

LEPPÄSLÄINEN

N:o 3 2002

Leppäsläinen n:o 3 2002

Etukansi: Sukukokous 11.8.2001

Kuva: Studio Kärki, Kankaanpää

Takakansi: Iivarin kirjeestä pojalleen Eeti
Leppäselälle v. 1924

Painopaikka: Karhukopio Oy, Turku

Lehden toimituskunta

Esko Mäkipää

Paula Rintamaa

Reino Leppänen (kuvankäsittely)

Arto Ojanen (lehden taitto)

Leppäsläisten sukuseura ry

Terttu Huhtamaa, puheenjohtaja

Liisa Mäkipää, varapuheenjohtaja

Paula Rintamaa, sihteeri

Muut hallituksen jäsenet:

Eija Uusi-Oukari

Jukka Jaakkola

Reino Leppänen

Arto Ojanen

Esko Mäkipää, rahastonhoitaja

Pekka Rantala, tilintarkastaja

Kalevi Koivula, tilintarkastaja

Pankkitilin numero: Nordea Kankaanpää
209118-7159

Leppäsläisten sukuseura ry:n julkaisusarja

1. Leppäsläinen n:o 1 1995, loppuunmyyty
2. Leppäsläiset Sukukirja, hinta 25 euroa
3. Leppäsläinen n:o 2 1998, hinta 12 euroa
4. Leppäsläinen n:o 3 2002, hinta 10 euroa

Sisältö

Sivu

Hyvät Lukijat	3
Sukukokous Kankaanpään Kuntoutuskeskuksessa	4
Leppäsläisten kolmas sukujuhla ja -kokous 11.8.2001	5
Toisen sukukokouksen 1.8.1998 jälkeen kuolleet suvun jäsenet	6
Syvä hiljaisuus	6
Hyvät ystävät	7
Muistin varassa säilyneestä perimätiedosta	8
Aino Aliina Rajalan muistolle	11
Oskarin perikunta ja sotavuodet	12
Muistelmia Mutan Toivosta ja kaupasta	15
Kesä	16
Elämän tie	17
Isänmaa	17
Niin muuttuu maailma	18
Muistelmia 1930-luvulta	19
Esirukoilijatar Sirkka Helena Leppänen	20
Aadam ja Eeva	21
Syksy	21
Iivarin Helsingin-kirjeenvaihto 1920-luvulla	22
Lapsuuden joulut – muistikuvia 1940- ja 1950-luvuilta	24
Katso tähteä	28
Ei nuorena tiedä...	28
Tapaus sairaalan parkkipaikalla	28
Iivarin vanhin tytär	29
Äidille	33
Äidin elämäntyön kunnioitus	34
Pienin elein – suuret elämykset	35
Lasten suusta	35
Matkan varrelta eli muisteluksia sukulaisten tapaamisista	36
Leppäsläisten sukukirjan syntyvaiheet	38
Eräs muistelmia isästani Viljami Leppimäestä 1920-luvulta	40
Elementtirakentaja	40
Annikan haastattelu	44
Professori Mauri Lepäntalon haastattelu Leppäsläinen-lehteä varten	46
Mihin verisuonikirurgiaa tarvitaan	51
Sattuvia sanontoja lasten suusta	53
Sukuhaarojen yhteyshenkilöt	54
Tippoja moneen vaivaan	54
Puheenjohtajan puheenvuoro	55
Lopuksi	55

Hyvät Lukijat

Leppäsläisten sukuseuran kolmas sukulehti Leroaa kahdesta edellisestä numerosta. Lehden toimituskunnassa on tapahtunut tähän vaikuttanut muutos: seuran ensimmäisen puheenjohtajan Matti Lepäntalon persoonallinen, luova panos ja tarmokkuus eivät enää ole olleet käytettävissä toimitustyössä. Hänen jäljittelemätön tyylinsä on nyt vaihtunut toisenlaiseksi. Mutta hän ei ole meitä suinkaan hylännyt; lehdessä on tälläkin kertaa luettavissa hänen kirjoi-tuksiaan.

Tarkasti rajattua teemaa tai aihepiiriä tässä numerossa ei ole. Sisältö koostuu niistä aineksista, joita sukuseuralaiset ovat oma-aloitteisesti toimituskunnalle lähettäneet. Toisaalta edel-liskesän sukkokokouksessa ja kahdessa kiertokirjeessä seuran yhteyshenkilöille on korostettu suullisen muistitiedon keräämisen tärkeyttä ja samalla yritetty aktivoida suvun jäseniä haastattelemaan sanantaitajia. Veto-omukset ovat tuottaneet tulosta. Kaiken kaikkiaan voi-daan todeta, että aineistoa on tullut sopivan runsaasti.

Vanhan tavan mukaan lehdessä on aluksi terveiset elokuussa 2001 vietetystä sukujuhlasta. Hartauspuheen ja esitelmän pitäjiltä on saatu lyhennelmät esityksistään. Myös luettelo sukkokokousten välisenä aikana joukostamme poistuneista läheisistämme on julkaistu.

Muun aineiston monipuolisuudesta kirjoittajat ovat pitäneet huolen todella erinomaisesti. Lehdessä on useita muisteluksia eri vuosikymmeniltä, lapsuusmuistoja, sota-ajan rintamapostia, muistokirjoituksia, joulunviettopoja, henkilökuvia, haastatteluja, paljon runoja, valokuvia ym.

Erityisen ilahduttavaa on, että lasten ja nuorten näkökulma tulee myös esille, edellinen jo tuttuun tapaan osuvien lausahdusten kirjaimisena ja jälkimmäinen kouluikäisen suvun jäsenen haastattelun muodossa.

Sukulehdillä on kaksi toisiaan täydentävää tehtävää, jotka molemmat ovat edustettuina tässäkin lehdessä: verhon raottaminen menneisyyden hämärään eli tiedon välittäminen vanhoista tapahtumista ja kehityksen tuloksena syntyneiden nykyolojen valaisu eli suvun tämänpäiväisen elämänmenon tarkastelu.

Voisi kuvitella, että yhteiset esivanhem-

pamme Manasse ja Marjaana jossakin ylhäällä myhäilevät tyytyväisinä tehdessään huomioita jälkikasvunsa suoriutumisesta elämässä. Ehkä he joutuvat odottamaan vielä jonkin aikaa ensimmäistä kansanedustajaa tai presidenttiä jälkeläistensä joukosta, mutta eräs etappi menestyksen tiellä on vastikään ohitettu: sukuun on saatu ensimmäinen yliopiston oppituolin haltija. Lehdessä on hänestä seikkaperäinen henkilöhaastattelu ja lisäksi lyhennelmä hänen virkaanastujaisesityelmästään, jonka aihepiiri varmasti kiinnostaa suurinta osaa lukijakunnasta.

Kirjoittajat ovat laatineet huolellisesti teks-tinsä, joista huokuu lisäksi kunnioitus ja arvonta aikaisempia sukupolvia ja perinnäistapoja kohtaan. Lehden toimituskunta on päässyt tehtävässään suhteellisen helpolla, sen ei ole tarvinnut ”toimittaa” juttuja julkaisukuntoon. Aineiston ryhmitteleminen eri sukukuntia vastaaviin osastoihin on riittänyt. Sen sijaan kompromisseja valokuvien, erityisesti värikuvien, painattamisesta kannattavuuskysymykset huomioon ottaen on jouduttu tekemään.

Tässä yhteydessä toimituskunta lausuu lämpimät kiitokset kaikille kirjoituksia, runoja, valokuvia ym. aineistoa lähettäneille yhteistyön hengessä. Teidän osuutenne on ollut ratkaisevan tärkeä hankkeemme onnistumiseksi! Nyt väivannäkönnä hedelmistä sukuseuramme jäsenillä ja muillakin on tilaisuus nauttia!

Toimituskunta on tehnyt parhaansa, jotta lehteen tutustuva voisi viihtyä. Toivottavasti jokainen löytää jotakin itseään kiinnostavaa. Mikäli lukija pystyy rahtusenkin verran ravitsemaan tiedonvälityksensä tai onnistuu edes pieneksi tuokioksi siirtymään ajassa taaksepäin lapsuuden rakkaille leikkikentille tai muiden onnellisten muistojen seuraan tai intoutuu palauttamaan mieleensä virkistäviä välähdyksiä unohtuneilta ajoilta, lehti on saavuttanut tarkoituksensa.

Toivotamme antoisia lukuhetkiä ikioman sukulehtemme parissa!

*Reino Leppänen
toimituskunnan puheenjohtaja*

Sukukokous Kankaanpään Kuntoutuskeskuksessa

lauantaina 11. elokuuta 2001

- 11.00 VIERAIDEN VASTAANOTTO *Terttu Huhtamaa (Oskari > Vilho >)
& Jukka Jaakkola (Oskari > Suoma >)*
- KOKOONTUMINEN AUDITORIOON
- VANHA VIHTILÄJÄRVILÄINEN RUOKARUKOUS *Juhani Haveri
(Juho > Tyyne > Paula/puoliso)*
- 12.30 RUOKAILU JA KAHVI
- 13.45 VALOKUVAUS *Marko Kärki (Iivari > Eeti > Marjatta >)*
- 14.00 TERVEHDYSSANAT *Liisa Mäkipää (Juho >)*
- SUVIVIRSI
- HARTAUSHETKI *Juhani Haveri (Juho > Tyyne > Paula/puoliso)*
- YHTEISLAULU
Kotimaani ompi Suomi
- MUISTELUA JA RUNOJA *Heikki Passilahti (Oskari > Suoma > Liisa/puoliso)*
- SUVUN TUNNUSLAULU
Suutarin laulu ääninauhalta Toivo Mäkisen
esittämänä ja sen jälkeen yhteislauluna
- ESITELMÄ *Reino Leppänen (Iivari > Eeti >)*
Muistin varassa säilyneestä perimätiedosta ja
sen keräyksestä, tallentamisesta ja julkaisemisesta
- LAULUTUNTI
Yhteislauluja yleisön valinnan mukaan
- VAPAA SANA
- 15.00 VUOSIKOKOUS
- YHTEISLAULU
Marjaanan kehtolaulu
- PÄÄTÖSSANAT *Terttu Huhtamaa (Oskari > Vilho >)*
Uuden puheenjohtajan puheenvuoro ja
lopputervehdys
- SATAKUNNAN LAULU
- HALLITUKSEN KOKOUS
- Juontaja ja yhteislaulujen säestäjä *Reino Leppänen (Iivari > Eeti >)*

Leppäsläisten kolmas sukujuhla ja -kokous 11.8.2001

Sukuseuran keskeisin tapahtuma viime vuoden aikana oli kolmannen sukujuhlan järjestäminen elokuussa 2001. Juhla ei tietenkään syntynyt itsestään ilman vaivannäköä, vaan se vaati seuran hallituksen jäsenten yksittäisten työpanosten lisäksi myös juhlatoimikunnalta kaksi tiivistä suunnittelukokousta. Näistä ensimmäinen pidettiin Liisa ja Esko Mäkipään kodissa 4.7.2001 ja toinen Paula Rintamaan luona Nakkilassa 4.8.2001.

Itse juhla toteutettiin ns. säästöversiona Kankaanpään Kuntoutuskeskuksessa, jossa oli myös mahdollisuus ruokailuun. Kutsua noudatti ja vieraskirjaan piirsi nimensä 77 suvun jäsentä.

Entisen puheenjohtajan Matti Lepäntalon ja hänen puolisonsa Synnöve Lepäntalon vastaanoton ja kukittamisen jälkeen ohjelmassa oli monia jo perinteiksi muodostuneita numeroita. Niinpä ruokailu aloitettiin ja päätettiin aikaisemmistakin sukujuhlista tutulla vihtiläjärviläisellä ruokarukouksella. Yhteisvalokuvan ottamisen jälkeen varapuheenjohtaja Liisa Mäkipää esitti kohottavat tervehdyssanat, ja seuraavaksi veisattiin vanhaan tapaan voimallisesti suvivirsi. Juhani Haveri luutteli edellisen sukukokouksen jälkeen poisnukkuneiden leppäsläisten nimet ja piti syvästi koskettaneen hartauspuheen. Tuttua oli myös Heikki Passilahden persoonallinen muisteluhetki runonlausuntoineen.

Yhteisesti laulettiin mm. suvun tunnuslaulu, Suutarin laulu, jonka ”alkuperäinen” versio Toivo Mäkisen esittämänä kuultiin myös ääninauhalta. Reino Leppänen esitelmöi muistin varassa säilyneestä perimätiedosta ja sen keräyksestä, tallentamisesta ja julkaisemisesta. Ohjel-massa oli myös entiseen tapaan Marjaanan keh-tolaulu, tällä kertaa yhteislauluna. Eronnut puheenjohtaja Matti Lepäntalo käytti odotetun ja lämminhenkisen puheenvuoron.

Ohjelmaosuuden jälkeen pidettiin seuran sääntömääräinen vuosikokous, jonka puheenjohtajaksi valittiin Reino Leppänen, sihteerinä toimi Paula Rintamaa. Rahastonhoitaja Esko Mäkipään esiteltyä vuosien 1998 – 2000 tilit ja tilintarkastajien lausunnot kokous vahvisti tilinpäätökset ja myönsi yksimielisesti tilivel-

vollisille vastuuvapauden. Edellisten vuosien toimintakertomukset hyväksyttiin niin ikään samoin kuin toimintasuunnitelma ja talousarvio uudelle kaudelle 2002 – 2004. Sovittiin, että jäsenmaksuja ei edelleenkään peritä.

Vuosikokouksessa tehdyn päätöksen mukaisesti hallituksen jäsenet toimikaudelle 2002 – 2004 valittiin entiseen tapaan sukuhaaroista riippumatta. Seuran uudeksi puheenjohtajaksi tuli Terttu Huhtamaa. Varapuheenjohtajana jatkaa Liisa Mäkipää, ja muina hallituksen jäseninä toimivat edelleen Jukka Jaakkola, Reino Leppänen, Arto Ojanen, Paula Rintamaa ja Eija Uusi-Oukari.

Tilintarkastajiksi valittiin Pekka Rantala ja Kalevi Koivula sekä varatilintarkastajiksi Timo Heinonen ja Anja Koivula.

Kokouksessa korostettiin eri sukuhaarojen yhteyshenkilöiden työpanoksen tärkeyttä suvun jäsenten välisessä yhteydenpidossa ja tiedonvälityksessä sekä esitettiin luettelo näistä moninaista tehtäväkenttää kiitettävästi hoitaneista aktiivijäsenistä.

Kokouksen kuluessa annettiin myös lupaus seuraavasta sukujuhlasta, joka on tarkoitus pitää kahden ensimmäisen juhlan tapaan kirkkohartauden jälkeen Vihteljärven Toukolassa kesällä 2004. Tällöin juhlaan kuulunevat totuttuun tapaan mm. satakuntalainen pitoruoka-ateria ja pelimannisoittajat, joita säästöbudjetilla tehdyssä juhlassa jäi erityisesti kaipaamaan.

Tämänkertainen sukujuhla huipentui vasta-valitun puheenjohtajan Terttu Huhtamaan valoisiin ja toivorikkaisiin päätössanoihin ja Satakunnan lauluun.

Juhlan jälkeen hallitus valitsi kokouksessaan uudelleen sihteeriksi Paula Rintamaan ja rahastonhoitajaksi Esko Mäkipään.

Hallitus muodosti myös alkavalle toimikaudelle juhlatoimikunnan (Terttu Huhtamaa, Jukka Jaakkola, Liisa Mäkipää ja Eija Uusi-Oukari) ja sukulehden toimituskunnan (Reino Leppänen, Esko Mäkipää, Arto Ojanen ja Paula Rintamaa) sekä päätti, että Leppäsläinen n:o 3 ilmestyy joulukuksi 2002.

Reino Leppänen

Toisen sukukokouksen 1.8.1998 jälkeen kuolleet suvun jäsenet:

Kalevi Armas Ojanen, hiekkapuhaltaja Kankaanpäästä, kuoli 66-vuotiaana tammikuussa 1999 (10.5.1932 – 27.1.1999).

Seppo Antero Hirviniitty, maanviljelijä Laviasta, kuoli 60-vuotiaana huhtikuussa 1999 (13.12.1938 – 13.4.1999).

Saima Pauliina Mäkelä, Kankaanpäästä, kuoli 91-vuotiaana kesäkuussa 1999 (3.1.1908 – 12.6.1999).

Esa Aulis Vilhelm Rantala, talouspäälikkö Kankaanpäästä, kuoli 70-vuotiaana syyskuussa 1999 (11.2.1929 – 9.9.1999).

Hilja Maria Leppimäki, toimistovirkailija Hämeenlinnasta, kuoli 77-vuotiaana huhtikuussa 2000 (8.7.1922 – 1.4.2000).

Anto Aapeli Leppimäki, rappari Helsingistä, kuoli 64-vuotiaana heinäkuussa 2000 (9.3.1936 – 4.7.2000).

Aili Irene Pulkkinen, o.s. Maki, tarjoilija Sudburysta, Kanadasta, kuoli 80-vuotiaana heinäkuussa 2000 (1.9.1919 – 21.7.2000).

Ilmo Maja, maanviljelijä Kankaanpäästä, kuoli 73-vuotiaana heinäkuussa 2000 (4.9.1926 – 22.7.2000).

Helvi Emelia Maki, o.s. Laamanen, kukka-kauppias Sudburysta, Kanadasta, kuoli 82-vuotiaana syyskuussa 2000 (7.9.1918 – 14.9.2000).

Hilkka Anneli Hirvonen, o.s. Jaakkola, laitosapulainen Pirkkalasta, kuoli 64-vuotiaana marraskuussa 2000 (24.3.1936 – 25.11.2000).

Geneva Leppanen, o.s. Matherly, DeKalbista, USA:sta, kuoli 78-vuotiaana tammikuussa 2001 (5.8.1922 – 12.1.2001).

Pentti Olavi Leppimäki, johtaja Hämeenlinnasta, kuoli 74-vuotiaana helmikuussa 2001 (4.4.1926 – 7.2.2001).

Hanna Kalliomäki, o.s. Leppänen, Kankaanpäästä, kuoli 90-vuotiaana maaliskuussa 2001 (25.7.1910 – 10.3.2001).

Anja Elisabet Heinonen, o.s. Leppänen, Paimiosta, kuoli 78-vuotiaana elokuussa 2001 (16.12.1922 – 2.8.2001).

Syvä hiljaisuus

Rakkaus maahan ja luontoon on yksi elämän kantavia voimia.

Onnellinen se ihminen, joka luonnon parissa saa elää ja leipäänsä ansaita.

Siellä luonto puhuu ihmiselle – kultavilja pellolla kauniisti kasvaa ja heilimoi.

Linnut visertää – metsä huminoi – lehtipuut hiljaa värisee – luonto elää – viheriöi.

Kaikki on kaunista – on syvä hiljaisuus – varmaan ihminen silloin löytää suuren Luoiansa ja Jumalansa.

Niin syvä on hiljaisuus, jokin puhuu minulle – sinulle – ihmiselle.

Kuka? – Luoiasi – Jumalasi. Hän on nyt lähelläin – hiljenny –

kuuntele – kuuntele, kun Taivainen Isäsi on niin lähellä.

Hän tuo minulle – sinulle sanoman.

Oi sinä lapsi maan – minä rakastan Sinua – ole vain hiljaa – olet Luoiasi viljaa.

Varjelen sinua – autan sinua – oi rakasta minua.

Kerran, kun olet valmista viljaa – korjaan sinut Taivaan kultaiseen saliin, missä enkelit sinulle ainaisesti parastaan laittaa.

Nyt koet jotain suurta yliluonnollista – sanat loppuvat.

Oi lapsi maan – hiljenny, kun sun Luoiasi puhuu – kuuntele ja anna elämäsi pysähtyä. Tää on suuri hetkesi – yksi elämäsi kaunein retkesi.

Sinut ympäröi nyt onni – rauha – olen vain tämä riittää.

Edes' hetkes ihmisestä on kadonnut vajavaisuus ja tilalle on tullut täydellisyys, kun Luoiasi on puhunut Sinulle – tässä elämässä vaivatulle.

Heikki Passilahti (2002)

Hyvät ystävät

Minulle on osoitettu pyyntö, joka on ollut miellyttävä ottaa vastaan. Pyyntöön mukaisesti jaan sukukokouksessamme sitä ilosanomaa, joka on tallennettuna tutuissa lauluissa ja pyhässä raamatussa. Sukukokouksemme alussa yhdessä veisattu tuttu suvivirsi saa ajatuksemme paitsi ympäröivään luontoon ja kesäiseen vuodenaikaan, myös niihin elätyihin lapsuutemme vuosiin, jolloin sitä olemme veisanneet niin omissa kuin lastemme ja lastenlastemme koulujen kevätjuhlissa. Suvivirsi virit-tää poikkeuksetta juhламиelen.

Olen tullut leppäsläisten sukuun vävy-poi-kana. Juho oli Manasse ja Marjaana Leppimäen neljäs lapsi. Juholle ja hänen vaimolleen Hil-malle (o.s. Lähteenmäki) syntyi 11 lasta, joista kol-mantena syntyi tytär Tyyne (sittemmin Salmi.) Vastaavasti Tyyne ja Eemil Salmille syntyi yhdeksän lasta, joista toiseksi nuorin on Paula, minun vaimoni. Tämä polku on saatellut minut leppäsläisten suureen sukuun ja perheeseen.

Minulla on ollut tilaisuus olla aikaisem-minkin mukana näissä sukukokouksissa. Muis-tan, kuinka kenties puolet salin ihmisistä nousi Vihteljärven Toukolassa seisomaan, kun kysyt-tiin suvun suutaritaustan omaavia henkilöitä. Kokemus oli vaikuttava. Veren perinnön lisäksi suutarintyöt yhdistivät juhlivaa joukkoa. Samaa perhekuntaa olemme tänäänkin. Olemme ja elämme kuten keskivertosuomalaiset tekevät. Joku on päässyt elämässään pitkälle, on saanut elää terveenä ja lapsillakin Luoja on siunannut. Näin ei ole käynyt kaikille. Elämän murheet, sairaudet ja vanhuuden epävarmuus painavat. Näissä ajatuksissa joutuu kysymään, mistä ihminen saa elämänsä ilon ja kiitosmielen tai murheen ja kivun keskelle voiman ja loh-dutuksen. Vastausta voi etsiä virrestä 178. Se aikaa sanoilla ”Myös isämme uskoivat ennen ja kylvivät, leikkasivat.” Niin se on. Monta kertaa esiinnyimme toistemme seurassa rehvak-kaana ja omiin tekemisiimme luottaen, mutta yksinäisyytemme hiljaisuudessa olemme omaa Jumalaamme lähellä. Virrentekijä ei nosta mi-tään superihmisiä esille. Pikemminkin hän kehottaa meitä kääntymykseen, nöyrytmään parannuksen tekemiseen ja suostumaan siihen armahdukseen, jonka Taivaan Jumala on meille Pojassaan Jeesuksessa Kristuksessa valmis-

tanut. Tässä sukupolvien pitkässä ketjussa me olemme juoksemassa omaa ratakierrostaamme. Me kelpaamme Jumalalle. Hän odottaa meidän ratkaisuaamme. Jumala odottaa meiltä sitä, kelpaako hänen Poikansa Jeesuksen valmistama sovintokuolema meille. Koska siis isämme uskoivat ennen, niin miksi emme mekin tänään!

Raamatusta Uuden Testamentin puolella ker-rotaan apostoli Paavalista, joka oli lähetysmat-kalla Kreikan Ateenassa. Siellä hän kaupungin katuja kulkiessaan kiinnitti huomionsa moniin epäjumalille pystytettyihin alttareihin. Tämä havainto sai hänen mielensä kuohuksiin. Monien alttarien joukosta Paavali löysi yhden, joka oli omistettu tuntemattomalle jumalalle. Kun muutamat kaupunkilaisista olivat kiin-nostuneita hänen puheistaan, siirtyivät he kuu-luisalle Ateenan kukkulalle Areiopagille, jossa Paavali alkoi oman julistuksensa ”tunte-mattomasta jumalasta.” Apostoli viittasi puhees-saan paikallisiin runoilijoihin, jotka olivat sanoneet ateenalaisten kuuluvan hänen (Jumala) sukuunsa. Tähän kohtaan Paavali kiinnitti eri-tyistä huomiota. Hän julisti, että ”koska me siis olemme Jumalan sukua,” meidän ei pidä elää luulojen varassa. Paavali saarnasi luulojen tilalle parempaa, (Apt. 16:28-29.) Hän julisti suoma-laisen virsirunoilijan tavoin ”Siis kääntykää, nöyrytkää parannukseen ja suostukaa armah-dukseen.” (Vk. 178:1.)

Leppäsläisten sukuna mekin saamme Juma-lan suvun siunauksen. Hän on luonut meistä jokaisen. Me olemme Jumalan lapsia ja näin Jumalan suvun jäseniä. Sukuseuran sääntöjen mukaan tapaamme toisiamme harvakseltaan ja määräajoin. Emme tiedä, tapaammeko enää toisiamme tällä samalla joukolla. Mutta kristi-tylle ja Vapahtajaan Jeesukseen Kristukseen uskovalle on Raamatun sanan mukaan annettu toivo iankaikkisesta elämästä! Sen toivon mu-kaan perille päässeet saavat kerran kohdata Tai-vaan kirkkaudessa. Tapaammehan siellä!

Juhani Haveri

Muistin varassa säilyneestä perimätiedosta ja sen keräyksestä, tallentamisesta ja julkaisemisesta

Artikkeli perustuu sukujuhlassa 11.8.2001 pidettyyn esitelmään. Runsas vuosi myöhemmin laaditussa kirjoitetussa versiossa asioiden tarkastelutapa ja painopistealueet ovat jonkin verran muuttuneet.

Leppäsläisten sukuseuran tunnuslaulu, Suutarin laulu, on oivallinen esimerkki aidosta, muistin varassa säilyneestä kansanperinteestä, jollainen nykyaikana on perin harvinaista ja sen tähden myös arvokasta. Laulun eteen on tehty työtä; jo sen jäljille pääsy on edellyttänyt sitkeää uurastusta. Mutta nyt voimme olla kiitollisia ja ylpeitä, että meillä on jotakin, jota kaikilla sukuseuroilla ei ole: oma laulu.

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin muistin varassa periytyvää eli suullista kansanperinnettä, sen eri lajeja, esittäjiä, esitystilanteita ja seikkoja, joihin muistiperinteen keruussa pitäisi kiinnittää huomiota, sekä pohditaan, millä tavalla aineistoa voidaan välittää seuraaville sukupolville tiedoksi ja iloksi.

Sukuseurojen eräänä tavoitteena on suvun perinteiden vaaliminen. Niinpä Leppäsläisten sukuseura ry:nkin säännöissä on maininta sukua koskevan tietouden keräämisestä sekä sen saattamisesta jäsenten tietoon.

Toivottavasti tämä lyhyt esitys herättää lukijoissa kiinnostusta kansanrunouteen ja kansankertomuksiin sekä synnyttää halua ja päättäväisyyttä toimia vanhan suullisesti välit-tyneen muisteluperinteen saamiseksi tulevienkin ikäpolvien käyttöön. Nyt alkaa olla kiire: vanhat poistuvat keskuudestamme, ja vain heillä on vielä sitä henkistä pääomaa, joka ei enää kuulu nykyajan nuorten elämänpiiriin.

Suullisen perimätiedon (folkloren) kriteerit

Millaista sitten on ”aitona” pidettävä suullinen perinne? Tärkein tunnusmerkki on, että (1) perinne opitaan *korvakuulolta* eikä kirjoitetusta lähteestä ja se *välittyy suullisesti*, tavallisesti vanhemmilta tai isovanhemmilta lapsille.

Perinnetuotteen (2) *tekijää ei yleensä tunneta*. Perinneyhteisössä ei pidetä tärkeänä,

kuka jonkin tarinan on kertonut tai laulun sepittänyt.

Perinne onkin voimakkaasti (3) *yhteisöllistä*. Jokaiseen yhteisöön kuuluu sekä aktiivisia (esittäjät, kertojat) että passiivisia (kuuntelijat, kontrolloijat) perinteenkannattajia. Sosiaalinen kontrolli aiheuttaa sen, ettei yksilöllisyys pääse vaikuttamaan, sillä perinteen täytyy sopia perinteisiin käsityksiin.

Suullinen perinne on (4) *kansanomaista*, tavallisen ihmisen omaa kulttuuria. Uudet käyttäjäryhmät hyväksyvät ja omaksuvat perinteen aina omien tarpeidensa pohjalta.

Perinteen (5) *kaavamaisuus* helpottaa muistamista. Siksi kaikki perinnetuotteet sepitetäänkin tiettyjä kaavoja, juonia tai teemoja mu-kaillen.

Folkloren lajit

Perinneluokituksia on useita erilaisia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistossa säilytettävien kansanperinnekokelmien ryhmittely antaa hyvän kuvan lajien moninaisuudesta:

Kalevalamittaiset muinaisrunot (kaikki vanhaa suomalaista runomittaa noudattelevat kansanrunoustuotteet paitsi loitsut),

Uudenaikaisilla runomitoilla sepitetyt laulut (loppu- tai puolisoituja tanssilauluja, reki-lauluja, balladeja jne.),

Loitsut (kaavaan vakiintuneita suorasanaisia tai runomitallisia lukuja, joita käyttämällä ihminen saattoi pakottaa luonnolliset ja yli-luonnolliset voimat mukautumaan tahtoonsa),

Taiat ja uskomukset (temppeja ja menetelmiä, joilla ihminen pyrki samaan päämäärään kuin sanallisen ilmauksen saaneilla loitsuilla; uskomuksilla tarkoitetaan uskoa yliluonnolliisiin voimiin, olentoihin sekä syy- ja seuraus-suhteisiin),

Leikit ja urheilut (leikkien ja kisailujen yhteydessä esille tuleva suullinen perinne),

Itkuvirret (tiettyjä kaavoja noudattelevia runoja, joita esitettiin improvisoiden ja jotka useimmiten olivat murheen ilmaisuja),

Pilasaarnat, pilapuheet, pyrkimäluvut yms. (vrt. esim. Seitsemän veljeksien Laurin veljilleen Hiidenkivellä esittämä ”saarna”; pilapuheet ovat leikkillisiä, tahallisia väärin sanomisia; pyrkimäluvuilla tarkoitetaan niitä loruja, joita

nuoret miehet esittivät tyttöjen aittaan pyrkinessään),

Joiut ja karjan huhuilut (muodostettiin itkuvirsien tapaan tiettyyn kaavaan improvisoiden),

Sadut ja kaskut (kansan suorasanaista kertomataidetta, sepitetty alun perin ei suinkaan lasten vaan aikuisten viihdykkeeksi),

Legendat (uskonnollisaiheisia kertomuksia, jotka on tehty Raamatusta saatujen aiheiden tai katolisen kirkon pyhimystarujen pohjalta),

Myytilliset tarinat ja memoraatit (tarinat ovat lyhyitä kertomuksia, jotka eroavat saduista siinä, että niihin on uskottu; myytilliset tarinat käsittelevät uskomuksellisia aiheita; memoraatit ovat omakohtaisten ylikuonnollisten kokemusten kuvauksia),

Historialliset ja paikallistarinat (aiheet historiallisia tai paikallisia),

Syntytarinat (eri ilmiöiden syntyä selittäviä),

Luonnonäänien jäljittelyt,

Sananparret (lyhyitä, iskeviä sananlaskuja, jotka ilmaisevat jonkin yleisesti hyväksytyn kokemuksen tietä opitun totuuden, ja puheenparsia, jotka eivät muodosta itsenäisiä, täydellisiä lauseita ja jotka saavat sisällön vasta sitten kun niitä käytetään tietyissä yhteyksissä) ja

Arvoitukset (ajanvietteenä, seuraleikeissä yms. käytettyjä lauselmia, jotka esittävät ratkaistavaksi jonkin asian sitä itseään suoranaisesti ilmaisevasta).

Perinteen tutkimisesta

Perinnelajin määrittelyssä käytetään tunnistuksen apuna seuraavia kriteerejä: perinnetuotteen (1) sisältö, (2) muoto, (3) tyyli, (4) rakenne, (5) funktio (tehtävä), (6) frekvenssi (esiintymistiheys), (7) levinneisyys, (8) ikä, (9) alkuperä ja (10) perinteenkannattaja.

Folkloren *käyttöyhteyksien (kontekstien) ja tehtävien* selvittäminen perinneyhteisössä on viime vuosikymmeninä ollut tutkimuksen tärkeimpiä kohteita. Laulut ja kertomukset ja muu perinne voivat lyhyesti ilmaistuna olla yleisesti joko tanssin säestystä, ajanvietettä, opetusta, asennekasvatusta tai yhteisten arvojen siirtoa uusille sukupolville.

Tutkimusalueet jaotellaan perinteisesti kolmeen ryhmään: perinnetuotteen tekstin tutkimukseen, perinteenkannattajan tutkimuk-

seen ja perinneyhteisön tutkimukseen. Tässä yhteydessä on tarkoitus keskittyä jäljempänä erityisesti perinteen esittäjien erilaisiin ominaisuusluokituksiin.

Tutkijoiden käsitykset folkloren *luonteesta* ovat varsin yhteneväisiä: suullinen perinne ei ole koskaan luotettavaa, mutta siinä on aina jokin määrä totuutta. Toisaalta on mahdotonta päätellä, missä määrin jokin tuote on tosi, mutta varsinkin perinteen ydintä pidetään yleensä totena (ei savua ilman tulta). Kaikki perinnetuotteeseen vaikuttavat seikat tutkitaan, ja lähteiden luotettavuus määritellään historiallisen lähdekritiikin mukaan.

Perinteenkannattajien tyypit

Tutkittaessa eri kertojia tai muita perinteenkannattajia huomiota kiinnitetään esitetyn ohjelmiston sisältöön sekä henkilön kertomatyyliin ja elämänvaiheisiin, ts. määritetään, mitä vaikutteita hän on saanut ja mistä. Edelleen selvitetään tarkasti hänen arvonsa ja asenteensa sekä suhtautumisensa perinteeseen ylipäänsä. Lisäksi oman yhteisön mielipiteet ovat tärkeitä, ja persoonallis-psykologisen analyysin jälkeen perinteenkannattaja voidaan sijoittaa tiettyyn *persoonallisuustyyppiin* kuuluvaksi.

Tutkittavan henkilön *esitysaineisto* koostuu yleensä muistelmista, erilaisista filosofoinneista, päiväkohtaisista tapahtumista, memoraateista, kronikaateista (omakohtaisista kokemuksista), kaskuista, saduista ja paikallisesta tiedosta.

Perinteen esittäjien *äänenkäytöstä* on löydetty erilaisia vivahteita: joku kertoo tarinaa elävästi ja innostuneesti, toinen hyvin selkeästi ja opettavaisesti, saarnatyyliin. Joku saattaa luonnostaan olla hidas, pohtiva ja harkitseva, joten hänen äänenkäyttönsä on samanlaista. Jotkut esiintyvät hiljaisella, miltei kuiskaavalla äänellä, toisten ulosantia leimaa yksitoikkoisuus.

Asian selostamistapa, *kerrontatyyli*, vaihtelee myös yksilöiden välillä: vilkas henkilö hyppelehtii asiasta toiseen, vakaammalla taas on hyvin seikkaperäisesti selostava tyyli. Moni kertoo esittämiään asioita, ja myös sujuvasti selittäviä esiintyjiä on runsaasti. Mielenkiintoa herättää edelleen assosiointitaipumus, ts. sisältyykö kerrontaan poikkeamia ja palaamista takaisin asiaan vai ei.

Uuden *tiedon kartuttamisen* suhteen aktiivisista perinteenkannattajista löytyy kaksi ryhmää: ne jotka oppivat uutta lukemalla ja ne, jotka säilyttävät vanhan kanta-aineistonsa, mutta eivät tahdo oppia uutta.

Oppimistekniikassa erotetaan yleisesti kolme selvää vaihetta: aluksi kuunnellaan toisten esityksiä, sen jälkeen seuraa jäljittelyvaihe, jonka päättyessä esikuvista irrottaudutaan ja aloitetaan esiintyminen ja uuden oppiminen.

Perinteenkannattajien *pätyyppejä* löytyy useidenkin tutkimusten mukaan 3 – 4. Hyvin monta kertaa tarinankertojassa tunnistaa (1) *humoristin*, jolla on aina positiivinen asenne haastattelutilanteeseen. Hän on tunnettu ja suosittu sanantaitaja, hänellä on usein epäilevä suhtautuminen uskontoon ja uskonnollisuonteisiin tarinoihin, ja hänen kertomatyyliään leimaavat yhtäkkiset käännteet. Yhtä usein tapaa (2) *asiallisen kertojan*, jolla on hyvä muisti ja joka oppii helposti uutta sekä kertoo koristelematta. Tämän vaatimattoman ja seikkaperäisen ”tosiasiakertojan” repertoaariin kuuluu paikallistarinoita ja kronikaatteja. (3) *Vakavat, totiset kertojat* harrastavat uskomustarinoita, joihin he uskovat vakaasti. Nämä tosikkoluonteet eivät ole kirkkouskovaisia, vaikka pitävätkin itseään uskonnollisina. (4) *Arat kertojat* ovat toisten vai-kutuksille alttiita, eivätkä he ole tunnettuja kertojia, vaan usein esim. jonkin ryhmän jäseniä, aatetovereita.

Perinteen keruussa huomioon otettavia seikkoja

Haastattelutavoista on kulloisenkin tilanteen mukaan valittavissa joko *vapaa haastattelu*, jolloin perinteenkannattajan annetaan kertoa ilman ohjailua, tai *johdatteleva haastattelu*, joka edellyttää haastattelijalta välikysymyksiä ja kommentteja tietyn halutun aihepiirin suuntaan. Perinteen kerääjä oppii nopeasti huomaamaan, kumpi tapa tuottaa parhaan tuloksen eri henkilöiden kohdalla.

Suositteltavat vähimmäistiedot kertojasta ja tallennuksesta tai muistiinmerkitsemisestä ovat seuraavat: (1) tiedot perinteen *esittäjästä* (ikä, sukupuoli, ammatti), (2) tiedot perinteen *käyttöyhteydestä* (eli a) keneltä, b) milloin ja c) minkälaisessa tilanteessa kertoja on perintetuotteen kuullut tai oppinut sekä d) millaisissa

olosuhteissa perinnettä yleensä kerrotaan), (3) tiedot perinteen *merkityksestä* perinteenkannattajalle (kertojan omat mielipiteet, tulkinnat, näkemykset, arvostukset ja perinnelajiluokitukset esittämästään perinteestä; mikä on perinnetuotteen totuudellisuus: onko siihen us-kottu vai onko se seipitettyä), (4) tiedot *kerääjästä* ja (5) tiedot *keruujasta- ja paikasta*.

Suullisen perimätiedon ”pelastaminen” jälkipolville

Katoamassa olevan vanhan kansanperinteen keruu ja julkaiseminen vaativat työtä, joka on kuitenkin hyvin palkitsevaa. Sukuseuran eri sukukuntien keskuudessa tiedetään varmasti hyvistä kertojista. Näiden puheille on mentävä rohkeasti ja avoimella mielellä. Hyvät taitajat myös mielellään esittävät ohjelmistoaan. Mu-kaan tarvitaan vain muistiinpanovälineet, nauhuri ja kamera.

Puhtaaksikirjoitetut tuotteet tai pelkän ääninauhamateriaalin voi lähettää sukuhaarojen *yhteyshenkilöiden* välityksellä sukulehden toimituskunnalle julkaisemista varten.

Leppäsläinen-lehti on tähän tarkoitukseen jo valmiiksi luotu foorumi, jolla tarinoitsijoiden, muistelijoiden ja muidenkin sanankäyttäjien kelpaa esitellä tietojaan ja taitojaan. Samalla täyttyy alussa mainittu seuran säännöissä esitetty tavoite sukua koskevan perinne- ja muun tietouden keräämisestä ja julkaisemisesta. Toivon mukaan innostumme käyttämään tätä mahdollisuutta entistä enemmän hyväksi!

Reino Leppänen

Aino Aliina Rajalan muistolle

Oli elokuun 20. päivä 2001, silloin aloitin taas työni kesäloman jälkeen ja se päivä oli myös kummitätini Ainin viimeinen päivä tässä elämässä. Hän sai tehdä matkaa 89 vuotta eikä se taival ollut aina mutkatonta ja sileää.

Aino syntyi Oskarin ja Pauliinan toiseksi nuorimpana lapsena 1912. Aviopuolisoksi löytyi Kalle Rajala (virallisesti Kaarle). Esikoisena syntyi Pentti, joka jäi perheen ainoaksi lapseksi. Lapsia syntyi muitakin, mutta heidän elämänsä päättyi jo syntymään. Kalle oli sodassa koko sota-ajan ja Aino asui Pentin kanssa lapsuuskodissaan Kahila-Mäkelässä. Sodan jälkeen he pääsivät sitten muuttamaan omaan kotiin. Pien-viljelystila tarjosi elannon, joka opetti pärjää-mään melko vähällä.

Vuodet kuluivat, Pentti varttui aikuiseksi, muutti pois vanhempiansa luota ja perusti oman perheen. Aino ja Kalle elelivät kahdestaan kunnes kuolema heidät erotti vuonna 1982. Sen jälkeen Aino asui yksin pienessä talossaan, joka oli hänelle rakas. Sisältöä elämään antoi aherrus mansikkamaalla, kasvimaalla, perunapellolla ja marjapensaissa, jotka tuottivat satoa talven varalle ja kukat, jotka kukoistivat niin pihamaalla kuin pirtin ikkunoillakin. Tapasinpa kummitätini vielä yli 85-vuotiaana polttopuita pilkkomassa, vaikka Pentti kyllä huolehti aina kesän aikana puuliiterin täyttämisestä. Sisukas mummo halusi itse osallistua kaikkeen työhön mitä pihapiiristä löytyi, sehän oli kuulunut elämään jo lapsuudesta lähtien.

Muistan Aino-tädin olemukseltaan hiljaisena ja vaatimattomana naisena, mutta leppäsläistä sisukkuutta ja jääräpäisyyttäkin hänestä löytyi niin kuin varmasti löytyy meistä nuoremmistakin. Sain seurata kummitätini vanhuusvuosien elämää melko läheltä viimeiset kymmenen vuotta. Iän karttuessa sairaudet hankaloittivat yksin asujan elämää ja oli luonnollista, että autoin tätiäni silloin kun minua tarvittiin. Arvokkaiksi muistoiksi ovat jääneet monet Ainin pirtissä vietetyt hetket. Usein käyntini ajoittuivat iltaan ja radion iltahartauden aikaan joten hiljennyimme yhdessä päättämään iltaan ehtinyttä päivää.

Jokaiseen päivään kuului myös Pentin puhelinsoitto äidilleen ja se olikin aina tärkeä puheenaihe. Aino muisti joka kerta mainita oliko

Pentti jo soittanut ja mitä he olivat puhelimessa puhuneet. Pienet sairaudet ja vastoinkäymiset minun piti pitää omana tietonani, niitä en saanut Pentille kertoa, koska äitinä Aino halusi säästää poikansa ylimääräisiltä huolilta. Ainolla oli erittäin hyvä muisti vielä vanhanakin, hän muisteli mielellään lapsuus- ja nuoruusvuosien tapahtumia, jotka olivat säilyneet muistissa päivämäärän ja kellonajan tarkkuudella.

Ainin sydäntä lähinnä oli tietysti Pentti ja hänen perheensä. Tärkeää oli myös usko Taivaan Isään, se oli perusta elämälle. Sukulaisilla ja ystävillä oli paikka Ainin sydämessä ja heihin hän halusi pitää yhteyttä ja näihin ystäviin kuuluivat myös hyvät naapurit, joista hän oli erityisen kiitollinen. Kymmenet kukat ikkunoilla olivat vertaansa vailla olevia kumppaneita ja niiden myötä tuli myös iloa ja tarkoitusta hiljaisen pirtin elämään.

Viimeiset kuukaudet Aino vietti terveyskeskuksen vuodeosastolla. Voimien hiipuessa yksin asuminen kotona ei ollut enää mahdollista. Hyvästit kotipirtilleen hän jätti heinäkuussa

ollessaan muutaman tunnin kotilomalla sairaalasta. Lähtiessämme takaisin sairaalaan hän totesi tämän ehkä olleen viimeinen kotonaolo kerta. Sitä emme silloin tienneet, mutta viimeinen kertahan se oli.

Aino-täti nukkui ikiuneen sairaalasängyssään, vierellään hänelle rakkain ihminen, oma poika. Elämän ja ikuisuuden rajalle sai Pentti äitinsä saatella, ja siitä heidän kummankin oli jatkettava erikseen eteenpäin. Kaipauksessamme meitä lohduttaa tieto siitä, että elämä ei lopu kuolemaan vaan vaihtuu uuteen – parempaan.

Terttu Huhtamaa

Oskarin perikunta ja sotavuodet

Sotavuodet koettelivat monin tavoin myös Oskarin perikuntaa. Omista pojista Martti ja Vilho tekivät oman osansa isänmaan hyväksi. Fanni-tyttären pojat Matti ja Mauno olivat rintamalla ja Maunon kohtalo oli antaa henkensä isänmaan puolesta. Aino-tyttären puoliso Kaarle Rajala oli sodassa viisi vuotta ja suurimmaksi osaksi eturintamalla konekiväärimiehenä, mutta vaarallisista tehtävistään huolimatta hän sai palata kotiin lähes vahingoittumattomana.

Miesten ollessa sodassa kotirintamalla riitti työtä. Kahila-Mäkelässä oli Oskari-isännän ja Pauliina-emännän lisäksi tyttäret Hilda ja Saima sekä Aino poikansa Pentin kanssa. Pojista nuorin Toivo ei terveydellisistä syistä joutunut sotaan, joten hän asui perheensä kanssa kotitilallaan vielä sotavuosina. Oman väen lisäksi talossa oli majoitettuna kymmeniä Karjalasta evakuoituja siirtolaisia. Talon töitä tekemässä oli myös nuoria piikoja ja renkejä tarpeen mukaan.

Osa tuosta ajasta tulee tietoisuuteeni kirjeiden välityksellä, joita sodassa olleet miehet ovat kirjoittaneet läheisilleen. Vaikuttaa siltä, että suvun sotamiehistä on eniten huolehtinut Saima tätini. Hänellä oli ilmeisesti runsaasti auttamisentahtoa ja lämmintä sydäntä tehdä parhaansa rintamalla olevien nuorten miesten hyväksi. Vuosikymmenet ovat kuluneet ja suurin osa sodassa palvelleista miehistä on jo siirtynyt ajasta ikuisuuteen. Minulla itselläni ei ole tietenkään mitään henkilökohtaista kokemusta sotavuosista, mutta kenttäpostikirjeet

ovat säilyneet ullakon kätköissä ikään kuin odottamassa pääsyä päivänvaloon ja välittämään osaltaan sanomaa sukuni vaiheista.

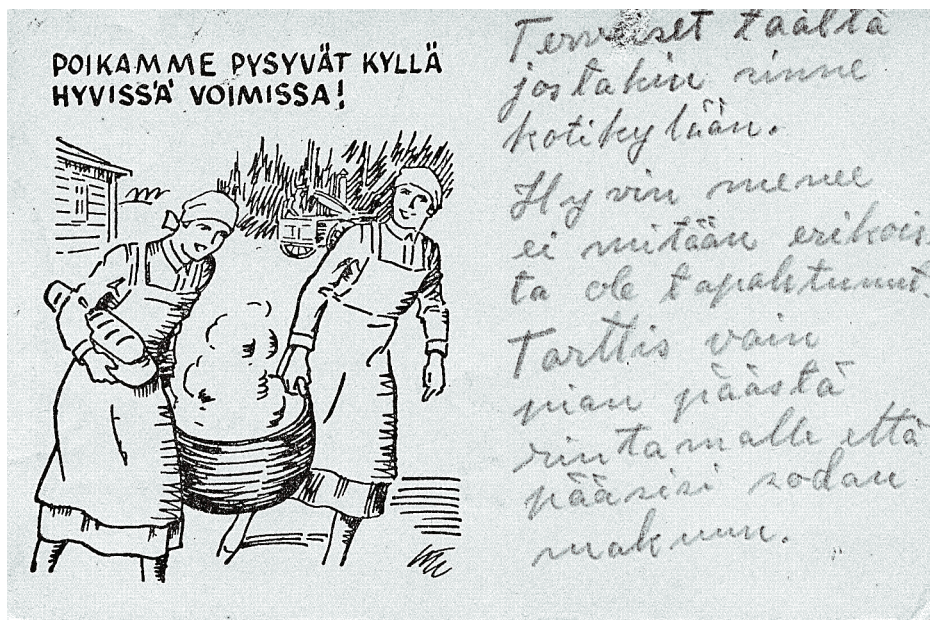

Kirjeet on kirjoitettu paikoissa, joiden nimeä ei saanut mainita. Päiväyksissä lukee esimerkiksi ”kannaksella,” ”rintamalla” tai ”täällä jossakin.” Olot olivat ankeat, mutta surkeutta ei silti paljoa valitettu. Yleensä haluttiin tietää mitä kotipuoleen kuului ja kertoa itsestä, että ”hyvin täällä menee.” Monista kirjeistä kuitenkin välittyy puute elintarvikkeista, koti-ikävästä ja rauhan toiveesta. Kaikki kirjeet ja paketit jouduivat sotasensuurin tarkastukseen ja voi olla, että kaikki rintamalta tai rintamalle lähetetty posti ei koskaan tullut perille.

Helmikuun 24. päivänä 1942 Mauno Maja kirjoittaa tädilleen Saimalle mm. seuraavaa:

”Tuolla rintamalla minä olisin ollut paljon halukkaammin kuin täällä takana. Siellä sai ruokaa tarpeekseen siellä oli vanhoja miehiä ja niiltä sai leipää ja soppaa, niiltä sai niin paljon kun vain jakso syödä. Nyt taasen kun täällä ollaan sen sopan puolesta vetää heikoksi. Perunat on niin jäässä kun niitä kuoritaan ei niistä kuorta pois saa mutta vähän rapaa kraapitaan. Hevosentilaa lyödään sekaan ja niitä puhtaita perunoita niin kyllä niistä hyvää soppa tulee.”

Löytyypä Oskarin perikunnasta yksi lottakin. Fannin tytär Anna Maja oli 40-luvun alussa lottana rintamalla. Tämän todistaa postikortti, jolla Anna muisti tätiään Saimaa elokuun 2. päivänä 1941.

Kahila-Mäkelän omat pojat Martti ja Vilho kantoivat varmasti huolta kotitalonsa töistä ritamallakin. Voin vaivatta kuvitella miten he miettivät arkisten kotiaskareiden sujumista, heinätöitä, viljankorjuuta ja monia muita maataloustöitä, joista he ennen sotaa olivat

tottuneet huolehti-
maan. Ilmeisesti poi-
kien mieltä painoi
myös huoli Pauliina-
äidin terveydestä,
koska hänen voin-
tinsa alkoi jo tuolloin
vähitellen huonon-
tua.

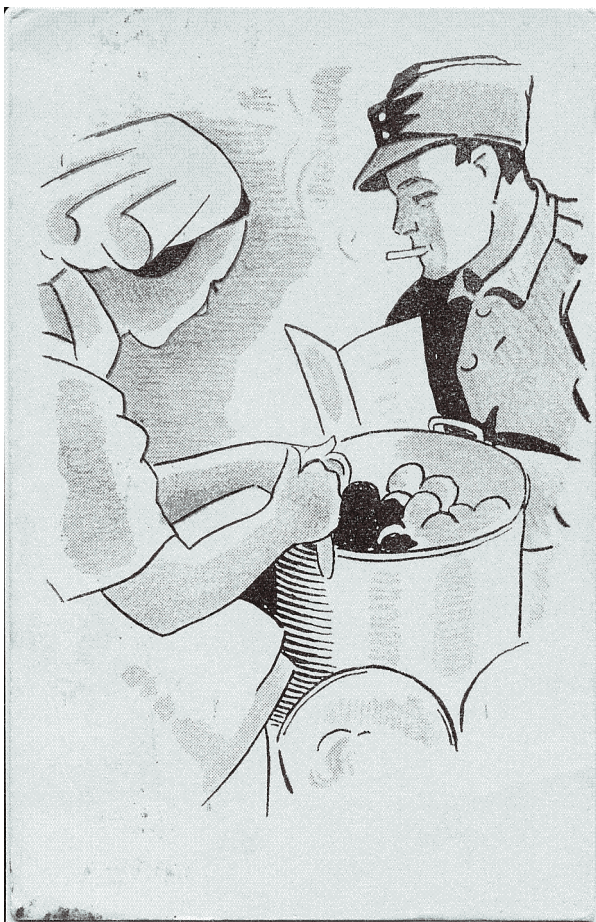
Elokuussa 1944
Martti kirjoittaa sise-
relleen Saimalle:

"Otan ja kirjoitan
sinne kotiin kun on
niin hyvää aikaa
tässä poteron oviau-
kossa ilta-auringon

paisteessa. Täällä on ollu yhtämittaa niin hyviä
poutia että kyllä olis kelvannu tehdä heinä-
töitäkin. Joko siellä on alettu leikata ruista kai
se on kumminkin heti katkastava. Joko ohrat
alkaa tuleentua, onko siellä ottanu pakkaneen
pernaan. Savon pojat on jutellu että toisin
paikoin heidän kotipuolellaan on halla vienyt
pernan varret ja kessut ihan mistiin. Täällä
on vaan sama jyllinä vaikka onkin näin kaunis
herran päivä, että miten sitten mahtaa olla että
tuleeko siitä pian rauha pojat kumminkin sitä
kovin toivoo. Ja samaa toivon minä. No niin tuli
niitä kessuja kumminkin eilen, illalla sain sen
kessupaketin ja sen kampan olikin hyvä kampa
mutta mitäs hyötyä siitä kun sen heti hukkasin.
Paljon terveisiä teille kaikille sinne kotia ja
voikaa hyvin, piirteli Martti."

Saima-täti huolehti myös sisarensa Fannin
vanhimma pojasta Matti Majasta, joka kir-
joitti kirjeessään syyskuussa 1941 seuraavaa:

"Sain lähettämäsi paketin tänään josta kiitän
tuhannesti. Ennenpää en ole voinut kirjoittaa
eikä taas pakettiakaan saamaan kun olimme
kolmisen viikkoa motissa tai sen tapaisessa.
Se paketti oli avattu, kirjoita että jos siitä oli
mitään kadonnut. Minä olen ollut terveenä ja
eikä ole mitään vaurioitakaan tapahtunut vaikka
on siitä saakka oltu linjalla kun lomalta tulin.
On täällä aika lailla kaatunut suomalaisia ja
saksalaisia, mutta monta kertaa enempi on
ryssiä kuollut. Täällä alkaa olla jo syksy puista

lehdet on kellastuneet jo aikalailla. Ei tässä nyt muuta ole kuin voikaa aikalailla vankasti. Kirjoita heti kun saat tämän kirjeen.”Terveisin Matti Kpk 9 5110

Maanpuolustustahto oli vahva. Oman hengen uhallakin miehet halusivat säilyttää Suomen rajat entisellään ja pitää kauniin Karjalan tulevaisuudessakin isänmaanaan. Venäläisille ei haluttu luovuttaa maata metriäkään ja heidät yritettiin karkottaa omien rajojensa sisäpuolelle. Ryssä nimellä oli noihin aikoihin varsin ikävä kaiku, ja olihan se ymmärrettävääkin, koska venäläisiä ei tuolloin kovinkaan moni halunnut ystävikseen tunnustaa.

Hieman kaukaisempi sukulainen Vilho Lähteenmäki (Oskarin serkun Marjaana Lähteenmäen Iisakki pojan poika) kirjoitti Oskarille tammikuussa 1940 rintamalta kiitokset paketista ja kertoi mm. seuraavaa:

”Olen kuullut puhuttavan että kyllä tästä kannakseltakin pian ajetaan ryssät omalle puolelle. Kyllä ne jo kaiketi muilla kohdin on jo rajan takana. Tässä paikassa missä minäkin olen ollut täs suvannon rannassa näkee kun

katselee niin järven jää on mustana ryssän raatoo, saaraan vaan sanoo että ei ryssä tänne niin tule kuin niiden piti tulla, sillä täällä on kova vastus ryssiä vastaan.”

Kirjeistä olen saanut lukea monia muitakin kertomuksia ja ajatuksia mitä moninaisemmista tilanteista, toiveista ja murheistakin. Sota-aika velvoitti talolliset myös aineellisiin uhrauksiin isänmaan hyväksi. Mäkelästä täytyi luovuttaa kaksi hevosta Veikko ja Osku rintamapalvelukseen, ja niiden kohtalo mietitytti kovasti sekä kotijoukkoja että rintamalla olevia. Hevoset palasivat sotareissulta kotiin, eivät kuitenkaan enää yhtä hyväkuntoisina työhevosina kuin lähties-sään olivat olleet. Sota oli ottanut osansa näis-täkin ”pojista”.

Sodan viimein päätyttyä ja Suomen jouduttua suorittamaan Venäjälle raskaita sotakorvauksia oli kansalaisten vieläkin osallistuttava isänmaan hyväksi tehtäviin uhrauksiin. Näin ainakin asia silloin ilmaistiin ja käytännössä se tarkoitti mm. arvokkaiden kultaesineiden luovuttamista kerä-ykseen. Niin joutui Pauliina emäntäkin luopu-maan toisesta vihkisormuksestaan ja tilalle an-nettiin rautasormus.

Monien tapahtumien ja vuosikymmenien jälkeen voin nyt tutkiskella jäljelle jäänyttä arvokasta aineistoa ja muistella mielenkiintoisia keskusteluja, joita olen saanut lapsuudessani ja nuoruudessani runsaasti kuulla. Nyt myös ymmärrän noiden puheiden arvon ja erityisen kiitol-linen niistä olen vanhemmilleni, tädeilleni, sedilleni ja kummisedälleni, joka iloisesti ja värikkäästi kertoi tapahtumista, jotka eivät suinkaan aina olleet kovin kevyttä kuultavaa.

Terttu Huhtamaa

Arvoisat leppäsläiset

Vuoden 2001 suukokouksessa hallitus päätti, että sukuseura ei pidä erillistä sukurekisteriä, vaan rekisterinä käytetään leppäsläisten sukukirjaa. Sukukirjan tulevaa painosta silmällä pitäen olisi tärkeää, että ilmoittaisitte muutokset perhetiedoissanne. Ilmoitukset voitte tehdä suoraan minulle osoitteeseen *Venalhontie 13, 21250 Masku* tai *artoja@netti.fi*. Joitakin ilmoituksia olen jo saanutkin. Kiitokset lähettäjille.

Arto Ojanen

Muistelmia Mutan Toivosta ja kaupasta

Oskari Mäkelän viimeisin lapsi, Toivo Arttur, joka syntyi vuonna 1915, sairasteli paljon lapsuudestaan lähtien. Ihan pienenä lapsena hän oli sairastanut tulirokon, joka oli jättänyt läppävian sydämeen. Kun sydän ei jaksanut toimia normaalisti, niin Toivoa aina väsytti. Koska sydänvikaa ei tiedetty, luulivat jotkut, että hän on vain synnynnäinen laiskimus, jolle työn-teko ei maistu. Vasta armeijan kutsunnoissa sel-visi sydänvika ja hänet vapautettiin asepal-veluksesta. Hänelle itselleen se oli tietenkin helpotus, kun jatkuvan väsyttämisen syy selvisi.

Sydänvika ei ollut ainoa sairaus, joka Toivoa vaivasi. Kun Oskari huomasi Toivon pärjäävän hyvin kansakoulussa, lähetettiin hänet vasta aloitettuun oppikouluun Kankaanpään kirkon-kylään. Koulunkäynti oli kuitenkin lopetettava kolmivuotisen keskikoulun jälkeen, koska vat-sakatarri vaivasi, ja Toivon kunto meni niin huo-noksi, ettei jaksanut käydä koulua. Oskarilla oli ollut haave kouluttaa Toivo kauppatieteen mais-teriksi, jolla olisi ollut käyttöä silloin hyvin menestyvän suutarinliikkeen mahdollisessa joh-tamisessa Oskarin jälkeen. Maisterius jäi ja la-pikkaidenkin aikakausi meni ohi jo muutaman vuoden kuluttua, kun kumisaappaat tulivat markkinoille.

Leppäsen suvun liikemiesveri veti Toivon kuitenkin kaupankäyntiin. Puolisonsa Annan kanssa hän perusti juuri talvisodan kynnyksellä pienen kaupan, joka ensin toimi Mäkelän päätalossa ensimmäisessä kerroksessa. Lap-suudestani muistan kuinka siellä olevaa isoa huonetta kutsuttiin kauppahuoneeksi. Vuonna 1947, minun syntymävuonnani, he rakensivat vajaan kilometrin päähän Vihteljärven suuntaan Mäkelästä oman talon, johon uusi kauppa tuli.

Kaupanpito oli isälle henki ja elämä. Siitä hän nautti. Nyt kun viime vuosina olen paneu-tunut psykologiseen ja -terapeuttiseen kirjalli-suuteen, tulee mieleen, että sen on täytynyt liittyä isäsuhteeseen. Koska Oskarikin oli liikemies, niin kaupan kautta Toivo tiedostamattomasti etsi isän hyväksyntää, varsinkin kun jatkuva sairas-telu ja puheet laiskottelusta, olivat todennäköi-sesti heikentäneet itsetuntoa. Isäni oli ollut sairastelun vuoksi nuorena niin laiha, että hänen

vihkipukunsa oli minulla ja veljelläni Orvolla, kun pääsimme ripille. Se ei ollut meille yhtään liian suuri. Kaupanpidon suuri merkitys isälleni ilmeni siinäkin, että kun hänen oli se 1970-luvun puolivälissä sairauden vuoksi pakko lopettaa, hän sairastui syvään masennukseen, josta ei toipunut ennen kuolemaansa.

Isän sairastelu heijastui meidän poikien elämään sillä tavoin, että hän oli usein poissa perheen muusta elämästä. Kun ei ollut asiakkai-ta, isä usein vain lepäsi. Jatkuva väsyttäminen vaivasi. Hän olisi mielellään tehnyt maanvilje-lystöitä, meillähän oli peltoa seitsemän hehtaa-ria, mutta sydänvika teki senkin mahdotto-maksi. Keväisin hän saattoi innostua kylvämään käsin apulantaa vakasta, mutta seuraava päivä menikin sitten jo vuoteessa, voimat loppuivat.

Mutta kaupassa hän jaksoi seurustella asiak-kaiden kanssa. Pikkupoikana kävin useinkin kuuntelemassa, kun isä ja joku asiakas ”lautee-rasivat”. Kun isä ei jaksanut seistä - jostain syystä hänellä ei ollut keittiöjakkaraa kaupassa - niin hän puolittain makasi tiskin päällä keskus-tellessaan. Siinä käytiin läpi kylän asiat ja paran-neltiin maailmaa. Isä oli 1950-luvulta lähtien 1970-luvulle politiikassa mukana, ensin Maa-laisliiton edustajana kunnanvaltuustossa ja -hal-lituksessa, myöhemmin hän oli siellä Kristillisen Liiton mandaatilla.

Koska meillä oli minun varhaisessa lapsuu-dessani kylän ainoa puhelin, niin kyläläiset kä-vivät meiltä soittamassa hyvin usein. Melkein jatkuvasti, niin minusta ainakin tuntui, oli sunnuntaiaamuisin joku soittamassa eläinlääriä tai keinosiementäjää. Koska kaupan kautta jou-duin paljon tekemisiin ihmisten kanssa, ei mi-nulla ole ollut ongelmia toimia ihmisten parissa, eikä aloittaa keskusteluja tuntemattomien kanssa. Kun olin alle kouluikäinen, meillä vielä myytiin olutta, jolla oli kummallinen nimi ”massukalja”. Silloin opin seurustelemaan päi-vittäin kylän päihdeongelmaisten kanssa. Siitä on ollut hyötyä työssäni, niin että olen voinut ennakkoluulottomasti asennoitua heihin ja meille on voinut syntyä hyviäkin keskusteluja.

Isä olisi mielellään myös kalastellut, mutta sydänvika rajoitti sitäkin. Minulla on mielessä yksi uistelureissu joella Myllykorvessa, jonne isä innostui kerran lähtemään. Saalis ei tainnut olla suuri, mutta ellen väärin muista, taisi isältä taas seuraava päivä mennä lepäillessä.

Isä oli kovin kiinnostunut yleisurheilusta. Helsingin olympialaiset kuunneltiin radiosta, tosin minulle ei siitä jäänyt mitään muuta muistiin. Yleisurheilumaaotteluja meillä kuunneltiin 1950-luvulla innokkaasti. Isä teki vihkoon muistiinpanoja tuloksista ja oli laskenut kustakin lajista tulleet pisteet jo ennen kuin selostajat olivat niitä ehtineet. Isä ymmärsi myös meidän poikien liikunnan tarpeen ja me saimme yhden kokonaisen pellon maantien laidasta käyttöömmme. Siellä kesäiltaisain Voitto Hellsten kukisti yhä uudestaan ruotsalaisen Jonssonin, Jorma Valkama leiskautti pituutta, Reijo Koivisto työnsi kuulaa, Soini Nikkinen heitti keihästä ja Eeles Landström hyppäsi seivästä. ”Mutan stadionilla” oppi vanhempi veljeni Orvo sekä korkeus- että seiväshypyn salat. Hän saavutti korkeudessa nuorten sarjassa Satakunnan piirin ennätyksen 191 cm v. 1960 sekä myöhemmin miesten sarjassa 193 cm. Seipäässä jäi hänen parhaaksi tuloksekseen 420 lasikuituseipäällä, jotka 1960-luvun alkupuolella tulivat käyttöön.

Koska isä oli käynyt oppikoulun, hän oli myös kyläläisten luottomies, jos tarvittiin kynämiestä. Sota-aikana hän oli kansanhuoltoon liittyvissä asioissa joutunut paljonkin rustaamaan kyläläisten erilaisia selvityksiä. Veroilmoitusten aikaan meillä oli talo täynnä kylän isäntiä, joiden veroilmoituksia isä heille teki. Koska he olivat asiakkaita, ei isä raskinnut pyytää heiltä maksua, vaikka aikaa kului niissä montakin iltaa.

Toivolle ja Annalle muodostui vuosi 1954 käänteentekeväksi. Äitini oli raskautensa viimeisellä kuukaudella lähtenyt polkupyörällä Vihteljärvelle linja-autolle. Matkalla hän kaatui, ja seurauksena oli raskausmyrkytys, jossa lapsi kuoli kohtuun ja äiti itsekkin oli lähellä kuolemaa. Tuon kahden viikon sairaalassaolon jälkeen äitini tuli hengelliseen herätykseen ja isä puoli vuotta myöhemmin. Heille tuli hengelliseksi kodiksi ns. viides herätysliike, jonka edustajina Kankaanpään seurakunnassa kävi silloin Kansan Raamattuseuran ja Ev.lut. Sisälähetys-säätiön työntekijöitä. Kaupankäyntiin tämä vanhempieni hengellinen murros vaikutti sen, että puoliset päättivät yhteistuumin lopettaa kaljanmyynnin, joka rauhoitti kaupankäyntiä ja perheen omaa elämää.

Kun Kankaanpään sairaalasta soitettiin varhain aamulla 29.12.1983, että isä oli kuollut,

niin luimme silloin äidin kanssa Fredrik Wislöffin hartauskirjasta ”Levähäkää vähän” sen päivän tekstin. Siinä oli johdantona Lk. 2:29 ”Herra, nyt sinä lasket palvelijasi rauhaan menemään sanasi mukaan”.

Jari Muta

Kesä

Vietettiin kaunista kesäistä päivää –
vain aurinko paistoi ei tuulen häivää.

Ympärillä luonto vain värisi hiljaa –
luoja kasvatti pellolla uutta viljaa.

Linnut visersi ja iloisesti kaikkialla lauloi –
ne ilmasta itselleen ja poikueelleen ravintoa kauhoi.

Kaikkialla oli elämää iloa ja touhuu –
sen huomasi, kaikki nyt pyrki ylöspäin ja
aurinkoon nousuun.

Kesä veti myös ihmislapsen kokonansa
mukaan – ei pois voinut jäädä siitä yksikään
ja kukaan.

Nyt elettiin isänmaan kauneinta aikaa –
mitä kaikkea se ympärillä muutoksia
elämään saikaan.

Lehtipuut, kukkatarhat, metsät kaikki
kauneintas antoi – ja ne ihmislapsen syliin
sekä silmäin eteen kanto.

Koko luonto niin kauniilta näyttää ja tuoksuu
– se kirvoittaa ihmiset ja eläimet uudenlaiseen
juoksuun.

Kun ihminen kaiken tämän kauneuden
huomaa – silloin sydämessään hän kiittää
kaiken hyvän luoja.

Niin paljon meille kesässä luoduilleen
hän hyvyttään jakoi – ja sen merkitystä
mielemme ja päähämme takoi.
Käytä oikein sinä ihminen luontoa ja maata
– vain silloin se sinulle voi onnen ja leivän
taata.

Tämä sukupolvesta toiseen aina varmasti
muista – äläkä tästä tehtävästäsi
varjeluksestasi koskaan pois luista.

Siks’ tästä kaikesta luojaasi kiitä –
ja nämä ajatukset usein rukouksiisi liitä.
Kun sä hiljennyt kesäiseen iltaan –
rakennat elämäsi uudenlaista siltaa.

Sinun elämäsi uudistuu ja muuttuu –
tunnet sydämessäs suurta rauhaa onnee eikä
sieltä mitään oleellista voi enää puuttuu.

Siks’ kesällä sä ulkona ja luonnossa paljon
kulje – äläkä sen kauneutta, lämpöä, elämää,
uljuutta sydämestäs sulje.

Luonnossa kesässä siel ajatukses mieles
uudelleen herää – ja näin tuleville, päiville,
vuosille uusia voimia kerää.

Kesän lämpö sen tuoksu, kauneus, elämä
kaikki – tämä lapsonen kuuluu teille ja meille
jokaiselle tässä elämässä matkaavalle ja siinä
kulkeneille.

Heikki Passilahti (1994)

Elämän tie

Ihminen, sun edessä on elämän tie, tiedätkö
minne se lopulta vie?

Iloa ja surua, työtä ja vaivaa, mitä kaikkea se
elämän aikaan saikaan?

Elämän kannel’ sun sielussas’ soittaa, ilot,
surut ja vaikeudet se soitollaan voittaa.

Elämä on sittenkin jotain suurta ja syvää
ajatuksin, sanoin, töin ja palvelen löydät siitä
paljonkin hyvää.

Elämä on kuin merellä myrskyssä kulkeva
laiva, siihen kuuluu ihmisen tuska ja vaiva.

Kun sinä kuljet tätä elämäsi matkaa, oikeus
hyvyys ja rakkaus sitä kauniisti jatkaa.

Luonnosta löydät sinä uutta voimaa ja rauhaa,
siellä eivät tämän maailman murheet, eikä
tuskat pauhaa.

Elämän tiesi säilytä kauniina ja puhtaana aina,
onhan se meille kaikille taivainen laina.

Matkaasi kannusta, sitä ohjaa ja kiitä, siihen
myös anteeksanto, usko ja rakkaus liitä.

Lähimmäistä arvosta, hänen taakkaansa
kanna, monella tavalla voit auttaa häntä
matkallansa.

- Kerran kun saavut sinä iltasi hetkeen
muistelet käytyä elämäsi retkee

Kauniina silloin et’se kuultaisi sieltä, tuoden
näin vanhuutes’ hyvää ja rauhaisaa mieltä.

Kiität ja rukoilet taivaan isää, pyytäen häneltä
voimia lisää.

Vapahtajan rakkaus, armo ja hyvyys, siinä on
elämäntiesi toivo ja syvyys.

Ystävät onnea, menestystä, siunausta
elämäenne tielle, valoisaa, herkkää,
sydämellistä, kaunista, tyytyväistä mieltä.

Heikki Passilahti (1994)

Isänmaa

Isänmaa – synnyinmaa – sinua ylistän –
sinua rakastan – sinun helmassas rauhan saan.
Sinussa on toivoni – elämäni – tulevaisuuteni
– leipäni – oi kallis – kaunis synnyinmaa.
Sinun povessas on meidät luotu, synnitetty ja
luojasi on meihin elämän hengen puhaltanut
ja viimein sen rauhaan – syliin meidät kan-
tanut ja iankaikkisen elämän, toivon antanut.

Suo kiitän – kiitän oi Luojaani – Jumalani
suuri – ett’ syntyä oon saanut tähän maahan
– Suomeen – Suomeen juuri. Ma pyydän oi
Taivahinen isä siunaa isänmaata.
Sa armoos – rakkautes – huolenpitoos saata.
Sen asukkaille anna hengen tulta –
sitä pyydän Taivaan isä sulta.

Heikki Passilahti (1996)

Niin muuttuu maailma

Enää ei lehmän kylkeen painu lypsäjän poski –
vaan maito virtaa nyt putkissa niin kuin
pauhaava koski.

Niin maailma muuttuu ja sen kyllä huomaa –
pahvitölkissä maito, piimä jo kaupasta
tuodaan.

Heiniä täällä ei enää rouskuta polle –
eikä vanhat ukon äijät käännä kylkeään
permannolle.

Niin maailma muuttuu ja sen kyllä huomaa –
niinhän ne vanhemmat ihmiset aina huokaa.
Saunan hämyyn ei enää synny ihmisen
lapset ja harvoin enää kotonurkkiin nukkuu
harmaahapset. Sairaalan kautta alkaa ihmisen
elämän kulku ja sairaalassa on myös se
viimeinen sulk.

Vielä täällä jossain sentään sonnimullikka
möökii ja pienessä mäkipellossa kasvaa
lihavaa löökii. Aurinko sentään meille näyttää
vielä oikeaa suuntaa, se nousee idästä ja
länteen laskea pruukaa

Pirtissä enää ei tarvita käsin tehtyä luutaa.
Emäntien käsissä nyt konehet ja monet
vempaleet huutaa. Ei pellolla enään viikate,
hanko, haravamies hääri eikä pienillä kuluilla
leipäänsä kääri.

Siellä miljoonat koneet on isännän alla.
Velka, säät ja monet huolet ne mieltä painaa,
se ajatukset rassaa, onko edessä halla - että
vieläkö pankista annetaan lainaa.

Ei pirteissä enää kymmeniä lapsia hääri eikä
lapsista vanhemmat nuorempia kapaloihin
kääri.

Hyvin harvoin emäntä ja lapset maakellarissa
kulkee. Pirtin lattialla he pakastimen,
jääkaapin ovia avaa ja sulkee.

Harvoin enää kannetaan sisälle ja saunaan
puuta eikä ovipielessä odota enää kauniisti
käsin tehty luuta.

Vielä runoilija huomasi: Ennen oli kuokka

ja kanki. Tarpeelliset työkalut ja me ihmiset
olimme niiden kanssa kuin entinen vanki.

Ei emäntien käsiä voi enää pyykkilautaa
hiertää, kun pesuhuoneen nurkassa konepelli
kiertää.

Ennen syötiin riihikuivaa puuroa ja leipää.
Kipot, lusikat koottiin järjestykseen hyllylle
seinään.

Käsin kotona kaikille ennen neulottiin kengät,
nutut ja vaatteet – siinä pohdittiin samalla
keskenään kaikenlaiset aatteet.

Vielä muistutan, että kyläsepän pajassa
öljylamppu myöhään paloi – siellä seppä
väänsi rautaa ja nauvoja takoi.

Matkat kuljettiin kelkalla – kävellen –
pyörällä – suksilla. Tiet oli soukkia – kuopilla
ja moneen päin mutkilla.

Vielä yksi on tärkeä ko selkää särkee –
savusaunan pahnasilla – lauteilla silloin ennen
paras oli kelli. Lisäksi pesutiloissa pesijä
meidän kroppaamme hieroo ja hellii.

Vielä runoilija muisti: tuli syksy ja
metsätöihin monelle jo hinku, pian siellä
kirves, kava, petkele ja pokasaha ennen
vanhaan vinku.

Ajomies tuli tekomiesten peräs, joka tukit,
halot, brotsit tienvarteen hevosilla keräs.

Vielä hevoselle kiitos ja kunnia anna ja
hevosien työpanos korkealle arvosta ja kannalta.

Olen kulkenut nyt palan tätä maallista
matkaa – siellä kotona voitto jokainen tätä
pohdiskelua jatkaa.

Jätän Teidät kaikki korkeimman haltuun
ja huomaa. Tähän kauniiseen maahan ja
Taivaan Isän luomaan.

Heikki Passilahti (2000)

Muistelmia 1930-luvulta

Olen syntynyt vuonna 1926 Lavian Niemenkylässä Olga ja Eino Leppäsen perheeseen heidän ensimmäisenä lapsenaan. Meitä syntyi neljä lasta vuoden 1930 loppuun mennessä. Äiti ja isä olivat muuttaneet Lavian Niemenkylään Kankaanpään puolelta.

Isä teki pienen maanviljelystilansa hoidon lisäksi suutarin töitä. Noin 30-luvun alusta lähtien hän palkkasi suutareita verstaaseensa töihin myös kylältä, ensin kaksi, vähitellen enemmänkin.

Myöhemmin 30-luvulla isä vähensi suutarintöitä ja perusti pienen sekatavarakaupan jossa oli monenlaatuista taloustavaraa. Meidän lasten mielestä houkuttelevin myyntiartikkeli oli valkoiset väkevänmakuiset pastillit joita myytiin 'truutissa' eli paperista kierretyssä pötkerössä. Myös limonaadia oli myynnissä.

Isä ehti pitää kauppaa muutaman vuoden ennenkuin syttyi talvisota, jolloin hän lopetti kaupanteon. Koska isää ei kuulovammansa vuoksi kelpuutettu sotaan hän sai jäädä kotirintamalle tekemään jalkineita sodassa oleville.

Talvisodan ajalta mieleeni on jäänyt se kuinka pitkistä oljista punottiin palmikoita, joita neulottiin yhteen ja niistä muodostettiin olkitossuja sotilaitten kenkien päälle suojaamaan kylmyydeltä. Meillä pidettiin olkien punomistalkoita, joihin monet kyläläiset osallistuivat. Keneltä vain riitti, he myös lahjoittivat olkia

tossutarpeiksi. Jotkut kyläläiset tekivät kotonaan palmikoita ja toivat niitä. Muunkinlaisia jalkineita isä valmisti sotilaille myöhemmin, koska sota tauon jälkeen jatkui vielä monta vuotta.

Lapsuudesta muistan kirkkomatkat isän polkupyöräkytyksissä. Olin vanhin lapsista, joten oli kai helpompi kuljettaa juuri minua. Kävimme molemmissa, sekä Kankaanpään, äidin ja isän syntymäpitäjän, että Lavian kirkkoissa. Kankaanpäässä käydessämme poikkesimme myös sukulaisten luona.

Lavian kirkkomatkoista muistan, että aina poikettiin kirkonkylän pikkukioskille nauttimaan isän ostamista munkeista ja punaisesta limonaadista. Se taisi olla lapselle kirkkomatkan odotetuin kohokohta.

Myös Länsi-Suomen rukoilevaisten seuroissa isä kuljetti minua. Joskus kävimme Poris-sakin pääsiäisjuhllilla. Sinne ei menty polkupyörällä vaan linja-'piilillä'.

Meillä kotonakin pidettiin seuroja, joissa isä oli yksi maallikkopuhujista.

Äitini sairastui 30-luvun alussa keuhkotuberkuloosiin joka aiheutti hänen kuolemansa vuonna 1942. Meillä oli kotiapuna naapurista Tammisen Hilda. Hän oli hyvä, ahkera ja auttavainen ihminen. Oman suuren perheensä lisäksi hän auttoi äitiäkin tarpeen mukaan.

Isäni oli kylällä ensimmäisiä radion ostajia. Tosin naapuri, Salomäen Oskari kiirehti ostamaan samaan aikaan ja vähän komeamman, jossa oli kylkiäisenä suuri torvi. Siitä tuli ääntä

Eino ja Olga Leppänen v. 1925

kuin pienestä kylästä, meillekin se kuului mäen yli. – Liekö ollut naapuruksilla keskenään pientä kilpailuhenkeä. Ne jotka eivät radiota omistaneet kävivät sitä naapureissa kuuntelemassa. Vanhuksille olivat jumalanpalvelukset tärkeitä, lapsille Markussedän lastentunnit ja muille kaiken muun ohjelman lisäksi kuunnelmat.

Kesäisin heinänteon aikaan seurasimme aina mielenkiinnolla Tuomiston perheväen heinätoita heidän niityllään, koska olimme rajanaapureita ja näkyväisyys meiltä oli hyvä heidän peltoalueelleen. Katselimme kun he pitkässä ri-vissä iso joukko suuren perheen jäseniä marssi-vat heinäntekoon viikatteet ja haravat olkapäil-lään.

Meidän mielestämme Tuomiston perheen neitokset vaikuttivat hienostuneilta, he olivat käyneet kouluja mikä siihen aikaan oli harvinaista maaseudulla. Toisinaan äiti meni viemään Tuomiston heinäväelle kahvit ja juttelemaan heidän kanssaan. Se oli naapurisovun hoitoa parhaimmillaan. Sitä sopua hoidettiin eri tavoin molempien osapuolten taholta.

Lapsuuteni ajan vanhuksista muistan Henriikka Salomäen, Hilma Jokisalon ja Sepän Mantan. He olivat hyvin lämminsydämisii ihmisiä. Henriikka ja Hilma kävivät meillä usein. Henriikka varsinkin halusi keskustella isän kanssa hengellisistä asioista. Hilmalla oli kova ääni ja notkeat jalat. Hän hyppi keittiömme lattialla ristitikkuja ja yritti opettaa sitä meillekin.

Manta tuo mieleen omenat. Hänellä oli joka syksy suuret varastot omenia. Koulumatkoilla siitä ohikulkiessa tuli usein poikettua omenia maistelemaan ja mukaankin niitä annettiin.

Ei edellä mainittujen vanhusten arvo ollut ainoastaan siinä, mitä he antoivat tai hyväksimme tekivät, vaan myös siinä, että sai tuntea sen sydämen lämmön, joka heillä oli lapsia kohtaan.

Ajan kultaamista muistoista on jäänyt mielikuva, että kylässämme oli 30-luvulla vain hy-viä ja auttavaisia ihmisiä, jotka olivat lapsijoukkoinen kuin yhtä suurta perhettä.

Omassa elämämpiirissäni kotiväen lisäksi oli hyviä koulutovereita kotijoukkoinen, oli kotipysäkkejä koulumatkoilla, oli yöpymispaikkoja, jos halusi omaan kotielämään vaihtelua. Näistä kaikista on jäänyt mieleen monet kauniit ja unohtumattomat asiat.

30-luku on kaukana menneisyydessä. Vuosi-

kymmenet ovat kuluneet noista ajoista ja sukupolvet vaihtuneet. Jokainen vuorollaan siirtyy pois. Se kuuluu elämän järjestykseen.

Ihmisen elinaika on niin kuin ruohon:

Kuin kedon kukka hän kukoistaa,
ja kun tuuli käy yli,
ei häntä enää ole
eikä hänen asuinsijansa häntä tunne.
(PS 103:15-16)

Sirkka Leppänen

Esirukoilijatar Sirkka Helena Leppänen

Stoalainen kirjailija, Seneca, on esittänyt seuraavan ajatuksen: ”Se, joka ottaa huomioon vain itsensä ja omat etunsa, ei voi elää onnellisena. Sinun on elettävä muille, jos haluat elää itsellesi”. Kirjailija on pyrkinyt löytämään onnellisen elämän siemenkotaa ja mielestäni hän näine ajatuksineen on päässyt hyvin lähelle sitä. Satakuntalainen eläkeläinen, mummoni, Sirkka Helena Leppänen, on saavuttanut samankaltaisen onnensiemenen. Hänen sydämensä sykkii lähimmäistensä palvelemiselle, ystäviensä onnen etsimiselle ja heidän etujensa ajamiselle. Jumala on lahjoittanut Sirkalle kädet, mitkä ristiä, uskon, millä toimia. ”Kuljemme edeltä valmistetuissa teoissa”, hän kertoo minulle, ja kuuntelen, kuinka hän tietää olevansa Jeesuksen työtoveri.

”Isä on opettanut Isä meidän-rukouksen. Hän rukoili joskus myös polvillaan, se on jäänyt mieleen”. Sirkalle isän kertoma Isä meidän-rukous todentuu joka auringonnousu. Sirkkan päivittäiset rukoukset eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan ”vuorisaarnan hittiin”, vaan päivittäinen rukousrutiini on muodostunut laajaksi, erilaisia rukoustyylejä ja aiheita sisältäväksi Kristuksen kohtaamishetkeksi.

Sirkka haluaa päivittäin pyytää syntejään anteeksi. Tämä anteeksipyyntö on kuin elimellisessä yhteydessä Isä meidän-rukouksen kanssa. Esirukoukset ystävämme aloittaa oman puhdistautumisensa jälkeen; seuraa esirukousta läheisten, ystävien ja sukulaisten puolesta.

Ikäänkuin rukousympyrän viimeisenä piirinä Sirkalla ovat lähetit ja Jumalan valtakunnan työ. ”Usko Rihkanen, evankelista seuroista, sytytti minut lähetystyöhön”, Sirkka muistelee ja tähdentää kuinka innostava lähetyspappi Usko oli.

Esirukoilu ja lähetystyö ovat olleet toisiinsa kietoutuneina Sirkkan elämässä jo nuoruudesta lähtien. Ne ovat merkinneet hänelle paljon. Valtakirkon sisäiseksi lahkoksi tituleerattu ”länsi-Suomen rukoilevaisuus” on mitä ilmeisemmin tarjonnut Sirkalle erinomaisen ”hengellisen multamaan”, josta kasvaminen on ollut näkyvää.

Minua kiinnosti Sirkkan mielipiteet esirukouksesta. Halusin selvittää, näkeekö hän erikoistumisalueensa Jumalan valtakuntaa edistävänä työmuotona. Heitin ajatuksia ilmaan esirukoilijuuden lahjasta, hengellisestä ammatista, toimenkuvasta, esirukoilijanroolista, sekä hengellisen elämän osa-alueesta. Sirkka Helena koki esirukoilijanrooli- nimityksen olevan lähimpänä hänen käsitystään omasta palvelualueestaan. Myöskään ajatus esirukouksesta hengellisen elämän osa-alueena ei sointunut Sirkasta aivan vieraalle. Kuka hänen mielestään on esirukoilija? ”Esirukous tulee luonnostaan kaikille uskoville. Rukouksessa kuluu aika. Uskova ihminen ei voi olla rukouksematta” kynäni raapustaa Sirkkan elämänviisauksia ruutupaperille, joka alkaakin jo lähes tytä täyteyttään.

Syyskuussa tuli yksi vuosi lisää. Tänään 72 vuotta, vähintäänkin yhtä monta auringonkierrosta elämänviisautta. Sirkka kertoi minulle esirukouksien merkitysten tulleen käsinkosketeltavammaksi, kun hän on saanut nähdä rukousvastauksia. Onnellinen elämä, se näyttää koostuvan hyvinkin pitkälle toisille elämisestä kuten Cicero jo noin vuonna 50 jKr. kirjoitti. Lapsuuden rukous on kuultavissa myös tänään Sirkkan huulilta, aivan kuin sen ydin ei olisi vanhentunut aamuakaan. ”Isä...anna meille velkamme anteeksi, niin kuin mekin annamme anteeksi niille, jotka ovat meille velassa”.

Jan-Erik Leppänen (1998)

Aadam ja Eeva

1 Mooses 2: 15 – 17

1 Mooses 3: 1 – 6

Paratiisin keskellä
hyvän- ja pahantiedon puu
jossa houkuttelevat hedelmät
Jumalan kieltämät
ihmisen ottaa
käärme petturi
Jumalan kiellon
turhaksi kieroili
pahan ansaan ihminen lankesi
mielihalujensa orjaksi

Eevaa himotti hedelmäpotti
hän ottamaan taipui
ojensi Aadamille
joka myöskin otti
– yhdessä söivät –
niin Jumalan kieltoa uhmaten
tottelemattomuudessaan möivät
tulevan ihmiskunnan
hyvän ja pahan taisteluun

Sirkka Leppänen

Syksy

Syksyn saapuessa
luonto luovuttaa
pois kesärooliaan
alkaa menneen kesän
saattohoito

Hallaöiden herjaamana
kalman kelloin kumistessa
hauraana ja kellastuen
lehdet leijuu maahan
syleilyssään siihen yhtyen
verhonansa
elämän saalis
kuolinvaate värikylläinen
– taideluomus Luojan –

Sirkka Leppänen

Ivarin Helsingin-kirjeenvaihto 1920-luvulla

Muutama vuosi sitten löysin vanhoja valokuvia selailllessani kiinnostavan tukun kirjeitä, jotka jo ulkonäkönsä puolesta edellyttävät hartaan kunnioittavaa käsittelyä ja suhtautumista. Nämä vanhat aarteet, joita on yhteensä kaksitoista, ovat kellastuneita ja haperuneita, osittain taitekohdistaan repeytyneitä, enimmäkseen kosmoskynällä kirjoitettuja viestejä isälleni Eeti Leppäselle. Joukossa on kaksi kirjettä hänen isältään Ivarilta ja yksi on isäni vastauskirje.

Elo- ja syyskuun vaihteessa 1924 isäni oli Helsingissä Kirurgisessa sairaalassa leikatavana vasemmassa olkavarressa olleen luumädän takia. Kirjeenvaihto on alkanut isäni kirjeellä, joka ei ole säilynyt. Ensimmäinen isäni kirjeistä on vastaus tähän kadonneeseen kirjeeseen:

”Kankaanpää Elokuun 26 p:nä 1924

Ensiksi sanon hyvää päivää ja paljon terveisiä kaikilta yhteisesti kiitän kirjeestäsi jonka sain vastaan ottaa olemme oltu kaikin terveenä jota samaa herran armolahjaa toivon sinunki saavan nauttia lähden nyt käräjille ja otan papin kirjan ja lähetän tämän mukana täällä ei ole mitään erikoista tapahtunu Sahalan Kalle on hyvin heikko Eino ja tommila kävi Tampereen markkinoilla Eino ei vielä tullut kotio mutta tommila tuli sillä on käräjä asiasta tänään

Kaupat oli koko hyvät onko sulla siitä tietoa kuinka kalliiksi sielä tulee olo vaikka eise siinä tule kysymykseen terveys maksaa enämpi kyllä täällä rahaa tulee sitte kun tarvitaan mutta ei tarvitte rahaa turhan päälle kuluttaa kota kirjottaa sen mukaan kuin voit koitat olla kaikin puolin täsmällisesti eikä puhua puolueista eikä muista mitään en kerkee tällä kertaa enempiä ole nyt tervehditty kaikilta meiltä yhteisesti

Tervehtien

Ivar Leppänen isäsi”

Kaksi vuotta kiertokoulua käyneellä näyttää kirjoitustaito olevan hyvin hallussa. Käytetyt sanonnat ja kohteliaisuusmuodot ovat tietenkin

aikakauden mukaisia. Isä näyttää tuntevan poikansa, joten varoituksen sana harkitsemattomista puheista on ollut varmasti paikallaan.

Käräjäasia, johon kirjeessä viitataan, ei ole tiedossa, mutta Tampereen markkinoilla käynyt Ivarin vanhin poika Eino oli myymässä – mitä muutakaan kuin kenkiä. Asiasta olen saanut vahvistusta Ivarin nuorimmalta pojalta, Esa Leppäseltä, jonka mukaan hänen syntymänsä aikoihin heillä kotona valmisti lapikkaita ja ruojuita 6 – 7 suutaria ja lisäksi kylällä kymmeniä. Myymistä siis riitti, ja kaupat näyttävätkin onnistuneen. Kirjeessä mainittu Tommila on ollut lihanpalvaaja, joka on käynyt ostamassa teuraskarjaa samalla matkalla Einon kanssa.

Kirjeenvaihdon pääasia näyttää olleen huoli sairaalassa makaavan pojan rahojen riittäväyydestä. Isäni selostaakin vastauskirjeessään rahatilannetta ja kertoo yksityiskohtia leikkauksesta ja senjälkeisistä oloista:

”Kirunkinen Sairala 30.8.24

Hyvä Isä

Kiitän kirjeestänne jonka sain juuri vastaan ottaa. Aloin kohta kirjoittaa kuin kirjeenne sain. Minä leikattiin jo toissa päivänä, mutta en viitsinyt eilen kirjoittaa, käteni on ollut vähän kipiä ja makoollansa on niin paha kirjottaa. Nyt se on jo vähän parempi huomenna saan jo olla ylhäällä. Leikkaus kävi kaikin puolin hyvin, nukutuksen jälkeen en ollut juuri ollenkaan kipee. Ei tarvinnut oksentaa eikä ollut päinikään kipiä.

Nukkua en meinannut ensinkään, kaksi kertaa täyty lisätä eetteriä Tohtorit sano ettei enempää voida minulle antaa Syödä on maittanut leikkauksen jälkeen yhtä hyvin kuin ennen leikkaustakin. Tällä osastolla on kaikki jokseenkin terveitä. Toisten on kädet ja toisten on jalat poikki toisia on puukotettu. Kolme on vaan luumätästä. Kuuretta sataa minulla oli mukani rahaa, nyt ei ole muuta kuin kahdeksan kymmentä markkaa 360 markkaa täyty maksaa etu käteen 12 markkaa vuodokausi täällä maksaa. Siittä minä en tiedä täytyykö toisten kuukausien maksun maksaa etukäteen. Kyllä minä kirjotan sitten kun tarvitsen. Minä kyselen lääkäriiltä niin paljon ennemmin että koska

pois pääsen ja kirjotan sitten sinne niin että kerkiää raha tänne. Jolsei tarvitse tehdä toista leik-kausta voin päästä pois jo tän kuukausi mak-son ajalla. 10 päivän päästä taas joudun valoku-vaan. Ei ne viellä voi sanoa koska täältä pois pääsee. tämä leikkaus oli kyllä hyvin vaikee tehdä. Wiikon ne tutkivat joka päivä paitsi pyhänä ei tutkittu. No niin, en nyt tällä kertaa viitsi kirjoittaa enenpää koska se näkyy tulevan niin huonoakin, että jos saatte siitä selkoakaa. Woikaa kaikin hyvin, ja kiitoksia kaikesta teille.

Poikanne Eeti

Kirunkinen sairaala

II osasto Helsinki

En saanutkaan tätä kirjettä lauantaina postiin joten sen täyty jättää maanantaihin.”

Kirjeessä kiinnittää huomiota ennen kaikkea kunnioittava puhuttelu. Siihen aikaan ei tullut kuuloonkaan, että vanhempia olisi sinuteltu.

Iivarin toisessa kirjeessä tulevat rahan lähettämisen lisäksi mainituiksi kuljetukset, joita ilman kauppias ei tietenkään tullut toimeen:

”Kankaanpää 2/9-24

Arvoisa poikani Eeti

Tervehdin sinua täältä kotoa kitän kirjeistäsi jotka sain eilen illalla vastaan ottaa sain tietää että leikkaus on onistunut hyvin ei sieltä tarvitse

lähtee ennen aikoja kyllä raha piisaa Lähetän nyt Rahaa posti-osotuksella Smk 250:- alamäki lähtee porista joka päivä puoli 1 päivällä torin syrjästä akraksen pihasta tulee puuskalle minä olen muuten Alamäen kans hyvä tuttu se on ajanu minulle tällä viikkoa kolme kuormaa puhut Alamäelle että pääset sen rinnalle istuun eteen siinä on parempi istua Sahalan kalle haurataan huomenna Alamäki vie hautaus väkee minäkin menen saattan ei muuta tällä kertaa

ole nyt tervehditty

Iivar Leppänen

23 päivä tätä kuuta on asevelvollisten syyni tarvitsee lähettää lääkärin todistus ajois jos et itse pääse syyniin”

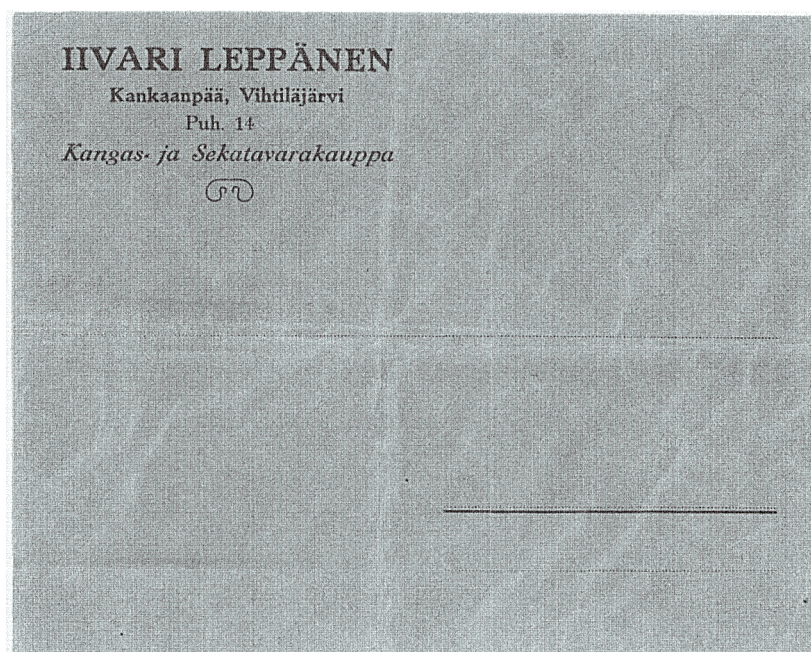
Kirjeessä nimettyä Alamäkeä ei Esa-setäni muista, mutta hänen mukaansa linja-autonkuljettajat olivat usein tavattuja ja suorastaan perhetuttuja. He kuljettivat Porista tukkuliikkeestä säkeittäin tavaraa ja tarvikkeita sokerista ja rusinoista alkaen. Kauppiaille oli tärkeää tuoda myös säännöllisesti henkilökohtaiseen käyttöön pirtua, jota ei vielä 1920-luvun kulues- sa Kankaanpäästä saanut.

Liikuttavasti isä näyttää kirjeessä pitävän huolta myös poikansa matkustusmukavuudesta toipilasaikana.

Lopussa on viittaus kutsuntoihin, jotka sa- tuivat 19-vuotiaalle nuorellemiehelle samoihin aikoihin. Isäni vapautettiin asepalveluksesta tämän sa- rauden perusteella.

Kirjeistä kaikessa lyhykäi- syydessäänkin avautuu oma ajankuvansa, johon haluaa perehtyä entistä tarkemmin. Niinpä senaikaisista tapahtu- mista ja olosuhteista tietävien haastatteluja on jatkettava. Jokainen esitettyyn kysy- mykseen saatu vastaus kannus- taa edelleen etsimään omia juuriaan.

Reino Leppänen

Lapsuuden joulut – muistikuvia 1940- ja 1950-luvuilta

Lähestyvään jouluun liittyy voimakas positiivinen tunnelataus. Lapsuusajan onnelliset muistot tulvahtavat joka vuosi mieleen ja aiheuttavat nostalgisia väreitä odotuksensekaisissa joulunalustunnelmissa. Taas koittaa aika, vuoden suurin juhla, jolloin voi kokea syvää sisäistä rauhaa ja iloa.

Perheemme joulunviettoon kuului aina hiljentyminen, jollaista kaupunkielämässä ei enää välttämättä huomaa. Työt lopetettiin hyvissä ajoin ja joulu valmisteltiin perusteellisesti. Näin virittäydettiin samalla itse juhlaan, ja vain alustavien töiden huolellisella suorittamisella joulun saikin tuntumaan joululta.

Edellisessä sukulehden numerossa kerroin, että joulun lähestyessä isäni Eeti Leppänen alkoi tapansa mukaan säveltää joululaulua. Sesonki- luonteisten töiden, teltojen ja selkäreppujen valmistuksen, vähyys juuri keskitalven aikoihin siivitti hänen musiikkiharrastustaan joulua odotellessa. Muistan laulaneeni 50 vuotta sitten erään tällaisen isäni joululaulun ”Katso tähteä!” Vihtiläjärven yläkansakoulun kuusijuhlissa vuonna 1952. Olin silloin 10-vuotias ja neljännellä luokalla, johtajaopettaja Martti Löytökorpi säesti urkuharmonilla.

Ensimmäisiin jouluvalmisteluihin kuului vuosikausia joulukalan liottaminen, ennen kuin kaupasta alkoi saada valmista tuotetta. Apuna käytettiin lipeää ja tuhkaa, joita oli kalan ohella suuressa vesisangossa saunan nurkalla. Tästä aiheutui voimakas haju, joka ei ollut mitenkään miellyttävä; Suomen pystykorva -koiramme Penikin kiersi paikan aina kaukaa.

Joulukuussa tehtiin tavallisesti linja-autolla ostosmatka Tampereelle ja toisinaan Poriin. Joskus Tampereella yövyttiin äitini Saimi Leppäsen sukulaisissa. Tavaroiden ja tarvikkeiden hankkimista oli monta kertaa siirretty näiden matkojen yhteyteen, joten kaupoissa kiertämistä riitti. Vanhemmillani oli tapana poiketa kerran vuodessa myös Alkon myymälässä, mutta sinne meitä lapsia, sisaria ja minua, ei otettu mukaan.

Joulun alla isäni ja hänen veljensä Arvo Leppänen keräsivät tavallisesti sokeria, jauhoja, riisiä ja sekahedelmiä paketeiksi ja veivät näitä

Arvo-sedän autolla vanhoille, sairaille ja yksinäisille joulutervehdyksiksi. Isäni mukaan siitä sai hyvän joulumielen.

Joulukorttien lähettäminen oli aika vähäistä, mutta ennen juhlaa isäni soitti säännöllisesti joulutervehdyksen mahdollisimman monille omaan ja äitimme sukuun kuuluville ja muille tutuille. Kaukaisempien sukulaisten kohdalla tämä jäi monta kertaa ainoaksi kontaktiksi vuoden aikana. Useina vuosina oli tapana pienten kukkalähetysten, tulppaanikimppujen, toimittaminen kaikkein läheisimmille.

Kun kauppojen joulunäyteikkunat paljastettiin – paljon myöhemmin kuin nykyaikana – me lapset juoksimme kilvan puolen kilometrin matkan Arvo-sedän kaupalle ja vertailimme näyteikkunaa vastapäisen osuusliike Pohjan-kankaan ikkunaan. Mielestäni Arvon liikkeen ikkuna oli aina parempi ja värikkäämpi.

Koulun syyslukukauden päätyttyä tiedossa oli valtava siivousurakka: koko talo pestiin ja hangattiin kellarista ullakolle. Loma-aikoina – niin kesällä kuin muulloinkin – meidän lasten piti aina olla työntouhussa, vain sunnuntaisin ja pyhäpäivinä sai olla jouten. Siihen aikaan kukaan ei ollut vielä keksinyt, että lapsilla ei saa teettää työtä. Yläkerran asuinhuoneissa ja varsinkin alakerran suurissa verstashuoneissa sekä sivurakennuksen varastotiloissa oli riittämiin työtä, lakaisemista ja luuttuamista. Pölynimurin tulo 1950-luvulla auttoi kovasti etenkin verstaitten puhdistamisessa. Työ ei aina maistunut, mutta äitini osasi nykäistä oikeasta narusta ja kuulutti kerran, että ”Reinolla on niin pitkät kädet, että kun hän asettuu kontilleen keskelle lattiaa, hän ylettyy pyyhkimään nurkkiin asti!” Toinen, usein käytetty kannustuskeino jaksamiseen oli: ”Muuten ei tule joulu!” Kun kaikki sitten oli valmista, oli ilo katsella puhdasta, kiiltävää kotia ja silloin tiesi joulun todella tulevan.

Sodan jälkeen 1940-luvun loppupuolella ja vielä 1950-luvulla ei vuosikausiin saanut mitään valmista ruokaa kaupoista. Jokainen perheenäiti joutui itse leipomaan ja tekemään ruoat. Muistan hyvin, kuinka äitini ahersi keittiössä joulunalusviikolla päiväkausia, ensin leipomusten parissa ja sitten jouluruokia valmistaen. Vastaleivottujen vehnästen ja piparkakkujen samoin kuin keitetyn lantun, punajuuren ja porkkanan, paistuvan kinkun ym. ruokien unohtumattomat

tuoksut voi aistia elävästi vielä tänä päivänä. Niitä ei tavoita kaupunkioiloissa valmiita eineksiä lämmittäessään. Tuoksuihin liittyvä kiihkeän odotuksen täyttämä tunnelma on niin ikään säilynyt lapsuudesta asti kirkkaana mielikuvana.

Siitä lähtien kun isälläni todettiin sappikiviä 1950-luvulla, perheeseen hankittiin jouluksi savustettu naudanlihakinkku, jota säilytettiin kellarissa. Koko jouluaajan tahtoi olla suuri kiusaus ottaa verstaasta ohut käyrä suutarinveitsi mukaansa ja käväistä kellarissa nirhaamassa pieni huomaamaton pala kinkusta. Havaitsin muutaman kerran, että isällänikin oli sama tauti. Taisivatpa molemmat sisarenikin käydä salaa herkuttelemassa. Joka tapauksessa äitini tyytyi usein ihmettelemään, että kinkun kylkeen on taas ilmestynyt kuoppa.

Isällä oli tapana tehdä veljensä kaupasta ennen aattoa salaisia ostoksia: sokeria, rusinoita, viiden litran pullo vaarinkaljaa ja ties mitä. Huomasin jo pikkupoikana, että isä aina jouluaattoamuna tuoksahti omituisesti. Syykin selvisi vuosien mittaan, ja se liittyi näihin ostoksiin. Koska isä joka jouluaatto tavan takaa käväisi saunan eteisessä, jossa keskuslämmitystulipesän vieressä oli pieni lämmin nurkkaus, epäilykseni heräsi ja rohkaistuani kerran mieleni kävin katsomassa paikkaa. Sieltä löysin paksujen takkien alta ison astian, josta olin kuulevinani jonkinlaista pihinää tai pulputusta. Pistävä, tymeän äitelä haju lehahti ilmoille ja täytti koko tilan. Laskin peitteet takaisin ja juoksin kiireesti pois enkä koskaan enää käynyt siellä katsomassa.

Isäni oli aina aattona hyväntuulinen, vihelteli ja oli touhukas eikä ollut huomaavinaanakaan vaimonsa pitkiä silmäyksiä tai joskus pureviakin kommentteja. Isä vietti juhlapäiväänsä, ainoaa laatuaan koko vuoden mittaan.

Kun olin kasvanut niin isoksi, että isä kuvitteli minusta olevan apua joulukuusen hankinnassa, lähdimme kerran aattoamuna kaksistaan kirves olalla kuusen hakuun. Mutta kerta jäi samalla viimeiseksi, emme löytäneetkään mistään käyttökelpoista puuta. Kenenkään metsäänkään emme voineet mennä ilman lupaa. Meidän täytyi lopuksi katkaista työväentalon pihan tiheästä pensaikosta aivan maantien varresta jonkinlainen kuusentapainen, joka sitten alkoi varistaa neulasia jo joulupäivänä. Sen jälkeen isä aina tilasi kuusen ja pyysi toimittamaan

kotiin.

Me lapset saimme koristella joulukuusen, joka sijoitettiin olohuoneen keskelle, niin että sen ympärillä saattoi leikkiä piirissä. Mutta isämme mukaan hänelle itselleen perheen päänä kuului kunnia kiinnittää Betlehemin tähti kuusen latvaan. Erään kerran hän oli ilmeisesti käynyt liian useasti alakerrassa saunan eteisessä, koska noustuaan tuolin päälle ja kurottaessaan tähteä kuusen latvaan horjahti yhtäkkiä ja pudota rojahti pitkin pituuttaan kuusen päälle. Hetkessä koko komeus oli kumossa lattialla, suurella vaivalla ripustetut kynttilät, liput ja koristeet hajalla, lasipallot särkyneinä – ja perheen pääraajat levällään syleilemässä kuusta lattian pinnassa. Taisi siinä joku pillahda itkuunkin, mutta äiti nauroi makeasti keittiössä. Kuusi laitettiin uudestaan kuntoon, ja minä kiinnitin tähden. Eikä isä tulevana vuosina kertaakaan enää muistanut vaatia oikeuttaan, minä sain aina suorittaa kunniatehtävän.

1950-luvulla kuusenkoristeina käytettiin paperipäällysteisiä makeisia, joihin oli liimattu enkelinkuva. Ne tahtoivat vain huveta hupenemistaan jo uuteenvuoteen mennessä. Jälleen lapset joutuivat taistelemaan voittamatonta kiusausta vastaan. Joskus isä tai äiti antoi luvan ottaa, mutta karamellit oli määrä säästää loppi-aiseen asti, jolloin ne vasta sai syödä. Me kek-simme kuitenkin hyvän syyn, miksi niitä ei voikaan pitää kuusessa niin kauan: jos ne syödään kaikki loppiaisena, tulee liikaa makeaa mahan täydeltä. Ja vanhempien oli perustelun kuultuaan annettava hiukan periksi.

Joulun aikaan kuuntelimme ahkerasti radiota, televisiota ei vielä ollut. Joululauluja esitettiin jatkuvasti, koko joulukuun ajan. Jo varhaisessa lapsuudessani opin kuuntelemalla näiden lukuisten laulujen sanat ja sävelmät ulkoa, niin että muistan ne vielä tänä päivänä. Myöhemmin opettajantoimessani laulatin samoja vanhoja lauluja kaikilla ikäluokilla vuosikymmenien ajan. Näihin perinteisiin joululauluihin ei kyllästy koskaan, niiden kuunteleminen on edelleenkin tärkeimpiä keinoja mielialan hermistämiseksi joulun sanoman vastaanottoon.

Aaton ensimmäinen kohokohta oli joulurauhan julistuksen kuuntelu radiosta. Siitä alkoi varsinainen juhlan viettäminen. Siihen mennessä kaikkien valmistelujen täytyi olla suoritet-

tuina. Mieleeni on lähtemättömästi syöpynyt se harras ilmapiiri 1940-luvun loppupuolelta, jolloin joulurauhan julistamisen jälkeen lähdin nopeasti harppomaan rappusia alakertaan pari kolme askelmaa kerrallaan mutta pysähdyinkin yhtäkkiä kuullessani musiikkia: Sulo Saarits lauloi urkujen säestyksellä Sulho Rannan ”Taas kaikki kauniit muistot” Viljo Kojon sanoihin. Seisoin hievahtamatta paikallani, näin ulkona satavan verkalleen suuria lumihauhtuvia ja tunsin syvän hiljaisuuden laskeutuneen ympärilleni. Siitä lähtien en enää juossut, vaan kuljin hiljaa, melkein hiipien, jotta tämä ihmeellinen taika ei olisi särkynyt.

Samanlaista mielentilaa ikävöin joka jouluku. En mennyt koskaan Turussa asuessani seuraamaan joulurauhan julistusta Vanhalta suurtorilta, vaikka asuntoni oli seitsemän vuoden ajan aivan lähellä. Halusin kuulla esityksen radiosta niin kuin lapsuuskodissanikin.

Aaton ohjelmaan kuului tietenkin myös joulusauna. Varhaisimpina vuosina kävimme isän kanssa ensin saunassa, ja naisväen vuoro oli sen jälkeen. Mutta isän hankittua 1950-luvulla sähkökiukaan saunaan mentiin säästösyistä koko perhe yhdessä. Mielestäni saunominen isän kanssa kaksistaan oli kuitenkin mukavampaa.

Jouluaaton perinteisiä aterioita ei voi koskaan unohtaa. Ei ole mitään oman äidin jouluruokien veroista. Vaikka samanlaisia on yrittänyt myöhemmin hankkia omaan jouluunsa, äidin herkut ovat aina palanneet ajatuksiin.

Jouluaateria aloitettiin ruokaryypyllä: isä tarjosi pienen pikarillisen viiniä, myös meille lapsille. Ei haitannut, vaikka se aina oli makeaa jälkiruokaviiniä, Madeiraa. Pöydässä oli tarjolla leivän ja maidon ja piimän ohella erilaisia leikkeitä, teemakkaraa, aladobia, Edam-juustoa ja oman puutarhan omenoita, suolakurkkua sekä tomaattia ja kurkkua – silloin kun niitä sai – ja tietenkin kinkkua. Ensimmäisenä ruokalajina otettiin silliä ja rosollia eli sallattia, joka olikin äitimme mieliherkkua. Hän oli hakannut siihen keitetyn punajuuren, porkkanan ja perunan li-säksi myös omenaa ja vähäisen sipulia, ja sitä syötiin laimennetulla etikaliemellä kostu-tettuna. Sen jälkeen oli kinkun vuoro, jota nautittiin juuri uunista nostetun höyryävän lanttulaatikon, räätikällooran, kera. Kinkku syötiin useimmiten kylmänä, laatikon makua

Eeti ja Saimi (kesk.) Leppänen tyttärineen joulun aikaan 1950-luvun lopulla. Vieraina isännän Matti-veljen puoliso Salli Leppänen ja heidän tyttäristään Anneli ja Liisa (ed.).

äiti oli pehmentänyt perunalla ja kermalla.

Tässä vaiheessa tunsin itsensä jo kylläiseksi, mutta ateria oli vasta päässyt alkuun. Seurasi nimittäin lihakeitto, jossa oli perunan ja porkkanan lisäksi isoja naudanlihapaloja sekä sipulia ja maustepippureita. Ruokalajien järjestys oli jostakin syystä aina tämä. Lihakeiton jälkeen tuli kalaruoka, lipeäkala. Se oli taas isäni ehdoton mieluinen ruoka. Hän sirotti reilusti suolaa ja vielä reilummin maustepippuria kalalle ja ammensi lusikoittain päälle valkokastiketta. Me lapset otimme hänestä oppia maustamisen taidossa.

Vielä oli jaksettava ottaa riisipuuroa ja seka-hedelmäkeittoa eli sekametelisoppaa. Riisi-puurossa oli aina manteli, joka vuosien mittaan osui vuorollaan kaikille meistä, myös Mummulle, äidinäidille, joka vietti usein joulua kanssamme.

Aterian päätyttyä isä vaati ehdottomasti, että oli luettava jouluevankeliumi. Sitä ei koskaan jätetty pois ohjelmasta, ja lukijana toimi

vuorollaan kukin meistä lapsista. Evankeliumin jälkeen laulettiin Enkeli taivaan -virsi kaikkine säkeistöineen alusta loppuun. Opittuani soittamaan sain tehtäväkseni säestää veisuuta urkuharmonilla. Äidilläni oli hiljainen, lämminvärinen ja puhdas lauluääni, mutta sen sijaan kumpikaan sisaristani ei koskaan kunnostautunut laulamiseksi. Jouluvirren esitys tahtoikin jäädä pelkästään perheen miesväen harteille. Mutta kyllä sitä ääntä riitti, niin että seinät raikuivat isän ja pojan kilvan pyrkiessä mahdollisimman juhlaan tulkintaan – esim. säkeiden loppuja venyttäen ja pidätellen vanhaan malliin. Kun lisäsin soittimen äänenvoimakkuutta, niin eikös lauluääntenkin volyymi kasvanut saman tien entisestään. Joulun kristillinen huipentuma saavutettiin intensiivisesti eläytymällä.

Mutta joulun odotetuin hetki oli vielä kokematta. Kärsivällisesti ja hiljaisesti kulumme aikaa uusissa juhlapuvuissamme hiukset kammattuina ja kuulostelimme sydän pampailun, milloin alakerran eteisestä kajahtaisivat vuoden toivotuimmat äänet, pitkän ryhmyisen sauvan kumea kolkutus ja lehmänkellon kalatus. Silloin koittaisi lapsen mielessä vihdoinkin jouluun liittyvien unelmien täyttymys: joulupukin tulo lahjoineen. Vaikka pukki oli vähän pelottava, hän oli ystävällinen ja aina hartaasti kaivattu vieras.

1940-luvun loppupuolella naapurin tyttö ja ikätoverini Jokimaan (Mäkipään) Sirpa kertoi minulle joulun alla, että ei joulupukkia ole olemassa, vaan pukki oli hänen setänsä Eskolan (Mäkipään) Kalle rajanaapuristamme. Näin hän tahtomattaan särki julmalla tavalla nuoren pojan illuusion. En halunnut uskoa asiaa, vaan harmittelin mielessäni Sirpan sanomisia enkä ker-tonut mitään sisarilleni.

Mutta kun aatto koitti, tarkkailin erityisesti joulupukkia, ja toden totta: pukilla oli Kallen ääni! Naamarin, pitkän parran, karvalakin ja nurinpäin käännetyn lammasturkin alta ääni oli kuin olikin pettymyksekseni tunnistettavissa.

Samana jouluaattona puolitoista vuotta nuorempi Marjatta-sisareni vielä jännitti ja pelkäsi pukkia niin, että kun tämä ojensi lahjaa, tyttö ei uskaltanutkaan mennä ottamaan, vaan juoksi kiireesti isän syliin ja toisteli sieltä hätäntyneenä: ”Pukki on kiltti ja tuo lahjan tänne! Pukki on kiltti ja tuo lahjan tänne!”

Pukin lähdettyä huomasin, että hän viivähti vielä alakerrassa jonkin aikaa isän kanssa. Liekö hänelle tarjottu jotakin – sieltä saunaneteisistä...

Loppuilta kului aina rauhallisesti lahjojen parissa leikkien, lukien, ja musiikkia kuunnellen. Joka joulu odotin innokkaasti radiosta kahta ohjelmaa joulumusiikin ohella, Tiernapoikia ja F. E. Sillanpään joulusaarnaa. Kun nämä oli kuultu, jouluaaton tarjoamat elämykset oli koettu.

Siitä lähtien kun sähkökynttilöitä oli saatavissa 1950-luvulla, joulukuusessamme kynttilät paloivat aina läpi jouluyön. Ne loivat valoaan myös tiellä liikkuville ja tervehtivät varhain jouluaamuna kirkkoon lähteneitä.

Kotitalomme sijaitessa yhdentoista kilometrin päässä Kankaanpään kirkosta meillä ei ollut tapana lähteä jouluaamuna kirkkomatkalle. Sen sijaan radio avattiin aina aamulla jumalanpalveluksen alkaessa. Vasta vuonna 1962, jolloin meillä oli auto, sain ajaa koko perheen joulukirkkoon. Olin saanut keväällä ajokortin, samana päivänä kuin pääsin ylioppilaaksi. Tämä jäi kuitenkin viimeiseksi yhteiseksi joulukirkoksemme, sillä äitimme elämäntaival päättyi yllättäen seuraavana kesänä.

Joulunaika oli hiljaista ja harrasta levähdys- ja virkistymisaikaa. Se oli myös vierailujen aikaa, silloin oli mahdollista töiden estämättä kutsua naapureita ja sukulaisia viettämään iltaa. Usein innostuttiin vieraiden kanssa laulamaan joululauluja. Tällöin minä sain jälleen polkea urkuharmonia, mikä ei ollut lainkaan epämiellyttävä tehtävä. Joulunpyhinä meillä itsellämmekin oli tapana käydä kyläilemässä, muulloin tuli harvemmin lähdetyksi.

Lapsuusajan joulujen perinteet ja mielessä säilyneet elämykset kommelluksineen kaikkineen ovat olleet turvallista evästä elämän matkalla. Ne ovat ohjanneet myöhempien joulujen viettoa, niillä on ollut tärkeä osuus oikean joulutunnelman luomisessa ja kokemisessa.

Lapsuuden iloa ja onnea henkivät, ajan kuluttamat muistot ovat myös aina väsymyksen ja epätoivon hetkellä ehtymätön lähde elähdyttävälle sytykkeille mielenrauhan ja tasapainon ylläpitämiseksi.

Reino Leppänen

Katso tähteä!

(1950)

San. & säv. Eeti Leppänen

1. Katso tähteä, oi!
Laulu enkelten soi.
Ääni ilmassa raikuu riemuiten.
Loistaa tähti tuo,
valon seimeen luo,
missä nukkuu Herra ihmisten.
2. Loistaa tähti niin
maihin kaukasiin,
mistä tietäjät lähtivät katsomaan
loistoa tähden ja
Poikaa Jumalan,
joka nukkuu olkivuoteellaan.
3. Katso tähteä taas
päällä Juudean maan,
missä ristillä välissä ryövärien
kärsi tuomiotaan
Messias loistossaan,
kuoli puolesta syntisten ihmisten.

Ei nuorena tiedä...

Ei nuorena tiedä
mitä on vanhana olla
kun ei entiseen tapaan
enää säteile polla

Kremppoja riittää
keho kärsii ja temppuilee
sen salakieli ennustaa
että vähitellen
maallisen majan
olemus lahoaa
Aivojen ajatukset

kiertää toisinaan harhateillä
ne viestittää ettei aina olla
kotinurkissa kotona heillä

Korvien välissä
on karkausretkiä
sillä asiat mielestä katoaa
kestää joitakin hetkiä
ennen kuin niistä
jälleen kiinni saa

Muisti pahasti pätkii,
ontuu ja takkuilee
ja viimeisiään sätkii
kunnon älynväläykset.
Ei nuorena tiedä,
mitä on vanhana olla...

Sirkka Leppänen

Tapaus sairaalan parkkipaikalla

Kankaanpääläisetkö rehvakkaita? Todistetuksi se tuli eräänä päivänä sairaalan parkkipaikalla. Mieheni, Hannu, sanoi usein: "Kankaanpääläiset ovat itsetietoisia, leuhkoja..."

Olimme Satakunnan Keskussairaalassa poti-lasta katsomassa. Tultuamme autolle se ei käyn-nistynyt. Virta oli jostakin syystä häipynyt. Hannu katseli ympärilleen mahtaisiko joltakin saada virtaa. Huomasimme nuoren miehen tu-levan mäkeä alas parkkipaikalle. Häneltä Han-nu kysyi: "Olisiko sinulla sellainen auto, että antaisit virtaa, minulla itselläni olisi kyllä kaapelit? " Nuori mies oikein ryhdistäytyi, levitti kätensä ja sanoi: "Kyllä mulla auto on, mulla on Mersu." Miehen mennessä hakemaan autoa Hannu kuiskasi minulle: "Uskotko, että hän on Kankaanpäästä?"

Kun nuori mies tuli auton kanssa, niin Hannu kysyi: "Mistäpäin olet kotoisin?" Mies siihen: "Kankaanpäästä." Vaikeata oli pidätellä naurun-pyrskähdyistä.

Paula Rintamaa

Livarin vanhin tytär

...syntyi silloin, kun Sampakoskella taisteltiin...

Aitini, Aune Koivula (o.s. Leppänen) syntyi sodan melskeessä, 14.2.1918. Nimittäin, kun Hilja-äidin synnyttämisen aika tuli, hänet vietiin lapsuudenkotiin Lavian kunnan puolella olevaan, Hirvijärven taloon, synnyttämään. Livari oli ajatellut vievänsä vaimonsa turvallisempaan paikkaan, koska kotitalo, Leppänen, Kankaanpään Vihteljärvellä oli aivan valtatievarrella ja kapina täydessä käynnissä. Näin menetellen menttiin kuitenkin ”ojasta allikkoon.” Sillä luultavasti koko sodan pahimmat taistelut, Satakunnan alueella, käytiin juuri Sampakoskella sinä yönä, kun Aune-tytär parkaisi ensimmäiset parkaisunsa. Hirvijärveltä Sampakoskelle, linnuntietä, on vain noin viisi kilometriä. Ei mikään ihme, että pyssyjen pauke kuului ihan hyvin Hirvijärven talon asukkaiden korviin. Aamulla kaksi sotilasta, pyssyt selässä, tulivat koputtamaan oveen. Talon emäntä meni avaamaan ovea ja säikähti kovasti pyssyjä. Emäntä alkoi kiireesti selittämään, että meillä on viime yönä syntynyt pieni tyttö, pitäisi antaa talon väen nukkua vielä, pois väsymystään. Livarikin meni ovelle vauva käsivarsillaan varmistamaan asian laidan ja sanoi: ”Katsokaa nyt, tällainen pieni nyytti on syntynyt viime yönä.”

Sotilaat sanoivat: ”Meillä ei ole mitään pa-haa mielessä, väsyneitä olemme mekin, koska olemme koko yön käyneet hirvittäviä taisteluja ja meillä on vain kova nälkä, olisiko talolla tarjottavana jotakin ruokaa?” Sotilaat saivat syö-däkseen ja väki sai rauhoittua omaan elämän-menoonsa. Usein kysellään ”mitähän tästä lap-sesta tulee?” nyt kyseltiin syystäkin...

Onko syntymähetken taisteluilla minkäänlaista vaikutusta luonteeseen, mutta temperamenttia on piisannut...Siitä tuli lentävä lause, jos Aune-tyttö voimakkaasti puolusti omaa kan-taansa eli kiukutteli lapsena, niin Hilja-äiti sanoi: ”Sen takia Aune on noin peräänantamaton, hän syntyi silloin, kun Sampakoskella taisteltiin”.

Uskottavampi luonteeseen vaikuttanut seikka on perityt geenit. Joillakin kerroilla Aune-tytön kiukutellessa Hilja-äiti saattoi sanoa: ”Katos,

katos Marjaanaa...”

Hinkuyskä ja kuulovamma

Äidin elämää on vaikeuttanut kuulovamma, jonka hän sai kaksivuotiaana sairastettuaan hinkuyskän. Eteväenä tyttönä hän kuitenkin selviytyi monista vaikeista tilanteista muiden aistiensa avulla, jotka kehittyivät vastaavasti herkiksi. Hän on kertoillut, miten hän jo nelivuotiaan opetteli lukemaan. Hän istuskeli kauppan rappusilla, aapinen kädessään. Asiakkaita tuli ja meni, heiltä hän kyseli: ”Mikä kirjain tämä on, entä tämä?” Näin hän painoi mieleensä kirj-jaimet ja oppi lukemaan. Hilja-äiti oli sitä mieltä ettei ole hyväksi jos liian nuorena oppii luke-maan eikä näin ollen ollut halukas opettamaan. Lukemisesta Aunelle tulikin aivan kuin korvike ihmisten kanssa seurustelulle. Hän uppoutui kirj-joihin, eleli paljon yksikseen, mutta tietomäärä tietenkin kasvoi.

Isän tyttö

Aune-tyttö oli livarin ensimmäinen tytär ja näin ollen luultavasti isän ”silmäterä” isän tyttö ! (Laina niminen tyttö oli ensimmäinen, mutta hän kuoli noin kuukauden ikäisenä) Olen vain saanut sen käsityksen äidin puheista, että hän oli ”isän tyttö,” koska usein hän toistaa lausetta, että isältä menin kysymään sitä ja sitä, kun muilta en saanut tahtoani periksi, niin isä antoi luvan. Myöskin kaikkein salaisimmatkin tyttöjen asiat hän tuntui jakavan juuri isän kanssa.

”Kylänluuta”

Äidin itsensä kertomaa lapsuudestaan, kouluajastaan ym. ”Hilja-äiti oli pitkiä päiviä kaupassa, asiakkaita saattoi tulla jo aamu kuudelta ja illalla viimeiset lähti, kun nukkumaan mentiin. Jos yritinkin mennä äidin puheille kaupan puolelle hänen kämmenensä oli heti vastassa, ei tänne saa tulla. Isä oli useimmiten markkinoilla tai muuten poissa, harvoin kotona. Palve-lijat kokivat, että tyttö oli aina tiellä, kun he teki-vät töitään. Suutarit eivät ainakaan suvainneet lapsia suutarintiskinsä lähettyvillä. Näin ollen opin hakeutumaan naapureihin aikaa viettämään. Kiersin kyläpaikkoja ja sain siksi kylänluudan nimen. Sisarukset minua sitten iltaisin haeskelivat naapureista. Ihanina muistoina on jäänyt mieleen, kun Arvo-veli tuli kanssani joskus aina (kun suutarintöiltään

vain pääsi lähtemään) talvisin laskettelemaan. Vaistosin Arvon ajatelleen, että yksinäisenhän tuo tyttö on, eikä ilkeä...”

Mummulat

”Ensimmäisen ja toisen luokan (alakoulu) kävin ns. kiertokoulua, niitä pidettiin kylän taloissa. Ensimmäiselle luokalle menin viisivuotiaana. Koulua pidettiin Seppälä-Puuskalla, joka oli hyvin lähellä mummulaa. Siksi olin viikot Leppimäessä, mummulassa. Joku aina vei minut (yleensä, Arvo, pyörän tavaratelineellä) ja sitten taas haki viikon päästä pois. Marjaanamummusta on jäänyt mieleeni vain, että hän piti tiukan kurin, mutta oli ehdottoman oikeudenmukainen.

Toisen luokan alakoulua sain käydä naapurissa, Arvelassa, joka oli tien toisella puolella. Sen jälkeen pidin ”välivuoden”, koska opettaja oli kehottanut odottamaan vielä vuoden ennen kuin menisin oikein kansakouluun. Vietin koko talven Hirvijärvellä, toisessa mummulassani. Mielelläni siellä olin, vaikka vähän ihmettelin miksi en saanut mennä kouluun. Kukaan ei minulle sitä silloin selittänyt. Hirvijärvellä oli vanhanaikaista rauhallista elämänmenoa, joten tottahan lapsi sellaisesta piti. Siellä oli toisin kuin kotona, jossa oli kiire kaikilla. Serkkuja oli monta, jotka olivat leikkikavereina. Metsää oli talon ympärillä, jossa sai juosta mielin määrin. Erikoisesti on jäänyt mieleeni itse tehdyt kynttilät, joiden himmeässä valossa iltaisin istuttiin ja käsitöitäkin tehtiin. Ne kynttilät oli tehty eläimen talista. Teurastuksen yhteydessä oli otettu rasva talteen ja se pantiin yleensä tyhjentyneeseen lipeäkivipurkkiin, johon upotettiin jostakin langasta palmikoitu sydän.

Nykyään ajattelen, että täytyi sellaisen kynttilän kärytä kovasti ja levittää pahaa hajua, mutta ei sitä silloin ajateltu, koska jotenkin valoa piti saada. Kynttilä sentään oli parempi vaihto-ehto kuin päre, jota piti jatkuvasti vaihtaa ja sytyttää.”

Kansakoulu

”Kuulovammani ei aiheuttanut minulle juurikaan haittaa koulussa, oppimisen suhteen, mutta koulutoverit joskus huutelivat: ”Torpan kuuro, Torpan kuuro.” Asuimme työväentalolla, joka oli nimeltään Torppa, siksi edellä mainittu nimitys. Opettajinani olivat, Elli Ryöti ja Nestori

Rantamäki. Rantamäellä oli lempioppilaina ”yლისენპაან” isojen talojen tyttäret. Näin meistä ainakin tuntui...”

Tapaus laskentotunnilla

”Koivulan Hanna, naapurista, oli koulukaverini. Hän oli hyvä laskemaan. Samoin minulle oli laskento helppoa. Usein vertailimme kotitehtäviämme, että olimmeko saaneet samalla tavalla laskutehtävistä. Erään kerran tulostulokirjassa olikin painovirhe. Hanna oli kotona laskenut ja laskenut eikä saanut samaa tulosta, kun oli tulostulokirjassa. Vielä iltamyöhään Hanna tuli tohkeissaan meille, minulta kysymään, että minkälaisen tuloksen minä saan. Sanoin, että tulostulokirjassa täytyy olla virhe. Yhdessä vielä laskimme ja tulimme samaan päätelmään. Seuraavana päivänä koulussa loistimme maattisilla taidoillamme. Olimme niin varmoja omasta osaamisestamme, että uskalsimme jopa uhmata opettajaa, vaikka se siihen aikaan oli hyvin harvinaista.

Lempioppilaaltaan opettaja kysyi: ”Mitä sait tästä laskusta?” Oppilas vastasi sen tuloksen mikä oli tulostulokirjassakin. Opettaja oli varmaan ajatellut, ettei hän viitsisi alkaa selittää tulostulokirjan virhettä, koskapa sanoi vain - oikein. Minä viittasin ja sain luvan vastata. Sanoin: ”Tulostulokirjassa on virhe, ei siitä laskusta niin tule.” Opettaja lehahti aivan punaiseksi ja vihaisen oloiseksi ja sanoi: ”Onko kenelläkään muulla samalla tavalla kuin Aunella?” Hanna viittasi ja sanoi tuloksen olevan saman kuin minulla. Opettaja komensi meidät taululle laskemaan laskun, että toisetkin näkevät. Taululla ollessamme opettaja heilui koko ajan karttakepin kanssa takanamme. Saatuaamme laskun valmiiksi opettaja sanoi nöyränä: ”Nih, nih, en minä teille mitään voi, Leppäsen Arvo ja Koivulan Olavi ovat olleet minun kaikkien aikojen parhaat oppilaani ja te olette samaa sukua – istukaa.” ”

Työväentalon tanssit

”Asuimme siis työväentalolla, jossa pidettiin tansseja. Olen intohimoinen musiikin kuuntelija ja jo hyvin pienenä tyttönä livahdin usein salaa äidiltä ja isältä tanssisalin puolelle katselemaan, kun siellä parit tanssivat. Istuin penkillä ja kuun-telin musiikkia ja melkein päalvoin Eeti-veljeäni, kun hän soitti viulua ja lauloi komeasti.

Veljilläni, Einolla, Eetillä ja Arvolla oli ihailtavat elämäntavat. He opiskelivat työväenopiston kautta ja saivat mukaansa houkuteltua muitakin kylän nuoria miehiä. He eivät käyttäneet alkoholia eivätkä tupakoineet, aina-kaan nuoruudessaan. Myöskin työväentalolla oli oma pieni kirjastonsa, jonka kaikki kirjat minä luin jo hyvin nuorena. Sain monesti vanhemmilta moitteita: ”Aina tuo Aune on nenä kirjassa kiinni.” ”

Käsityöt

”Meillä oli poljettava, Singer-merkinen, ompelukone. Isä neuloi sillä saapasvarsia. Katselin vieressä tarkkaavaisena hänen tekemistään ja pyysin isältä lupaa yrittää myös neuloa. Ensin isä epäili tokkopa osaan muuta kuin pilata nahat, mutta pian hän alkoi luottaa minunkin neulomiseeni, vaikka neuloin seisaaltani, kun en olisi ylettynyt polkimille istuoltani. Kova into oli tehdä jotakin käsilläni. Vaikka intoa ei niinkään löy-tynyt, jos äiti esim. tiskaamaan pyysi...

Kouluaikana sain sitten ”loistaa” ompelukoneen huoltamisessa, koska kotona olin siihen tottunut. Muutenkin käsityöt oli mieleinen kouluaine. Kutominen ei oikein kiinnostanut, mutta virkkaaminen sitäkin enemmän. Paimentaessani lehmä Ruonilla Väinö-enoni kanssa oli virkkaus minulla aina mukana. Myöhemmin olin yksinkin paimenessa. Useat ovat ne pöytäliinat joita vein juhlapäivinä lahjaksi sukulaisille ja yleensä juhlien pitäjille.

Eeti-veli alkoi valmistaan reppuja leipätyökseen. Sain häneltä neulottavaa hyvin nuorena. Vanha Singeri oli lujilla. Tuntui se mahta-valta tehdä ”oikeita töitä” ja saada itse tienattua rahaa.”

Isän sisarukset

Kyselin äidiltä, että mitä hän muistaa tädistään ja sedistään. Kovin vähäiset olivat hänen muistikuvansa ”sukuloinneista,” mutta jonkin verran oli ollut kanssakäymistä. Pääpiirteinä heidän tapaamisessaan oli aina kova vänkääminen. Periksi ei hevillä annettu, vaikka olisi huomannut olevansa väärässäkin.

”Leppäsläisyyttä”

Myöskin kyselin, että mitä sanoisit leppäsläisten tyypillisimmistä luonteenpiirteistä. Äiti vastasi: ”älykkyys, hyvä laskupää, hyvä muisti, laiskoja

tekemään sellaista työtä mikä ei kiinnosta, illan virkkuja ja aamun torkkuja.”

Jokainen voi tehdä päätelmiä itse, onko äidin mainitsemat piirteet tyypillistä leppäsläisyyttä.

Rippikoulu

Äidin kertomaa: ”Rippikouluaikani ”kortteerasin” Arvo-veljen perheen luona kirkonkylässä. Arvo oli perustanut perheen ja oman suutarinverstaan sinne. Arvolla oli myös auto, jolla hän kävi minut hakemassa ja tuomassa kotiin. Rippikoulua käytiin kaksi viikkoa syksyllä ja kolme viikkoa keväällä. Kaikilla piti olla valkoinen puku konfirmaatio-päivänä.”

Hankala/hauska muisto

”Olin nuori ja innokas opettamaan pikku-veljille pöytätapoja. Erään kerran katselin Matti-veljen silakan syömistä. Hän otti silakan käteensä, taittoi pään poikki ja alkoi syömään (Niin kuin me kaikki teimme, eikä juurikaan missään siihen aikaan käytetty veitsiä ja haarukoita, arkipäivinä ainakaan, lusikalla syötiin ja sen varrella perunatkin kuorittiin). Mikä lieenee nuoren tytön pää-hän pälkähtänyt, kun piti ruveta veljeä komentaamaan, että annas kun minä näytän miten oikeaoppisesti syödään. Otin haarukan ja veitsen ja aloin niiden kanssa paloitlemaan silakkaa. Pitkälle en opetuksessani päässyt, kun pos-liinilautanen lensi lattialle ja särkyi pieniksi palasiksi. Siitäkö riemu repesi ja naurua piisasi. Sisarukset eivät antaneet vuosienkaan himmentää hauskaa opetustapahtumaa, vaan aina tilaisuuden tullen muistuttivat, että miten Aune ruo-kailutapoja opetti.”

Paimenessa

”Olin silloin viisi- tai kuusitoistavuotias, kun isä vuokrasi palstan, jossa oli puolet metsää ja toinen puoli laidunmaata. Eräänä päivänä paimentaessani lehmä oli nukahtanut virkkaukseni ääreen ja lehmät lähteneet omille teilleen. Mutta lähellä tehtiin asuinrakennusta ja katolla olleet miehet olivat huomanneet lehmien karkumatkan. Niinpä heistä toinen tuli minua herättelemään ja sanoi lehmien olevan metsässä. Minä kiittelin ja samalla huomioin miehen ihanan siniset silmät ja kohteliaan käytöksen. Hänestä tuli ”kohtaloni,” josta myöhemmin...”

Isän kuolema

”Kesä vuonna 1935 oli surullista aikaa. Isä sairastui aikana, jolloin remontoitiin taloa. Talon ollessa remontissa asuttiin ulkorakennuksessa. Saunassa isä sitten kuolikin. Hänet lopettanut sairaus on jäänyt meille epäselväksi. Mahdettiinko siihen aikaan sitä niin tarkkaan tutkiakaan. Kaikki tuntui pysähtyneen, kun perheenpää oli pois. Melko pian löytyi kuitenkin taas elämänhalu meille, jotka tänne jäimme. Arvo-veli muutti takaisin Vihteljärvelle ja jatkoi isän jälkiä, jatkaen kaupanpitoa. Olin silloin seitsemäntoistavuotias.”

Rakastuminen

”Isä oli ennen sairastumistaan tehnyt urakan rakennusmestari Arvo Rantasalon kanssa, talon remontista ja laajennuksestakin. Rakennusmestarin nähdessäni huomasin hänen olevan saman miehen, joka minua herätteli paimenessa ollessani ja jota olin ihaillut salaisissa haaveissanikin. Niinpä sitten tapahtui niin kuin on tapahtunut lukemattomia kertoja ennen ja jälkeen, että mies ja nainen rakastuvat ja lapsi syntyy maailmaan. Mutta avioliittoon, monista eri syistä, ei vain haluta mennä. Siihen aikaan vielä, nainen sai kantaa häpeää ja kuunnella kovia sanoja ja halveksuntaa kanssaihminen taholta. Itse olin tyttärestäni ikionnellinen, vaikka kyllähän se muiden suhtautuminen teki pahaa hallaa itsetunnolleni.”

Marjaana-mummun sairaus

”Täkäs Marjaana-mummu alkoi sairastella ja tarvitsi hoitajia. Niinpä Hilja-äiti sanoi minulle: ”Kuule, Aune, mene sinä nyt vuorostasi hoitamaan mummua, hän on antanut minulle kaksi poikaansa aviomiehekseni, joten hoito oikeastaan kuuluu myös meille.” (Ivarin kuoltua Hilja-äiti meni naimisiin Ivarin veljen, Viljamin kanssa.) Siispä olin hoitamassa mummua hänen viimeisinä päivinä ja tulimme hyvin toimeen, vaikka monet häntä moittivat kovin vaati-vaiseksi. Hän sai sairastella ja kuollakin omassa sängyssään. Silloin tuntui luonnolliselta, että kun on syntynyt, myös kuolee. Kotona se tapahtui kaikessa hiljaisuudessa ja sanottiin hänen kuolleen vanhuuteen.”

Avioliitto

”Toinen ”elämäni mies” tuli naapurin miehestä, Olavi Koivulasta. Hän oli jäänyt leskeksi, kun hänen vaimonsa, serkkuni, Eeva Koivula, menehtyi hyvin nuorena keuhkotautiin. Se oli tuhoisa tauti monessa perheessä siihen aikaan, kun ei vielä oltu keksitty lääkkeitä. Marjaana-mummun kuoleman jälkeen olin vielä muutamia päiviä Leppimäessä. Olavi tuli jonain päivänä minua hakemaan ja sanoi, että hän tuli itselleen emäntää hakemaan. Niin me sitten matkasimme Leppimäestä Koivulaan. Olavi polki polkupyörää ja minä istuin rungolla. Näin oli kosimiset kosittu ja yhdessä alettiin tehdä talon töitä ja jäin

Aune Koivula ja hänen tyttärensä Paula Rintamaa Ivarin haudalla kesällä 1999.

asumaan saman tien. Yhteiselo kesti niin kauan kunnes Olavi kuoli v. 1972 sydän-infarktiin.”

Vielä lopuksi äidistä

Runot kertovat lisää äidin elämäntyöstä ja muutenkin valaisevat hänen luonnettaan. Alettua kirjoittamaan tätä kirjoitusta äiti sanoi: ”Mitä sinä tämmöisestä köyhästä ja huonosta ihmisestä kirjoitat, kun suvussa on paljon lukeneita, hyviä ihmisiä, jotka voisivat kirjoittaa kiinnostavia elämäntarinoita vaikka kuinka paljon. ”Sanoin, että olen toista mieltä. Ihminen on ihminen ja jokaisen elämästä voisi vaikka kirjan kirjoittaa. Ihmisyyden ennen kaikkea. Pääsimme yhteisymmärrykseen neuvoteltuaamme monet kerrat. Olen ihaillut äidin sinnikkyyttä elämän pyönteissä. Täytyy sanoa vielä, että Marjaanammulta perittyä varmaankin on, ehdoton, oikeudenmukaisuuteen pyrkiminen kaikissa asioissa. ”Jos jotakin lupaan, pyrin sen kaikin tavoin pitämään, jos ei voittamatonta estettä tule.” Äidin motto.

Paula Rintamaa

Äidille

Oma äitini armainen
olet nyt kahdeksankymmenen.
Sydän käy rippikoulua aina vaan
niinhän sitä nuorekkuutta vaalitaan.

Oma äitini armainen
olen sinun ainoinen
siksi tässä nyt lausuilen
onnittelut ja kiitoksen.

Oma äitini armainen
vaikka olen ainoinen
vuosia kun on kulunut
jälkikasvua on karttunut.

Syntyessäni päivänvaloon
kylänväki nosti kovan haloon
Useinkin pahoittivat mielesi
heittivät kapuloita tiellesi.

Kannoit huolta aika ajoin
kylä eli niin ahtain rajoin.

Sinulla riitti sitkeyttä
voimia sekä rohkeutta
tehdä, minkä näit parhaaksi

Lapsena jo huomasin,
että kuulovammaisenakin
tajusit asioita paremmin
kuin moni kuuleva naapuri.

Monet naiset juoruamassa
kulkivat talosta taloon.
Sinä sillä aikaa lukemassa
tydytystä tiedon janoon.

Tuikahteli mielen sopukoista
keväisiä hetkiä Koivulasta.
Koivut juuri hiirenkorvalla
tuomi kukassa saunan nurkalla.
Nehän antoi tuoksua huumaavaa
samoin kuin ruusut
keittiön ikkunan alla.

Työvuodet kun tulivat kokoon
aloit koukuta silmukoita jonoon.
Joka aamu Sinua muistamme,
kun petimme petaamme.

Älä anna periksi sairauksille,
niinhän olet tehnytkin, iloksi meille.
Raitista ilmaa, kävelyä enemmän,
niin polvilleen nujerrat masennuksen.

Nuorena hame oli pliseerattu
nykyään kasvot on vekattu,
monille elämän uurteille
luomassa charmia kauneudelle.

Huumorintaju-ihanaa-
kun lapsien kanssa nauraa saa.
”Mihin sinä mamma sitä viet?”
niinhän Jens sinulta kysyi,
kun roskapussi kyynärtaipeessa pysyi
melkein koululle asti.
Nauroit makeasti, hajamielisyydellesi.

Kaikki me rakastamme
meidän omaa mammaa.
Päivi, Oivi sekä Kai
Inka, Suvi Jyri, Jens Sini
ja Eetu nuorimmainenkin.

Olet yksilö ainutlaatuinen
et lainkaan tavanomainen.
Yhdessä kiittää tahdomme
sydämeistä lausua onnittelumme.
Oikein paljon ONNEA.

Paula Rintamaa

Äidin elämäntyön kunnioitus

Juhlintaan on täysi syy
kahdeksan kolme, täyttyy.
Omien sanojesi mukaan
uskonut et olisi koskaan,
että elää saat näin pitkään.

Mikä on pitkän iän salaisuus
joka meiltä huomaamatta jäi
Vai onko mitään salaisuutta,
taitaa olla vain siunausta
elämän lain, kurinalaisuutta.

Valikoiden, terveellistä, arki-ruokaa
kohtuullisesti väkevää juomaa.
Nuorena töitä, vuorokaudet ympäri
vesijohtona, kädessä ämpäri,
niin kotiin kuin navetallekin

Siinä sitä keho ja mieli karaistuivat
talvisin kaivotiellä, askeleet narskuivat
kuulaassa ilmassa,
kun pakkaset paukkuivat.

Kesäisin vaadittiin nopsaa jalkaa,
aamulla lypsylle, heinätyöt alkaa
juosten pellolta, hellan ääreen
nälkä kurni, vatsoissa väen.

Samalla tavalla silti, hanko heilui
tahtiin toisten, harava keinui
siinä voimia tarvittiin ja taitoakin
että iltapäivällä toit pellolle, kahvinkin.

Oli ne hienoja makuelämyksiä,
kahvia, voileipiä, pullaa, sai työn lomassa
kahvi tuoksuikin niin hyvältä, ulkoilmassa.

Sama kiire - kiireempi kuin muilla
syksyisin jatkui, kun oltiin elopellolla,

tappuripäivinä, tosi iso väki, pöydän
ympärillä,
ruoka hyvää, itse tehty kakko, sitä kiiteltiin.

Entäs sitten perunoitten nosto?
vahvaa selkää ja sisua tarvittiin,
kun kuokalla, kräksillä, kaivettiin.
Hevosella vietiin perunat kellariin
ruokaa saatiin vuoden tarpeisiin.

Raitis ilma teki tehtävänsä
uni maittoi, yön yli,
samalla kyljellensä.

Ulko- ja navettatyöt loppuivat,
kun kenkien teot alkoivat.
Siinäkin sinulla oli suuri urakka
työntekijöille täytyi keittää,
joka päivä, kunnon sapuska.

Silti piti ehtiä tikkaamaan,
joskus taas leikkaamaan
kaikki työt sinulta sujuivat,
vaikka, luulen, kiitokset puuttuivat.

Näinhän ne vuodet ovat kuluneet
Kankaanpäästä Nakkilaan muutit,
kun alkoi aika eläkkeen.
Perässä tyttären, joka perässä miehen
oli muuttanut paikkakuntaa.

Näinhän sinulla on tapana, huulta heittää,
huumorilla, arjen eloa keventää.
Olemmekohan sanoa huomanneet
miten paljon sinusta olemme pitäneet.
Ollessasi vuodet ilonamme
suvun vanhimpana lenkkinä
sisukkuudesta, ihanana, esimerkkinä.

Näin siis sinua kiitämme,
onnea toivottelemme
terveyttä, siunausta, tuleville vuosille.
Näiden toivotusten takana
on koko sinun jälkikasvusi.

Paula Rintamaa

Pienin elein – suuret elämykset

Se oli päivä keväinen,
josta tuli ikimuistoinen.
Tyttären kaksoset silloin olivat
vähän alle kolmevuotiaita
ja poimimme valkovuokkoja.

Tytöllä kohta käden asento
oli viehkeän naisellinen,
pieni suu supussa,
peukalo ja etusormi ojossa
yhden kukan kerrallaan taittoi,
toiseen käteen sen huolellisesti laittoi,
johon vähitellen, asetellen,
kaunis kimppu muodostui
- maljakkoon sanoi vevänsä -

Pojalla taas – tyyli oli toinen,
ajattelin, että tosi miehinen ...
Kämmen mäiskähti kukan päälle,
juurineen nousivat
niin kukka kuin sammaleetkin.
Pian toiseen käteen
ruohopallo kerääntyi,
josta sieltä täältä – sormien välistä –
kukkakin ilmoille pilkisti.

- MUTTA - MUTTA -
Voi sitä lapsen riemua
silmit aivan onnea loisti,
kun hän teoksensa mummulle ojensi,
ja – ”siino” tokaisi.

Pitkään mummulla riitti miettimistä
että yksilöitähän lapset ovat
aivan pienestä pitäen.
Kunpa osaisimme suhtautua,
joka tilanteessa, heitä arvostaen.

Paula Rintamaa

Lasten suusta

Ollessaan mummulassa käymässä, kaksi-
vuotiailla kaksosilla oli hyvin mieluista punnita
itseään. Mummun piti aina käydä sanomassa
paljonko vaaka näyttää. Jonakin päivänä sitten
Sini painoi 15,6 kg ja Jens painoi 18 kg. Jens

sanoi melkein itkien: ”Emmä, ku mulla ei ole
pilkkuja.”

Kaksoset istuivat auton takapenkillä. Sini sanoi:
”Mulle kasvaa uusi hammas.” Jens siihen:
”Minne?”

Kaksoset olivat viisivuotiaita. Puhuimme
usein, että seuraava syntymäpäivä onkin sitten
kuusivuotispäivä. Aina puhuessamme, että
he täyttävät kuusi vuotta, tulivat kaksoset
totisiksi ja ilme ihan surulliseksi. Kyselimme
syytä moiseen, niin he sanoivat: ”Sitten lähtee
hampaat.”

Suvi oli noin kolmevuotias ja istui auton
takapenkillä, kun rapakosta räiskähti lokaa
takalasiin. Suvi katseli tahraa ja sanoi: ”Kuka
tylkäti mun latiin?”

Inka oli kuusivuotias tomera tyttö, kun oli äidin
ja isän kanssa sukulaisen häissä. Aikuisten
tanssiessa lapsetkin pyörivät mukana hakien
toinen toisiaan. Inkan mielestä eräs poika
alkoi varmaankin liian usein hakemaan häntä
tanssimaan, koskapa Inka napautti jalkaa
lattiaan ja sanoi: ”Mene nyt jo hakemaan
muitakin naisia!”

Paula Rintamaa

Matkan varrelta eli muisteluksia sukulaisten tapaamisista

Juhannuksen edellä (1941)

Istuin Leppimäen mummun sairasvuoteen äärellä. Muistan vain kädet, tuskaiset kasvot ja siunaavat kädet. Muistan vain kädet, siunaavat kädet.

Reppu (1937)

Aloitin oppikoulun ensimmäistä luokkaa. Eeti, sain lahjaksi tehtaaltsi koulurepun, vihreän, ruskearemmisen. Ja läppään olit ommellut nahkaiset nimikirjaimeni MO. Se siis tarkoitti, että reppu oli omistettu minulle. Pyöräilin kouluun ja uuteen elämänvaiheeseen innokkaana, reppu selässä kirjaimineen. En kuitenkaan tiennyt, että koulunsa aloittavia ensiluokkalaisia pilkattiin MONNEIKSI. Nyt tiesin, kun isommat pojat huomasivat reppuni kirjaimet ja ilkkuivat: ”Päämonni tuli!” Eeti, kiitos kuitenkin repusta. Kannoin sitä urhoollisesti, pilkasta huolimatta. Sen jälkeen olen kantanut monenlaista reppua selässäni. Aina ei läpän kirjaimet ole osuneet kohdalleen, mutta se on elämää, sellainen.

Saappaat (1943)

Elettiin puutteenalaista talvea ja alkukevättä, ja varsinkin jalkineet olivat monella hakusessa. Niin oli minullakin ja olin maaliskuussa lähdössä sotaväkeen. Sattui kuitenkin niin, että Oskari-enoni poikkesi meille yöksi matkallaan Poriin. Siinä jutustelun ohessa äitini mainitsi veljelleen poikansa tilanteen ja armeijaan lähdön. En muista, sovittiinko siinä paremmin asiasta, mutta seuraavilla toripäivillä joku Mäkelä-Kahilalaisista antoi saapaspaketin äitini matkaan. Näin poistui minulta jalkinehuoli. Ja ne olivatkin komeat saappaat, mustat jatsari-malliset, hiukan ryppyvartiset.

Näine saappaineni saavuvin sitten määrääaikana Riihimäen kasarmille. En kuitenkaan luovuttanut niitä muiden siviilivaatteitteni mukana armeijan varastoon, vaan säilytin niitä kaapissani. Pitkään eivät saappaat kaapissa olleet, kun eräs kankaanpääläinen koulutoverini, edellistä ikäluokkaa, pyysi niitä lai-naksi, kun oli lomalle lähdössä. Lainasin saap-paita hänelle, näin saappaat tekivät visiitin kotipaikkakunnalleen.

Riihimäellä olo ei muodostunut pitkäksi,

kun osa meistä siirrettiin Kouvolaan. Kouvolan ka-sarmilla laitoin saappaat jälleen kaappiini. Tupatarkastuksessa eräs hirmu alikersantti veteli kaapistani tavarat petille, huomasi saappaat ja kysyi: ”Mitkä nämä ovat?” ”Herra alikersantti, saappaat ne ovat, ja aion viedä ne siviili-varastoon”, keksin hädissäni. ”Hoitakaakin asia niin, että ne poistuvat kaapista.” Mutta en kerinnyt paljon muuta touhuta, kun luokseni tuli tuttu soikkalainen alikersantti ja pelasti tilanteen. Hänellä oli loma tiedossa, ja pian saappaat kulkivat kotikyläni kujilla. Eikä tämä lainailu siihen loppunut; muutkin pikkukihot kääntyivät puoleeni, kun oli loma tiedossa. Ja hyvin mallasivat saappaat tiukasti prässättyjen pussihousujen kanssa. En tiedä, kuinka monta tyttöä saappailla hurmattiin lomamatkoilla. Mitään maksua en lainasta ottanut, paitsi mainioita lomalaisten tuomia tuliaisia. Syyspuolessa pääsin itsekin ns. maatalouslomalle saappaineni. Jätinkin ne sitten kotiin vastaisuuden varalle. Nämä sukuni saappaat olivat minut kuljettaneet elämäni erilaiseen vaiheeseen, sotapolulle. Oli monenmoista retkeä, vaarallistakin. Moni ei niil-tä retkiltä palannut. Olin kuitenkin armoitettujen joukossa.

Lusikkahaarukka-yhdistelmä (1944)

Alkutalvella meidät oli kuljetettu Viipuriin henkilötäydennyskeskukseen. Tämä HTK oli elin, josta joukkoja jaettiin rintamalle, pääasiassa Kannakselle. Olimme majoitettuna Pa-

pulan kunnalliskodissa., joka sijaitsi noin pari kilometriä kaupungin keskustasta maaseudulle päin. Minään oloneuvoksina meitä ei palveltu, vaikka asuimmekin kunnalliskodin huoneissa. Meille annettiin tavallista sotaväen koulutusta marsseineen ja taisteluharjoituksineen; ja iltalomillekin kaupungille alettiin päästä, kuten varuskunnissakin oli tapana.

Tällaisella iltalomalla kävimme tavallisesti elokuvissa, koska rahavaramme eivät paljon muualla riittäneet. Eräällä iltalomalla meitä

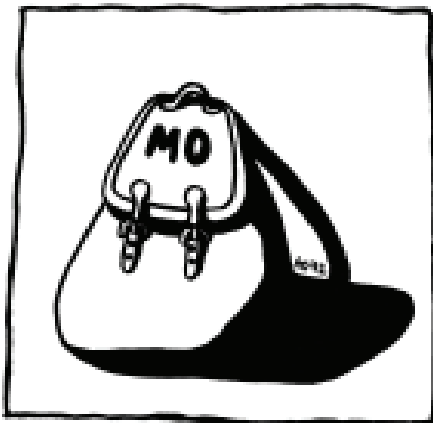
Kankaanpään poikia istui jälleen elokuvissa. Väliajalla joku rupesi muistelemaan, että oli saman elokuvan nähnyt Kankaanpäässä. Viereissämme istui meitä vanhempi sotilashenkilö; puolipimeässä huomasin, että hänellä oli natsoja kauluslaatoissa. ”Mitä ne pojat Kankoonpeestä puhuu?”, hän kysäisi nauraen. ”Taidattekin olla sieltä kotoisin.” Koska olin lähimpänä sanoin, että kyllä me kaikki olemme kankaanpääläisiä.

Mutta sitten esitys jatkui ja hiljennyimme seuraamaan.

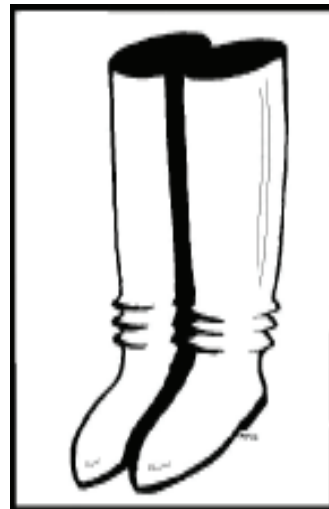
Kun elokuvaesitys loppui ja riensimme ulos, tämä samainen aliupseeri kysäisi tarkemmin mistä päin pitää olla olimme. Siinä sitten kukin vuorollaan teki selkoa tarkemmin kotipaikastaan. ”Mä olen Soikasta Ojasen poikia”, mainitsin vuorollani. ”Sitä minä koko ajan olen uumoillutkin”, sanoi aliupseeri. ”Et taidakaan tuntea serkkuasi.”

Näin tapasin Arvon Viipurissa. Arvo teki selkoa minulle olinpaikastaan ja kutsui kylään. Seuraavana pyhänä sainkin päiväsaikaan vapaata ja riensin Arvon luokse. Hänen majapaikkansa oli kivitalossa lähellä Papulan kasarmin ruokalaa. Arvo kestiti minua kuin tärkeää vierasta, tarjosipa oikeata kahviakin,

joka siihen aikaan oli harvinaista. Sitten hän oli asunto-vereineen lähdössä ruokailemaan edellä mai-nittuun ruokalaan ja pyysi minua mukaan. Sotilasruokala oli suuri kooltaan ja porukoita tuli yhtä mittaa johtajineen. Arvo kavereineen asettui vakinaiseen pöytänsä. Pöydässä oli kasa lautasia, leipävatia ja voinappirasia sekä keitto-kulho kauhoineen. Mutta nyt huomasin erään tärkeän seikan. Lusikoita ei ollut. Oli näet sään-tönä, että jokaisella sotilaalla piti olla oma lusikkahaarukka mukanaan. Kun katselin ympä-rilleni, näin sotilaiden kopeloivan rintataskustaan tätä tärkeätä ruokailukapinetta. Minulla sitä ei ollut mukana, sillä meille kunnalliskodissa tarjottiin ruoka pakkeihin kenttäreittiä ja lusikkahaarukkaa säilytettiin pakissa. Arvo huomasi myös puutteeni ja nauraen sanoi, että kyllä tässä keino keksitään, ja alkoi rivakasti pistellä soppaa suuhunsa. Kun hän oli syönyt, antoi hän vaivihkaa syömäkalun minulle. Nyt minä vuorostani söin annokseni hyvällä ruokahalulla.

Olin mielessäni kiitollinen Arvon tapaamisesta; tunsin itseni pikkuveljeksi, josta isovelikantoi huolta sinä ankeana aikana. Tämä lu-

sikkahaarukkaveljeytemme Viipurissa päättyi näihin pariin tapaamiseen, sillä pian sain kokea taas uuden siirron uusiin olosuhteisiin ja tehtäviin. Myöhemmin siviilielämässä tavatessamme muistelimme hymysuin Viipurin aikoja ja lusikkahaarukkayhdistelmää.

Mauno Ojanen
Piirroksat: Anna Ojanen

Leppäsläisten sukukirjan synty- vaiheet

Leppäsläisten sukukirjan ilmestymisestä tuli tänä syksynä kuluneeksi 5 vuotta. Kirja on osa laajempaa tutkimusta, joka sai alkunsa jo 1970-luvun puolivälissä. Kirjan synnyttämisessä oli monta eri vaihetta, tavoitteet ja tekijätkin vaihtuivat vuosien aikana, mutta lopulta vuonna 1997, osaksi onnekkaidenkin yhteensattumien ansiosta, tutkimustulokset saatiin julkaistua kirjana.

Sukukirja pohjautuu suurelta osin tutkimuksiin, jotka käynnisti nykyisin eduskunnan tieto-palvelupäällikkönä toimiva serkkuni, Antti Rautava. Kävin alkusyksystä tapaamassa Anttia hänen nykyisessä kotikaupungissaan, Järven-päässä, jolloin Antti muisteli tutkimusten alku-vaiheita seuraavasti: ”Aloitin tutkimukset syksyllä 1974, samoihin aikoihin kun muutin Porista Turkuun opiskelemaan oikeustiedettä. Aluksi kyselin vanhemmiltani sukulaisista, sen jälkeen haastattelin mm. taataani Iivari Ojasta ja enoani Kalevi Ojasta. Mutta hyvin pian tuli kuitenkin tarve tarkistaa tietoja seurakunnista, mm. Porista, Kankaanpäästä ja Pomarkusta. Turussa maakunta-arkisto oli tärkeä paikka, koska siellä vanhemmat kirkonkirjat olivat keskitetysti saatavilla mikrofilmeillä.”

Mikä sitten sai nuoren opiskelijan kiinnostumaan sukututkimuksesta? ”Suku on ollut niin sanotusti sukurakasta ja yhteydenpito sukulaisiin on ollut tiivistä. Lisäksi vanhemmat puhuivat paljon suvusta ja vanhemmista sukulaisistaan. Vanhemmat varmaankin siirsivät maalaisympäristöstä tavallisen yhteydenpito-kulttuurin mukanaan kaupunkiympäristöön. Myöhemmissä polvissa sukuyhteys on löyhtynyt, mikä lienee varsin tavallista.

Myös yleinen kiinnostus historiaan oli yksi syy sukututkimuksen aloittamiseen. Halu saada tarkemmin selville, keitä ne henkilöt oikein olivat, joista usein puhuttiin, missä ja miten he elivät. Myös esivanhempien elämäntavat ja asuinympäristö kiinnostivat, samoin kylät ja niiden elämänmuodot.”

Tutkimuksen tavoitteista Antti mainitsee, että ”aluska ei ollut muita tavoitteita kuin halu tietää. Myöhemmin sitten kerätyt tiedot koottiin monisteeksi.”

Sain alkuvuodesta 1975 tietää Antin aloitta-

masta tutkimuksesta ja näin hänen ensimmäiset konseptiarkeille piirtämänsä kaaviot lähisuvustamme. Innostuin välittömästi itsekin asiasta ja päätimme jatkaa tutkimuksia yhteistyössä. Lap-sena olin usein kuunnellut Hilda-mummun ker-tomuksia sukulaisistaan, joten monet nimet oli-vat jo entuudestaan tuttuja. Suku vaikutti laajalta ja olisi kiinnostavaa selvittää, kuinka laaja se oikeastaan oli ja miten laajalle se oli levittä-y-tynt. Samoihin aikoihin myös Antin isovelji, Erkki, innostui asiasta ja liittyi mukaan.

Sukututkimuksen yleistymisen myötä eri tahot olivat alkaneet järjestää sukututkimuskursseja. Antti oli osallistunut Turun maakunta-arkiston järjestämälle alkeiskurssille, joten hän pystyi opastamaan Erkkiä ja minua kirkonkirjojen lukemisessa

Alusta alkaen kohteenamme oli molempien isovanhempiemme suvut, mummun Leppimäen suku ja taatan Kortesojan – Mustaniemen suku. Ensimmäiseksi lähdimme selvittämään esivanhempiemme maakunta-arkiston mikrofilmeiltä. Maakunta-arkistoista löytyy seurakuntien vanhat kirkonkirjat mikrofilmattuina noin vuoteen 1850. Joissakin haaroissa onnistuimme seuraamaan esivanhempiemme 1700-luvun alkuvuosiin, mutta sen jälkeen jäljet lähes poikkeuksetta katosivat. Koska työ ei oikein tuntunut edistyvän, vaihdoimme suuntaa ja ryhdyimme kerää-mään aineistoa sukuluetteloa varten. Valitsimme Leppimäen puolella sukuluettelon kanta-henkilöiksi Manassen vanhemmat, Juho ja Maria Lepistön. Heillä oli 11 jälkeläistä, joista sai alkunsa 7 laajaa sukua, joten selvittävää kyllä riitti. Suurimman osan tiedoista saimme kerättyä Kankaanpään seurakunnan kirkonkirjoista, mutta useissa tapauksissa jatkoimme tietojen täydentämistä Kankaanpään naapuriseurakunnissa.

1980-luvun alkuun mennessä olimme saaneet kokoon suurimman osan perustiedoista, mutta puutteitakin oli. Mm. viimeisten sukupolvien tiedot puuttuivat lähes kokonaan. Tämä johtui siitä, että seurakunnat olivat siirtyneet 1960-luvun puolivälissä käyttämään kirkonkirjojen sijasta kortistoja, ja niitä emme päässeet tutkimaan lainkaan. Lisäksi voimistuneen muuttoliikkeen takia sukumme oli levittäytynyt yhä laajemmalle alueelle. Osan tiedoista saimme hankittua virkatodistuksilla seurakunnista ympäri Suomea. Kokeilimme tietojen hank-

kimista myös suoraan sukulaisiltamme lähettämällä heille kirjallisia kyselyjä, mutta koska se ei tuottanut toivottua tulosta, luovuimme siitä. Tässä vaiheessa Antti joutui työesteiden vuoksi jättämään tutkimustyöt vähemmälle ja muu-tettuaan v. 1985 Helsinkiin, hän jättäytyi tutkimuksista kokonaan pois. Koska Erkki oli lopettanut jo aikaisemmin, tutkimusten jatkaminen jäi pelkästään minulle.

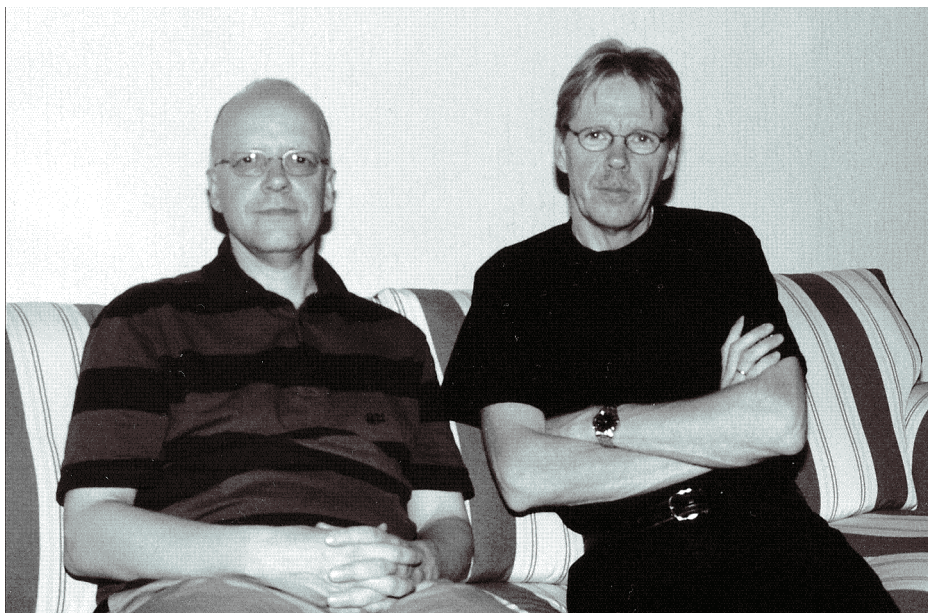
Seuraavat kymmenen vuotta olivat alkuvuosiin verrattuna paljon hiljaisempaa aikaa. Jatkoin harvakseltaan esipolvien tutkimista Turun maa-kunta-arkistossa. Se oli aikaa vievää ”sala-poliisihommaa”, sillä jälkien seuraaminen oli ajoittain kovin hankalaa. Toisinaan kirjat oli luettava rivi riviltä jälkien löytämiseksi. Lopulta onnistuin selvittämään Manassen isälinjan aina vuoteen 1540, mitä pidemmälle talonpoikais-sukuja harvoin pääseekään. Jonkin verran kävin myös seurakunnissa täydentämässä muut-taneiden tietoja. Tänä aikana tallensin tiedot ensimmäistä kertaa tietokoneelle.

Ratkaisevan sysäyksen sukuuettelon valmistumisen kannalta antoi Matti Lepäntalo. Hän oli alkanut haastatella sukulaisiaan ja oli haas-tattelujensa yhteydessä saanut kuulla tekemäs-tämme sukututkimuksesta. Matti otti yhteyttä isääni alkuvuodesta 1994, minkä seurauksena tapasin Matin ja sovimme

yhteistyöstä. Matin myötä tuli mukaan ajatus sukuuettelon julkaisemisesta, samoin kuin ajatus sukuseurasta ja sukujuhlasta. Sovin Antin kanssa, että luovutamme kesken-eräiseksi jääneen tutkimuksemme tulevan suku-kirjan pohjaksi. Tässä vaiheessa sukukirja rajattiin käsittämään pelkästään Manassen ja Marjaanan jälkeläiset.

Matti jatkoi tietojen keräämistä soittelemalla sukumme jäsenille ja tapaamalla heitä. Minun osuudekseni jäi tietojen tallentaminen tietokantaan. Matin ponnistelujen ansiosta saimme puuttuvat tiedot melko nopeasti koottua, ainoastaan Amerikan sukulaisten tiedot kaipa-sivat vielä täydentämistä. Matti alkoikin suunnitella matkaa ”Rapakon” taakse, joka toteutui syksyllä 1996. Matkan aikana tapasimme suurimman osan pohjois-amerikkalaisista sukulaisistamme, joilta saimme paljon lisätietoja sukukirjaa varten, joskin joitakin tietoja yhä puuttuu.

Vaikka sukukirjan vaiheet ovat olleet moni-polviset, kaikilla osallisilla kiinnostus sukuun ja sukuhistoriaan on kuitenkin koko ajan säilynyt. Toivon, että olemme voineet tarjota mielenkiintoisia lukuhetkiä sukukirjan parissa ja että olemme pystyneet kirjan avulla lisäämään kiinnostusta sukuamme kohtaan.

Antti (vas.) ja Arto muistelemasa tutkimuksen alkuvaiheita syksyllä 2002.

Eräs muistelmia isästäni Viljami Leppimäestä 1920-luvulta

Jokisen Kalle oli naapurimme, hän oli suutari ja toimi myös räätälinä. Kalle teki kotonaan isälleni suutarintöitä. Eräänä päivänä hän ilmestyi meille kuin pahan ilman lintu pieni puukkonysä kädessään ja sanoi uhmakkaasti että nyt minä tuln tappamaan teidän isän, missä isänne luuraa. Sanoin että isä meni Haapasiltaan jumalanpalvelusta kuuntelemaan.

Me lapset vapisimme pelon vallassa ja toivoimme mielessämme että jospa isä viipyisikin oikein kauan ettei Kalle häntä tavoittaisi.

Rintaansa röyhistellen ja olkapäitään nostellen Kalle sitten rehvakkaasti sanoi että minä poika tästä lähdenkin Haapasiltaan.

Kallella oli hampaan kolossa kaunaa isäämme kohtaan verotusasioista. Isä oli mukana 'takseeraamassa äyreyä' eli laskemassa palkan-saajien ynnä muiden verotusta. Kallen omasta mielestä hänen verotuksensa oli liian korkea ja siitä sisuuntuneena hän syytti isää.

Ei ehtinyt Kalle lähteä Haapasiltaan sillä isä olikin sieltä jo kotiinpäin tulossa. Hän ilmestyi näköpiiriin ensin kauempaa vainioitten takaa. Kun hän tuli lähemmäksi sanoi Kallelle että nyt isä on tulossa. Kalle lähti häntä vastaan ja tiellä he sitten kohtasivat toisensa.

Ne minuutit oli meille lapsille melkein henkeä salpaavan pelon ja jännityksen hetkiä. Mie-lissämme risteili kysymyksiä siitä mitä Kallen ja isän kohtaaminen tuo tullessaan, toteuttaako Kalle puukkonysänsä kanssa julmat aikeensa isäämme kohtaan.

Kallen ja isän kohdatessa Kalle alkoi syyttää isää että olet pannut minulle liikaa veroäyreyä. Isä vastasi hänelle, että se on ihan sama onko sinulla äyreyä vähän tai paljon, et sinä kuitenkin niitä maksa.

Siinä hetkessä Kallen kiukku lauhtui ja hän rauhoittui. Ehkä hän silmänräpäyksen aika-yksikössä oivalsi olevansa liikkeellä itseään vastaan ja veroasia sai yllättäen uuden näkökulman hänen mielessään.

Meidän lastenkin isoksi iloksi tilanne laukesi ilman suurempaa välikohtausta. Ennen kuin Kallen ja isämme ottelu kunnolla alkoikaan tu-li sopupeli ilman järeitä aseita ja pelkomme haihtui kuin tuhka tuuleen. Kallen ja isämme

naapurisopuun ja työsuhteeseen tullut pieni särö korjaantui aikanaan. Ei Kalle ollut ainoa joka jätti veronsa maksamatta sillä siihen aikaan nuorilla miehillä oli yleensä sellainen tapa. Kalle unohti kaunansa ja suutarintöitä jatkettiin entiseen tapaan sekä isän että Kallen verstaissa.

Aino Huhtala

Elementtirakentaja

Suomalainen perhe tarvitsee ja haluaa aina Ssaunan asumispaikasta riippumatta ja taajama-asukas lisäksi kesämökin. Vaimoni oli viettänyt koko lapsuutensa kesät Turun saaristossa, "Kaita"- nimisessä lehtevässä saareissa Merimaskun pitäjässä. Saari sijaitsee Luonnonmaan ja Rymättylänmaan välissä. Luonnonmaan pohjoiskärjessä vastapäätä Naantalin kaupunkia sijaitsee Suomen Tasavallan presidentin kesäpalatsi "KULTARANTA".

Minä taas viime vuosisadan alun kankaanpääläisenä en ollut kunnolla tiedostanut huvilaelämää. Maalaispoikana en ollut selvittänyt itselleni minkälaista huviloilla eläminen oli, mitä siellä tehtiin ja ennen kaikkea mihin sitä tarvittiin.

Minulla oli siitä yksi ainoa kokemus ja sekin perin surkea. Olin 7-vuotias alakansakoulun 1.:n luokan käynyt poika, joka juuri ja juuri osasi yhden opettaja Maija Lahden opettaman laulun. Isä oli ottanut minut mukaansa kauppamatkalleen Tampereelle. Isä kai yritti kasvattaa minusta liikemiestä. Muisteli kai aikoja, jolloin hän jo 6-vuotiaana myyskenteli Vihtiläjärvellä pastilleria.

Artturi-isä tunsu jo silloin hyvin nahkatukkukauppias Arne Ramstedt'in, jonka liikkeen asiakas hän oli ollut vuosisadan toiselta vuosikymmeneltä lähtien. Herrojen kemiat sopivat ilmeisesti hyvin yhteen, koska hyväksi kaveruudeksi kehittynyt tuttavuus jatkui vuosikymmeniä. Henkilökemiaa samankaltaistettiin kyllä ahkerasti kuten nytkin esillä olevana iltana. Kaverukset ajoivat nimittäin - minä mukanaan - illan suussa Ylöjärvelle Ramstedtin huvilalle. Tarkoitus oli selvä: sauna ja nauttia kieltolailta turvassa pullon herkkuja.

Kipakoiden löylyjen, muutaman äänekkään jär-
vessä pulikoinnin ja tehokkaan pullon sisällön
nostattaman mielentilan jälkeen isä kai halusi
saada ohjelmaa illanviettoon.

Hän komensi: ”Matti, laulas meille!!”

Minä sain heti palan kurkkuuni, joka pala
vain kasvoi komentojen uusiutuessa ja saadessa
yhä käskevämpiä sävyjä. Esiintymiskuume sen
kuin kasvoi ja kehittyi lavakammoksi ja laukesi
lopulta hillittömäksi itkuksi. Ramstetti, todel-
linen herrasmies muuten, tuli pelastukseksi.
Hänellä ja hänen Edith-puolisollansa ei vielä
silloin ollut lasta, mutta lapsettomanakin hän
osoitti isääni viisaampaa kasvattajan otetta:
”Mutta Mattihan on ihan väsynyt. Jätetään lau-
laminen toiseen kertaan. Viedään poika nukku-
maan ja jatketaan me juttujamme.”

Tämä lapsuuteni kokemus väärästi maa-
laisessa, vähän kokeneessa mielessäni pahan
kerran käsitteet ”huvila” ja ”huvilaelämä”.

Kun Synnöve ja minä saimme ensimmäisen
lapsemme, joka vielä sattui olemaan keskonen,
tuli meillekin tarve päästä kesäksi maalle, pois
pölyisestä ja savuisesta kaupungista merelliseen
maalaisympäristöön. Huvilaelämä luonne ja tar-
peellisuus alkoivat valjeta kaupunkilaistuvalla
itselleni.

Pari kesää vietimme sitten samassa, vaimol-
leni rakkaassa Kaidan saarella. Siellä olosuhteet
kävivät kuitenkin vähitellen ahtaiksi, joten
meidän oli aihetta löytää oma kesämökki.
Sen etsimisessä tulivat vierastamani ”henkilö-
kohtaiset suhteet” avuksi. Synnöve tapasi sat-
tumalta keväällä 1950 luokkatoverinsa Paula
Tammelinin, Tamsaaren talon tyttären Meri-
maskun kirkolta. Paula siinä sitten oloistamme
selvän saatuaan loihe lausumaan, että Tam-
saaresta juuri vapautuu rannassa oleva entinen
alustalaisen mökki. Se on ollut kesämökiksi
vuokrattuna vuosikymmenet. Nyt siellä 9 kesää
asunut perhe lähtee pois, joten se vapautuu ja
ilmeisesti vuokrataan taas.

Niin me saimme 1950 ”Rantalasta” kesä-
asunnon 10 vuodeksi. Matkaa sinne oli Turusta
alle 30 kilometriä. Ainoana liikenteellisenä
hankaluutena oli leveän ”Särkängsalmen” poikki
kulkeva lossi. Alkuaikoina lossimatka viehätti.
Mutta vuosien kuluessa ja automäärien kasva-
essa jonotusajat pitenevät niin, että vuonna 1959
juhannusaattona jouduin Helsingistä ajaneena
odottamaan 4 tuntia ennen kuin minun vuoroni

tuli päästä yli. Nykyisin Särkängsalmi ylitetään
komeaa ja korkeaa siltaa pitkin merellisiä näkö-
aloja ihaillen.

Rantala oli ihana paikka. Ainoa puute oli, että
siellä ei ollut omaa saunaa. Saimme kuitenkin
oikeuden saunomiseen lauantaisin Tamsaaren
saunassa talonväen jälkeen. Ensimmäinen
saunassa käynti oli ainakin minulle saariston
saunoihin tottumattomalle yllätys. Sauna oli
hyvin suuri ja korkea. Parvikin sijaitsi pitkien
rappujen päässä yli kahden metrin korkeudessa.
Parvessa ei ollut mitään penkkejä. Se oli suuri
lähes pimeä lava. Lämpötilakin oli kovin matala.
Suuresta kivikiukaasta saatiin vaatimattomat
löylyt. Tuli kaipauksella mieleen isäni kipakat
löylyt Ruokojärven rantasaunassa.

Seuraavan talven aikana kävin muutaman
kerran kotona Kankaanpäässä. Vanhemmat
olivat tietysti kiinnostuneita ensimmäisestä lap-
senlapsestaan. Eivätkä isä ja äiti - jos sen nyt
oikein lievästi korostaen sanon - pitäneet ensim-
mäistä miniäänsäkään ollenkaan väheksyt-
tävänä.

Siinä tarinoitiin meidän perheemme elämisen
oloista, riemuista ja pulmistakin sekä ennen
kaikkea suvun nuorimmasta vesasta, Maurista.

Suurimmaksi nuoren perheen pulmaksi taisi
isäni kannalta katsottuna jäädä kesäiset sau-
nomisolomme. Isä, joka koko elämänsä oli kova
saunamies ja jonka usko saunan parantaviin
voimiin oli paitsi vankka niin moneen kertaan
koettukin. Pitkien ryppykausien tarvelemän
terveyden palauttamisessa saunomisella oli
hänelle keskeinen osuutensa.

Keväällä 1951 Artturi sanoi, että hän lah-
joittaa minulle syntymäpäivälahjana oman
saunan Merimaskun salmen rantaan. Edellytys
oli tietysti, että saan Tamsaaren isännältä luvan
rakentamiselle.

”Jos luvan saat, niin ensi syntymäpäivänäsi
otetaan ensimmäiset löylyt omassa saunas-
sanne.”

Isäntä John Tammelin antoi luvan. Hän oli
todellinen talonpoikaisherramies. Kasvatuksesta
puheen ollen, en ole koskaan nähnyt niin hie-
novaraista, asiallista ja lasta kunnioittavaa
opas-tusta kuin millä tämä iäkäs isäntä opetti
pojan-poikaansa käsittelemään kirvestä.

Talon ponteva, iloinen ja meille aina ystä-
vällinen Hilma- emäntäkin oli sauna-asial-
lemme suosiollinen. Yhdessä käytiin valitse-

massa saunan paikka salmen rannalta. Se löytyi helposti kallioiselta rannalta. Siihen olisi helppo asettaa nurkkakivet tukevasti eikä vesirajaankaan tulisi 2-3 metriä enempää matkaa. Ranta syveni nopeasti, joten tarvittaisiin vain lyhyt laitur, jolta sitten voisi vapaasti sukeltaa.

Lupa raportoitiin Kankaanpäähän. Niin alkoi odotus. Myönnän, että suhtauduin isäni lahja-ehdotukseen vissillä elämän opettamalla epäilyksellä.

Elettiin siis vuotta 1951. Kaikki yhteydet sen aikaisessa sodasta ja sotakorvauksista toipuvassa Suomessa olivat puutteelliset. Meillä ei ollut omaa puhelinta. Käytiin talosta soittamassa milloin todellista asiaa oli. Autoa emme myöskään omistaneet. Autoja kun ei ollut noin vain ostettavissa. Eikä ollut rahaakaan. Nykyajan kännykkä- ja motoroidulta kansalta vaaditaan paljon mielikuvitusta tajutakseen sodanjälkeisten vuosien elämisen puitteet.

Yhtenä kesäisenä iltana sitten alkoi kuulua auton moottorin pärinää Tamsaaren vasikkahaan yläportilta, tieltä, joka johti meidän Rantalan mökille. Synnöve, 3-vuotias Mauri ja muutaman kuukauden ikäinen Heidi ynnä apulainen olivat peräti hämmästyneitä, kun näkivät kuorma-auton lava tavaraa täynnä lähestyvän mökillemme vievää niittytieta pitkin. Menivät avaamaan alaveräjän ja kas kumma: Artturi-vaari se sieltä yhdessä Mikon, Maunon ja serkkupojan Leppäsen Matin kanssa tulivat tuomaan syntymäpäivälahjaa, saunaa. Tiedettiin se, että sauna joskus tulee, ajankohta vain oli yllätys.

Minä, lahjan saaja, en ollut paikalla, vaan Turussa sairaalassa töissä ja täysin tietämätön tapahtumien kulusta. Vasta kun Synnöve kävi soittamassa Tamsaaresta, olin tilanteen tasalla ja lupasin tulla huomenna illalla Jalon linja-autossa Merimaskuun.

Synnövelle tuli pulma miesten majoittamisesta ja ravintohuollosta. Onneksi meillä oli pikkumökki siellä, jonne pääsivät nukkumaan. Kai löytyi myös kahvia ja leipää.

Aamulla varahin alkoivat sitten rakennustyöt. Matti-serkku ajoi ”Leppäsen sahan” Thames merkkistä nykymittapuiden mukaan kovin pientä kuorma-autoa. Sen lava oli täynnä saunan seiniä, lattiaita, välikattoja, ulkokattoja, kiukaita ja kuumavesitynnyreitä. Sillä kyseessä oli elementtirakentaminen. Thamesin lava oli kuormattu siis ”elementeillä”.

Isä, joka kaikkialla kulki silmät auki, katseli, maisteli ja haisteli mitä eteen tuli vähän niin kuin tutkiva vainukoira, oli jostakin tämän element-tiasiankin keksinyt ja sovelsi sitänyt vuonna 1951 jo kolmatta kertaa. Ensimmäisen kerran hän rakensi elementtitalon ”sahansa” tontille sahan konttoriksi ja sahan ensimmäisen ”tällärin”, Mutasen asunnoksi. Siinä asui myöhemmin kuorma-auton kuljettaja ja sitten Leppäsen Mat-ti, Iivarin poika, serkkumme, joka oli isällä siellä sahalla työnjohtajana.

Toisen kerran isä sovelsi elementtitekniikkaa, kun hän rakensi kevyen saunan vasta-avointuneelle tyttärelleen Vennalle ja tämän miehelle Ollille Enäjärven rantaan Vihtiin.

Tämä lahjasauna oli ulkomitoiltaan n. 3,5 x 2 metriä, lautarakenteinen savusauna. Kaikki seinät oli rakennettu valmiiksi oman sahan tiloissa. Ulkolaudoitus oli höyläämättömästä laudasta. Pystylautojen väliset raot oli peitetty kapeilla rimoilla kuten tapa on. Seinien sisäpinta oli vaakaponttilaudoitusta. Laudoitusten välissä oli ”villat” normaaliin tapaan. Pukuhuoneen ja saunan ikkunat ja ovet oli asennettu valmiiksi paikalleen, samoin lukot ja ovenrivat. Lattiat olivat valmiiksi tehdyt, samoin välikatto ja sen täytteet. Katossa oli savuräppänä. Kyseessä oli siis savusauna. Saunan ja pukuhuoneen väliseinä fylleineen oli niinikään valmis paikoilleen asennettavaksi ovineen pävineen.

Perustustyöt olivat olemattomat, koska sauna pystytettiin tasaiselle kalliolle. Seinät nostettiin vuorollaan pystyyn ja naulattiin vatupassia käyttäen kulmistaan toisiinsa kiinni. Samoin väliseinä, lattia, välikatto ja lopulta vesikatto.

Entä kiuas ja vesikattila? Nekin olivat valmiiksi rakennetut. Kiuas oli muurattu paksuseinäiseen peltitynnyriin. Veden lämmitys”pata” oli tynnyri sekin kiukaan kupeessa, pienempi tietysti. Siitä lähti U-muotoinen putki, joka meni kiukaan kivetyksen sisään ja palasi sieltä takaisin vesipataan. Kiuas oli täytetty asianmukaisin kivin. Kiukaan alle asetettiin kivetyk, jonka päällä kiuas seiso. Muuten löylyhuoneen lattia oli puuta.

Sitten vain vesikatto paikoilleen. Vain maali puuttui. Ovet, räystäslaudat ja ovien ja ikkunoiden pienat valkoisiksi. Pulma syntyi punamullasta. Pluttana oli mukana Kankaanpäästä, mutta oli matkalla hapantunut eikä siten soveltunut punamultamaalin valmistukseen.

Synnöve souti kaupat ja juoksi maatalot, mutta pluttanaa ei löytynyt mistään. Niin oli pakko val-mistaa punamultamaali veteen. Sen seurauksia silloiset lapset muistelevat nyt jo hyvään keski-ikään ehtineinä.

Kun minä illan suussa Jalon pikkubussissa saavuin Merimaskuun ja Rantalaan oli sauna valmiiksi rakennettuna ja räppänestä nousi kau-niisti savu.

Illalla saunoi ensin rakennusporukka ja sitten onnellinen perhe.

Mauno-veli kertoi, että pitkin päivää yksi ja toinenkin salmea kulkenut vene teki mutkan ihmetelläkseen ”mitä sukkela sihen pykätä?”

Aamulla varhain Naantaliin ja Turkuun veneillänsä matkanneet ihmettelivät palates-saan: ”mikä tohonon tullu? Ei siin aamul mittä ollu ja ny siin on - onkse oikee sauna?”

Matti Lepäntalo

Annikan haastattelu

Pankkiasiakkuutta ja lounas kahdelle

Vaari: Minä tiedän Annika, että sinä hoitelet omia pankkiasioitasi ja että olet ollut ravintolassa lounaalla pankista nostamillasi rahoilla.

Sinä menit siis pankkiin ja sinulla oli pankkilipas mukanas. Ja sinä halusit ne rahat pois sieltä lippaasta. Mitä varten sinä halusit ne rahat?

Annika: Ai mitä varten mä en pannut niitä rahoja sinne tilille? Sitä varten kun mulla ei ole pankkikorttia enkä mä saa niitä itse sieltä tililtä pois. Enkä sitten voisi käyttää niitä. Mutta jos mä en panisi niitä lippaaseen niin mä käyttäisin ne rahat johonkin turhaan.

Nyt mä ajattelin, että sitten kun se pankkinainen avaa sen lippaan siinä niin sitten se antaisi ne rahat suoraan mulle takaisin. Ne oli markkoja kaikki siellä lippaassa ja koska ne olisi vaihdettava kohta euroiksi, niin minä en ha-lunnut ottaa kaikkia, vaan panin osan tilille ja osan halusin markkoina takaisin.

Siitä on jo kauan sitten kun minä harrastin teatteria ja sen jälkeen me käytiin äidin kanssa usein Thaimaalaisessa ravintolassa. Siellä oli tosi kivaa. Siellä pöydät oli näin matalia (näyttää jotain 30-40 senttimetriä) ja niiden pöytien alla oli iso kuoppa, jonne jalat pantiin ja istuttiin tyynyjen päällä lattialla. Musta se oli tosi kivaa. Mä näin siellä yhden kahden istuttavan pöydän ja ajattelin, että mä haluaisin mennä mun parhaan kaverini kanssa, Tiian kanssa, tohon pöytään istumaan kahdestaan ja syömään. Se ei kuitenkaan koskaan onnistunut. Mä silloinkin vein lippaan pankkiin ja halusin rahat takaisin itselleni. Mutta se ei antanut heti, vaan soitti äidille ensin, että saako mulle antaa.

Täydennystä äidiltä: Puhelin soi hänen työhuoneessaan. Pankista soitettiin ja kerrottiin, että rouvan tytär oli siellä ja halusi kaikki lippaan rahat takaisin itselleen, koska tarvitsi niitä. He eivät kuitenkaan voi antaa ilman vanhempien suostumusta. Äiti sanoi, että koska lapsi on rahat itse säästänyt, niin ne ovat hänen rahojaan ja hän on siten oikeutettu saamaan ne.

Illalla kotona äiti sitten kysyy tyttäreltään, että mihin sinä lippaallisen verran rahaa tarvitset. Niin tytär kertomaan, että hän ostaa sillä kaikella suklaata ja syövät suklaan yhdessä

Tiian kanssa. No mitä varten, kysyy äiti. Johon tytär (silloin 9 vuotta vanha). Katsos nyt. Nuori-sollahan on finnejä naamassansa. Kun Tiia ja minä syömme paljon suklaata, niin me saamme paljon finnejä. Ja silloin meitä luulla nuorisoksi ja me päästään ravintolaan, minä ja Tiia.

Sitten lopultakin se ravintolaan meno onnistui. Me mentiin texasilaiseen ravintolaan. Soli kauheen noloa aluksi meidän mielestä, kai ujos-tutti, mutta mentiin kumminkin. Mä sanoin, että me tultiin kahdestaan syömään. Meidät ohjattiin pöytään ja tuotiin ruokalistat. Aluksi meille tarjottiin turkinpippureita. Sitten me valitsimme ruoat ja ne tuotiin meille ja kerrottiin kokilta terveisiä ja kaikki tarjoilijat hääräs meidän ympärillä kun meitä oli kaks lasta siinä syömässä. Koko ajan ne tuli kysyyn, että saako olla jotain lisää. Sitten kun me oltiin syöty niin ne kysy, että saisiko olla ylimääräinen jälkiruoka. Se oli jäätelösooda, cocacola ja jäätelöä. Me otettiin se. Se ei kyllä ollut mitään erityisen hyvää.

Vaari: No eikö ne tarjoilijat koskaan kysyneet, että onko teillä rahaa?

Annika: Ei, ei ne kysyneet. Sitten kun tuli laskun aika, niin me maksettiin puoliksi. Eli minä maksoin ja hän maksoi sitten mulle osansa. Meitä kohdeltiin hyvin ja koko ajan. Niitä tarjoilijoita juoksi siinä meidän ympärillä ja kysyivät, että onko hyvää ja tarvitsetteko jotain ja saako olla lisää ja että tervetuloa uudestaan. Sieltä ravintolasta me jatkoimme ”Lintsille”. Me mentiin ensiksi ”Viikinkilaivaan”. Se oli hullua, koska laiva keinu kovasti ja me olimme juuri syöneet vatsamme täyteen. Niin meitä alkoikin oksennuttaa. Saatiin kumminkin pidettyä kaikki sisällä vatsassa.

Video-ostoksilla

Annika: Minä keräsin niitä Komisario Palmuja, missä mun vaari on. Mulla on niitä kolme ja puuttui yksi. Sen nimi on kai jotain ”Komissario Palmu ja Tähti”. Ja sen mä halusin. Minä panin semmoseen Stockmannin asiakasmielipide-juttuun, että haluaisin sen nimisen videon saada. Sitten mulle soitettiin sieltä ja sanottiin, että ei, sitä ei kyllä oo. Se itse, joka soitti sano, että valitettavasti minäkään en voi sille asialle mitään, vaikka itsekin olen Palmu.

Myöhemmin sain lainata sen vaarilta.

Kännykkäkeskustelu isän kanssa

Vaari: Olithan sinä Olli-Pekan isän siunaustilaisuudessa kappelissa ja muistotilaisuudessa, etkös ollutkin?

Annika: Olin.

Vaari: Elina ja sinä menitte sitten heti Himokselle isän luokse hiihtämään ja sinä soitit junasta isälle, että täältä tullaan ja asemalla tavataan.

Annika: Se oli niin (ja hihittää: onko äiti kertonut kaikki nää teille?), että mä siellä junassa aloin pohtia, että miten minä haluaisin itseni haudattavaksi. Että haluaisinko mä arkussa vai haluaisinko mä polttohautauksen. Sitten minä aloin miettiä niiden molempien asioiden hyviä ja huonoja puolia.

Ja mietin. Sitten minä soitin isälle ihan muista asioista, että tulee ajoissa vastaan ja plää plää plää kaikkia semmosta missä matkan kohdassa nyt ollaan ja... Me istuimme siinä junassa rinnakkain ja kaksi vanhaa tatiä istui Elinaa ja minua vastapäätä Sitte mulle tuli mieleen se hautaus ja minä kysyin ääneen isältä, että haluaisitko sinä, että sinut mieluummin haudattaisiin niinku kokonaisena vai haluaisitko sinä, että sinut poltetaan. Ne tädit ja koko vauvuusasto alko nauraa kauheesti Ja Elina alko nauraa. Ja isä alko nauraa siellä puhelimesta.

Isä vastas, että en kyllä osaa vielä sanoa.

Soitto luokanopettajalle

Oli toukokuun 3. päivä tänä vuonna. Vietettiin tyttärenpoika Mikon syntymäpäivää. Myöhemmin illalla todetaan, että Annikan koulun päättäjäiset ovat huomenna. Vai ovatko? Vai Ylihuomenna?

Kellon aikakaan ei selviä. Ollaan tilanteessa, joka ei ole ollenkaan harvinainen Annikan kohdalla.

Annika keksii ratkaisun: ”Minä soitan opettajalle. Niin asia selviää.”

Vanhin polvi, isovanhemmat katsovat ihmeissään toisiinsa: Ei meidän aikanamme kukaan olisi uskaltanut. Seuraava polvi hymyilee: jännittävää.

Sinä aikana Annikka on ottanut taskupuhelimensä esille, naputtelee siihen tottuneesti numeroita, luuri korvalle ja kuuntelu. Isovanhemmat, vanhemmat ja muut: pulinat

pois - ja kuuntelu.

”Annika täällä, hei. Kun minä olen unohtanut, että oliko meidän kevätjuhla huomenna ja mihin aikaan”. Opettaja vastaa pitkään ja il-meisen perusteellisesti.

Annika: ”Siis huomenna ja kello 10,00 juhlasalissa. Kiitoksia. Ja anteeksi, että vaivasin näin myöhään.”

Kun kerroin tämän jutun Liisalle ja Eskolle, sanoi Esko: ”Onpa vahva itsetunto”

Juttujen tapahtuma-aikoihin Annika oli 9-11 vuotias.

Matti-vaari

Annika, 11 v, juttutuokion jälkeen.

Professori Mauri Lepäntalon haastattelu Leppäsläinen-lehteä varten

Syksyllä 2001 monet meistä saavutti mukava uutinen. Ylilääkäri Mauri Lepäntalo oli nimitetty verisuonikirurgian professorin virkaan Helsingin yliopistossa 1.1.2002 - 31.12.2006 väliseksi ajaksi. Mauri on Leppästen suvun ensimmäinen professori! Ajattelimme, että lukijoita varmasti kiinnostaisi vapaamuotoinen luonnehdinta Maurista haastattelun muodossa. Ilksemme kiireiseltä professorilta löytyi kuin löytyikin aikaa haastatteluun.

Mauri, olet saanut ensi kontaktisi sairaalamaailmaan jo 10. huhtikuuta 1948. Synnyit nimittäin silloin Turussa. Kerro meille lapsuus- ja kouluvuosistasi jotain muistoja, joilla olisi saattanut olla merkitystä uravalinnallesi.

”Lääketiede ei lapsena kiinnostanut, vaikka olikin oleellinen osa kotini elämää - molemmat vanhempani kun olivat lääkäreitä. Toiveammatini oli ensin veturinkuljettaja, sitten kivityömiehen. Kysyinkin isältä: ”Voiko kivityömiehellä olla Cadillacia?”, mihin isä vastasi: ”Harvemmin!” Nykyäänhän kivityömiehellä hyvinkin voi olla Cadillac. Uravalintani ei kivitöistä sittenkään lipsahtanut kovin kauas: verisuonikirurgin päätehtävä on poistaa valtimonsisäistä kalkkeutunutta ahtaumaa, joka joskus voi olla kuin kiveä.” Kaivellessamme lapsuusmuistoja paljastuu juuri tuo Maurin visio: ”Pieni mies taistelee kiveä vastaan”. Todettakoon, että pikainen vilkaisu pihalle paljastaa, että Maurin nykyinen auto ei ole Cadillac.

Kouluaikoina kokeilit kesätöinä rakennusmiehen hommia. Humoristisesti kai voi todeta, että jo tuolloin ehkä osoitit enemmän taipumusta alaraajakirurgiaan?

Mauri vastaa: ”Kivitöitä tehtiin rakennussellakin - erityisen innostavaa oli purkaa betoniseiniä lekalla: jos aloitti alhaalta, seinät romahtelivat useasti!”

Yleisestihän on vallalla käsitys, että ”kirurgin veitsi ei lipsahda”. Syväluotaus kivityömiehen

uraan paljastaa kuitenkin, että itse asiassa kesällä 1963 lupaava kivityö/rakennusmiehen ura loppui siihen, että Mauri astui työmaalla nau-laan. Tulevan alaraajakirurgin tarkkuudessa oli siis vielä hiottavaa ...

... eivätkä alaraaja-aiheiset kohtalon oikut siihen loppuneet! Mauri kertoo veret seisahtavan tapahtuman, jossa häneltä murtui opiskeluaikoina reisiluu lasketteluonnettomuudessa Itävallassa. Kahvipulla melkein tarttuu haastattelijan kurkkuun, kun Mauri lisää, että kul-jetus Münchenia kohti - alaraaja pitkässä kipsissä - tapahtui juovuksissa olevan kuskin kyydissä, joka ajoi kuljetusauton ulos tieltä, jolloin Mauri lensi kipsi jalassa kuljetusalustalta!

Milloin syntyi päätös pyrkiä lääketieteelliseen tiedekuntaan opiskelemaan ja osaatko sanoa tekijöitä, jotka vaikuttivat uravalintaasi?

”Alkuun vannoin etten ryhdy ainakaan lääkäriksi enkä ainakaan kirurgiksi. Intissä sitten mieli muuttui. En osannut muuta valita, kun en muista ammateista mitään tiennyt. Isiltä pojille -periaate.”

Saimme käsiimme seuraavan Meri Lagus-Mäkelän Leppästen sukuarkistoon toimitetun muistelman. Helena Mäkelä: ”Kuule Mami, Heidi (Maurin sisko) kertoi tänään ihan kamalia asioita MAUKASTA (= Maurista). Juu! Ajattele, sen äiti oli sitonu sen tuoliin kiinni lukemaan lääkiksen sisään-pääsytenttiin, eikä se pääse mihinkään ennenkuin sisäänpääsy on ohi. Eiks oo KAMALAA!!!” Molemmat vanhempasi, Synnöve ja Matti, ovat lääkäreitä - painostettiinko sinua lääkärin uralle?

Mauri ei selvästikään tunnusta yllä olevaa näkemystä asioista. ”Tämä nyt on ihan outo aforismi. Olen aina itse kuvitellut tehneeni päätöksen lukea. Ennen karsintakursseja oli ihana kuuma kevät. Muistan ajatelleeni, että tulisipa vielä kuumempi - eivät jaksaisi muut lukea, mutta minä kyllä jaksan.”

Itse asiassa Maurin päästyä ”valtion harmaista” alkoi vimmattu 4 viikon mittainen lukeminen, joka jatkui yötä päivää. Tuloksena oli pääsy karsintakursseille, jota kautta sitten varmistui paikka tiedekuntaan opiskelemaan.

Elämä tuntui muutenkin hymyilevän, kun näihin aikoihin rentouttavassa ravintolaillassa käveli vastaan ”upea ja ihana vaalea nainen”, jolloin Mauria vietiin. Kyseessä oli Outi - Maurin tuleva vaimo! Identifioimme tässä selvästi yhden niistä monista ajanjaksoista, joissa elämä todella hymyili.

Oliko vanhempiesi ammateista sinulle hyötyä vai haittaa opiskeluaikanasasi?

”Sekä että. Ensin kysyttiin, että ”ai oletko sinä se Matti Lepäntalon poika”, sitten ”onko se Synnöve Lepäntalo sun vaimos” ja lopulta ”onko Matti Lepäntalo sun isäs. Hän oli niin hyvä lääkäri.” Itse en kokenut, että vanhempien lääkäriydellä olisi ollut isompaa merkitystä, mutta nyt kun oma tytär opiskelee, huomaa asian sittenkin olevan hiukan toisin.”

Valmistuit lääketieteen lisensiaatiksi vuonna 1975. Toimit urasi alkuvaiheessa mm. terveyskeskuslääkärinä Kolarissa. Tarvitsitko Lapin rauhaa erikoistumisalaasi valitessasi?

”Lappiin Kolariin menin Outin ja ½-vuotiaan Ainon kanssa siksi, että ajattelin siellä joutuvani tekemään heti oikeata lääkärintyötä ilman liiallista holhousta. Jouduin! Rauhaa oli vain satunnaisesti: lumoavin hetki oli 10.10.1976 kun Outi ja minä luistelimme 15 asteen pakkasessa lastenvaunuja työntäen pitkin Muonio-joen jäätä auringon vinossa valossa rantaheinät paksussa kuurassa.”

Tässä selvästi paljastuu Maurin todellista luonnetta. Halu ”saada tehdä” jo heti uran alku-vaiheessa - kirurgille ominaista. Mauri muistelee vielä, että itse asiassa taisipa myös lähellä oleva hyvä hiihtokeskuskin vaikuttaa paikan valintaan.

Mutta edelleen meitä ihmetyttää, mihin kirurgian valinta erikoisalaksi perustui?

Mauri muistelee olleensa kirurgian amanuenssina (= harjoittelija) vuonna 1974 Kirurgisessa sairaalassa. Mieleen palautuu näkymä professorin kierrosta. Osastonlääkärinä toimi silloin Olof Lindfors, joka ei jaksanut ai-na professorin jaarituksia kuunnella, vaan kertoi mieluummin sotajuttuja kierron aikana. Mauri jaksoi sotatarinoita kuunnella ja kukapa meistä ei hyvää kuuntelijaa kaipaisi. Niinpä osas-tonlääkäri piti nuorta Mauria ”erityisen

välkkynä” ja ehdotti kirurgiaa erikoistumisalaksi - erinäisten vaiheiden kautta tämä sitten aikanaan realisoituikin ja Olof Lindforsista tuli Maurin pitkäaikainen työtoveri.

Päätämme uskoa selityksen, mutta haluamme vielä päästä selvyYTEEN siitä, miten ohjauduit verisuonikirurgiksi. Tässä vaiheessa varmasti sattuma ei enää näytellyt pääosaa?

Kun Mauri nukutuslääkärinä tovin oltuaan otti yhteyttä Olof Lindforsin erikoistumispaikkaa ajatellen, niin kirurgin työtä ei heti ollutkaan tarjolla. Kun (selvästi hyvästä kaverista - toim. huom.) haluttiin pitää kiinni, niin tarjottiin tutkimustyötä. Itse asiassa kyseessä oli ”tarjous, josta ei voinut kieltäytyä.” ... niinpä Mauri löysi itsensä pian Ruotsista, Växjöstä, jossa hän pääsi perehtymään sikäläiseen verisuonifysiologiseen laboratorioon! Tällöin alkoi yhtälö vähitellen selkiintyä: kirurgia + verisuonifysiologia = *verisuonikirurgia*?

Isäsi oli valinnut ”kylmävesi-puolen” eli ryhtynyt urologiksi (= virtsaelin kirurgi). Itse valitsit erikoisalaksesi ”kuumavesi-puolen”. Tässä on jotain paradoksaalista. Leikkisästi voi sanoa, että isäsi on enemmän etelä-maalaisen kuumaverinen. Täytyykö veri-suoniin veitsellä käsiksi käyvän olla se ”kylmäverisempi”?

”Kaikessa kirurgiassa on vaativia ja helpompia leikkauksia. Verisuonikirurgiassa epäonnistuminen vain näkyy välittömästi.” Asiaa läpikäytäessä paljastuu kuitenkin, että kyllä kylmä-veristä keskittymistä Maurilta tarvitaan, kun tilanne sitä vaatii. Tähän sopien Mauri jatkaa: ”Mitä enemmän Lepäntalosta lähtee ääntä, sitä helpompi leikkaus.” ... ja tietysti kääntäen!

Väitöskirjasi valmistui vuonna 1985. Mitä se käsitteli?

”Tutkin erään sydän- ja verenpainelääkkeen (beetasalpaaja) oletettua haitallista vaikutusta tukkeavaa valtimotautia sairastavan kävely-kykyyn, enkä voinut osoittaa lääkkeen pahentavan katkokävelyä.” Mauri jatkaa itse prosessista: ”Väitöskirjaa tehtiin pääosin klo 22-02 yöllä, jolloin oli ns. vapaa-aikaa.” Tuolloin todenteolla testattiin Maurin luonteenlujuutta ja kestävyyttä: lapset olivat pieniä, vaimo sairasteli ja päivät kuluivat raskaissa leikkauksissa aikana,

jolloin verisuonikirurginen leikkaustoiminta Kirurgisessa sairaalassa oli paljolti Maurin vastuulla. Ja löytyihän näitä ominaisuuksia!

Leppästen suvussa on ollut käsittääksemme runsaasti suutareita. Oma urasi on keskittynyt ehkä eniten alaraajojen verisuonten kirurgiaan, ts. kengäkuluttajan työinstrumentin korjaamiseen. Näetkö työssäsi jotain yhteyttä sukusi aiempiin mestareihin?

”Paljonkin, sillä verisuonikirurgi hoitaa enimmäkseen alaraajojen verenkiertohäiriöitä ja siihen liittyy jalkojen hoitoa ja erityisjalkineiden tekoa mm. diabeetikoille. Tällä alueella kenkäteollisuudella olisi paljon kehitettävää. Ongelmana on tietenkin markkinoiden pienuus.” Asiaa vielä mietittyään Mauri yhtäkkiä kiteyttää koko asian ytimen yhteen lauseeseen: ”Pyrin säästämään jalkoja, joihin laittaa kenkiä.”

Olet hoitanut kirurgian dosentuuria Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa vuodesta 1989 alkaen. Vuosina 1987 ja 1992 ilmoitit lääkärimatrikelissa harrastukseksi ”yösyömisestä”, mutta vuonna 1997 se oli ”raivaaminen”. Tässä välissä olitkin ”raivannut” tiesi vuonna 1995 HYKS:n verisuonikirurgian toimialan johtajaksi ja vuonna 1999 sait eriytettyä oman alasi, verisuonikirurgian, omaksi erikoisalaksi erikoislääkäriuudistuksessa sydän- ja rintaelinkirurgiasta. Kerro vähän tarkemmin näistä merkittävästä tapahtumista.

”Toin Ruotsista Växjöstä 1977 idean verenpaineen mittaamisesta alaraajoista. Mitä lähempi valtimotauti, sitä matalampi verenpaine on nilkassa. Sitten alaraajojen verenpainemittaus on levinnyt kaikkiin terveystieteisiin ja on perusta verisuonikirurgian systemaattiselle laaduntarkkailulle. Yhdessä tamperelaisten kanssa aloitimme 1989 valtakunnallisen verisuonirekisterin: rekisteritoiminta on sekin osa verisuonikirurgian laaduntarkkailua. Suurin kamppailu (1994-1998) oli luoda verisuonikirurgiasta itsenäinen erikoisala - aikaisemmin verisuonikirurgia oli osa rintaelin (sydän ja keuhkot)- ja verisuonikirurgiaa. Rintaelinkirurgit eivät hevin olisi halunneet luopua verisuonikirurgiasta, mutta EU:ssa suuntaus oli vahvasti kohti itsenäistä veri-

suonikirurgiaa. Kyllä Brysselinkin kanssa neuvoteltiin. Kun Ahtisaari oli pannut nimensä lakimuutoksen alle 3.9.1998, kaikki on pyörinyt eteenpäin melkein itsestään.”

Vuoden 2000 alusta lähtien olet johtanut Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin (HUS) Meilahden sairaalaan perustettua verisuonikirurgian klinikkaa. Kerro meille klinikastasi.

”HYKS:n verisuonikirurgian klinikka on alansa suurin Pohjoismaissa: 9 erikoislääkärää, 6 verisuonikirurgiksi koulutettavaa ja 1 kirurgiksi koulutettava, 34 potilaspaikkaa ja 1100 valtimoiden korjausleikkausta vuosittain.” Esiteltyään klinikkaansa Mauri kertoo filosofiastaan johtamisessa: ”Työssä pitää olla hauskaa. Pyrin luomaan sellaisen miljöön, jossa työntekijää arvostetaan. ”Me henki” on tärkein.” Muistaen, että entisaikoina klinikoiden professoreiden auktoriteetti usein perustui aikamoiseen diktatuuriin, niin Mauri vaikuttaa selvästi huomattavan nykyaikaiselta, innostavalta ja esimerkilliseltä esimieheltäkin!

Vuosien ankara työ palkittiin, kun sinut nimitettiin Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan verisuonikirurgian määräaikaiseen professorin virkaan 1.1.2002-31.12.2006 väliseksi ajaksi. Olet alasi ensimmäisen ja siten uraa uurtava professori Suomessa. Oliko vuosien varrella vuodatettu veri ja hiki sen arvoista?

”On ilo nähdä potilaan parantuvan, ensisijaisesti haluaisin edelleen olla klinikko. Iloa tuottavat myös oman alan nopea kehitys, verisuonikirurgisten hoitolinjoiden selkiintyminen, parantuneet hoitotulokset, omien oppilaiden kehittyminen (mm. 10 väitöskirjaa tehty ja toinen mokoma tulossa). Toisessa vaakakupissa on perheeltä ryöstetty aika, josta ei voi olla ajoin tuntematta syyllisyyttä.”

Pohdittaessa merkittävimpiä asioita Maurin uralla nousee esiin kolme asiaa: 1) Erikoisalan eriyttäminen, 2) verisuonikirurgian laaduntarkkailun kehittäminen ja tähän liittyen 3) kansallisen verisuonirekisterin luominen - näistä ehkä erikoisalan eriyttäminen on se merkittävin - jopa merkittävämpi kuin professoriksi nimitäminen, ainakin jos asiaa mitataan juhlien kestolla kummankin tapahtuman jälkeen.

Professorin virka on käsityöläiselle myös jossain määrin ongelmallinen, aikaa kuluu hallinto-tehtävissä yhä enemmän. Veri kun vetäisi edelleen potilaiden pariin ja leikkaussaliin.

17. päivä joulukuuta 2001 Helsingin yliopiston kansleri nimitti Mauri Lepäntalon Helsingin yliopiston verisuonikirurgian professoriksi. Tieto tavoitti Maurin Meilahden klinikan kansliassa.

**Olet julkaissut yli 130 tieteellistä alkupe-
räisartikkeliä kansainvälisissä julkaisu-
sarjoissa. Se on valtavan työn takana. Miten
olet jaksanut olla niin innostunut alastasi?**

”Verisuonikirurgia on ollut paitsi työ myös pitkälti harrastus: kerään kirjoituksia joissa etulehdellä on nimeni. Jokainen artikkeli vaatii kuitenkin melkoisia ponnistuksia, pisimmillään 13 vuotta. Olen monomaani - teen yhtä asiaa kerrallaan (viimeiset 25 vuotta verisuonikirurgiaa).

Kansainväliset yhteydet avaavat maailman-kuvaa (vaikka niitäkin tahtoo vaivata sama putkinäkö).”

Mieleenpainuvien potilastapausten?

”Niitä on niin monta. En tahtoisi lähteä erit-telemään.”

Pisin leikkauksesi?

”Päivystysleikkaus eräänä lauantaina klo 24-13, revennyt vatsa-aortan pullistuma, kahden sa-manlaisen jatkona. Sitten oksensin.”

Merkittävin tutkimustuloksesi?

”En osaa nimetä mitään toisensa edelle. Kliiniset tutkimustulokset ovat harvoin maailmoja mullistavia.” Esiin nousee kuitenkin ehkä selvimmin alaraajan ”pelastamiskirurgia”, jossa jo melkein mädäntyneeseen alaraajaan voidaan nykytekniikoilla pitkällä verisuoniohituksella palauttaa verenkierto ja lihassirteillä luoda edellytykset raajan pelastamiselle ja jopa toimintakyvyn palauttamiselle. Aiheeseen liittyvistä tutkimus- ja hoitotuloksista Mauri onkin esitelmöinyt paljon kotimaan ulkopuolella.

**Verisuonikirurgin tehtäviin kuuluu mm. ehkäistä vatsa-aortan repeytymiä, vähentää raaja-amputaatioiden tarvetta sekä hoitaa alaraajojen laskimoiden (”suonikohjujen”) vajaatoimintaa. Vaikka monet sukulaisesi mieluusti tapaisivat sinut, niin monet halu-
aisivat välttää tätä tapaamista ”asiakkaan” ominaisuudessa. Miten me, sukulaisesi, voimme vaikuttaa siihen, että näin ei kävisi?**

”Tupakka pois ja kävelemään!” Saamme tietää, että tupakointi ja sokeritauti ovat verisuonikirurgin ykkösviholloiset. Toki klassiset valtimokovettumataudin riskitekijätkin vaikuttavat, mutta esimerkiksi kolesterolilla ja korkealla verenpaineella ei ole alaraajojen verisuoniahtaumiin sellaista osuutta kuin esimerkiksi sepelvaltimoiden ahtaumiin.

**Perheeseesi kuuluu vaimosi Outi ja lapset Aino ja Antti. Miten olet onnistunut sovit-
tamaan perhe-elämän ja näin vaativan työuran yhteen?**

”Huonosti - olen työhullu. Poikani Antin kommentti kännykkäviestinä Thaimaasta kun professorinimitys selvisi: ”Lähetin sulle jo super-onnitteluviestin, mut ehkä se ei oo tullu perille? Kuitenkin onnittelut meiltä kaikilta, vaikka oot kyllä ollu mulle aina professori ... asialleen omistautunut, viisas ja helvetin

sinnikäs (ja vähän härö), eiks ne oo professorin ominaisuuksia, ainakin sun. T: Antti.”

Millaisen uravalinnan lapsesi ovat tehneet? Jatkuuko lääkäriammatti kolmannessa polvessa?

”Tyttärestä tulee lääkäri, pojasta kokki! Molemmista olen onnellinen.” Maurin puheista käy selvästi ilmi erityinen arvostus Antin ruoanlaittotaitoja kohtaan - näistä ovat saaneet nauttia monet perhetututkin - Antti suorittaakin nyt virallista kokkikoulutusta. Aino puolestaan valmistelee jo omaa väitöskirjaansa Wihurin tutkimuslaitoksessa verihiutaleiden toiminnasta.

Miten verisuonikirurgi viettää vapaa-aikaansa ja rentoutuu? Toivottavasti ei veitsi kädessä?

”Iltatee Outin kanssa ja nukahtaminen television ääreen. Äheltäminen maalla (veistä käytän harvoin, moottorisahaa enemmän), satunnaiset kävelylenkit, hiihto ja tennispallon tuuppaaminen. Lapset ovat muuttaneet kotoa - heidän tapaamisensa käy kerta kerralta tärkeämmäksi. Ystäviä ilman olisi elämä paljon latteampaa.”

Sinut tunnetaan erityisen miellyttävänä ja tasapainoisena ihmisenä. Mitkä ovat olleet mielenrauhaa ja tasapainoa tuovia tekijöitä sinun elämässäsi?

”Moni kakku päältä kaunis! Mielenrauhaan vaikuttaa eniten Outi, ilman Outia en olisi tässä.

Lapset ovat myös viisaita ja näköaloja avaavia. Kakolahtemme Kiskossa 50-luvun miljöineen (ei ole juoksevaa vettä) pakottaa jo tiettyyn kiireettömyyteen. Myös muut ympäristöt joissa ei ole liikaa impulsseja rentouttavat - pidän isoista vesistä ja tyhjästä tilasta, matkoista esim. Lappi, Laatokka, Ääninen, Huippuvuoret, Islanti. Silloin tietää, miten pieni on.” Saamme selvästi vaikutelman, että nämä matkat ovat olleet tärkeitä ja mieleenpainuvia. Kuluvana kesänä Mauri ystäviensä kanssa teki viikon reissun: Terijoki - Pietari - Pähkinäsaari - Valamon luostari - Laatokka - Syväri - Petroskoi - Kitzi - Syväri - ja Pietarin kautta kotiin.

Sinulla on ollut tapana tehdä merkittäviä asioita 10 vuoden välein. Vuonna 1975 lääketieteen lisensiaatiksi, vuonna 1985 lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi, vuonna 1995 verisuonikirurgian toimialajohtajaksi. Missä näet itsesi vuonna 2005?

Maurin vastauksista paljastuu, että (itämatkailustakaan huolimatta) mitään tarkoituksellista 5- tai 10-vuotissuunnitelmaa ei ole tehtynä. Kuitenkin jälleen yksi uran merkkipaalu osuu vuodelle 2005! ”Näen itseni Eurooppalaisen verisuonikirurgisen yhdistyksen täysinpäiväkokouksen presidenttinä, eurooppalaisen verisuonikirurgian kongressin järjestäjänä pyyhkimässä hikeä otsaltani, kun 2000 vierasta (31.8-4.9.05) ovat lähteneet. Toivottavasti olen osannut siihen mennessä jakaa työni ja tietoni seuraavalle polvelle.”

Perhekuva nuorimmaisen lakkiaispäivänä, Outi ja Mauri, lapset Antti ja Aino.

Toteamme lopuksi, että Maurin kanssa on ollut hyvin miellyttävä jutella. Saavutukset puhukoot puolestaan, sen verran vaikuttavia ne ovat. Erityisen mukavaa on todeta, että Mauri on itse edelleen hyvin rauhallinen ja vaatimaton sekä vilpittömän iloinen alansa etenemisestä - ei niinkään omasta merkittävästä osuudestaan siinä. Voimme vain todeta, että edessämme on nyt ”suuri mies, joka edelleen taistelee kiveä vastaan”!

Toivotamme sinulle, Mauri, edelleen onnea ja menestystä valitsemallasi tiellä varmas-tikin myös kaikkien lukijoiden puolesta!

Haastattelun tekivät emeritus-professori Valle Oikarinen ja Lasse Oikarinen (Maurin serkku).

Mihin verisuonikirurgiaa tarvitaan

*Mauri Lepäntalo
Verisuonikirurgian professori, Helsingin yliopisto*

Lyhennelmä 29.5.2002 pidetystä virkaanastujaisesityksestä

Erikoislääkärikoulutus uudistui voimaan 1.1.1999 viisivuotisen suunnitteluprosessin päätöksenä. Tärkein syy uudistukseen oli pyrkimys harmonisoida erikoislääkärikoulutus EU:n kanssa. Uudistuksen seurauksena 46 pientä erikoisalaa tai suppeata erikoisalaa sulautettiin toisiin erikoisaloihin. Samalla kuitenkin perustettiin yksi uusi erikoisala, verisuonikirurgia. Monille on kuitenkin epäselvää mitä verisuonikirurgia on, mihin sitä tarvitaan ja mikä on sen tulevaisuus.

Verisuonikirurgia on kliininen lääketieteen ala, jonka tehtävänä on verisuonisairauksien diagnostiikka, hoito ja ennaltaehkäisy. Siihen kuuluu kallon ja sydämen ulkopuolisten valtimo-, laskimo- ja imutiesairauksien hoito. Verisuonikirurgian tärkeimmät tehtävät ovat:

1. pelastaa kriittisestä hapenpuutteesta kärsivä raaja amputaatiolta

2. parantaa katkokävelypotilaan toimintakykyä ja elämänlaatua
3. estää kaulavaltimoahtauman aiheuttamat aivohalvaukset ja kuolema
4. estää aortanlaajentuman (aneurysman) repeämisestä johtuva kuolema
5. mahdollistaa hemodialyysihoito rakentamalla ja ylläpitämällä veritietä
6. mahdollistaa laskimoperäisen säärihaavan paraneminen korjaamalla laskimoiden vajaatoimintaa
7. parantaa toimintakykyä ja elämänlaatua lievemmästä laskimoiden vajaatoiminnasta kärsivillä (mm. suonikohjupotilaat)

Valtaosa verisuonikirurgin hoitamista potilaista sairastaa tukkeavaa valtimotautia, jonka kolme tärkeintä ilmenemismuotoa ovat sydämen sepelvaltimotauti, aivovaltimotauti ja perifeerinen valtimotauti, etenkin alaraajoissa. Tukoksen takana kudoks kärsii hapenpuutteesta. Sydämessä hapenpuute ilmenee rintakipuna ja pahimmillaan sydäninfarktina, aivoissa ohimenevänä aivoverenkiertohäiriönä ja aivoinfarktina ja alaraajoissa rasituksessa ilmenevänä katkokävelynä ja pitkälle edettyään yöllä herättävänä lepokipuna, parantumattomina haavoina tai kuoliona. Sydämen sepelvaltimotautia hoitavat viime kädessä kardiologit ja sydänkirurgit, aivovaltimotautia neurologit ja verisuonikirurgit ja perifeeristä valtimotautia verisuonikirurgit ja angioradiologit.

Suomessa on ainakin 2 500 potilasta, joilla on tukkeavan valtimotaudin aiheuttama kriittinen hapenpuute (lepokipu, haavauma tai kuolio), 80000 katkokävelystä kärsivää ja 250000 valtimoahtaumistaan huolimatta oireetonta. Kriittinen hapenpuute johtaa usein sääri- tai reisiamputaatioon, joita vuonna 1984 tehtiin Etelä-Suomessa 230. Väestön vanhenemisen ja diabeteksen kehittyvän hoidon seurauksena amputaatiotarpeen laskettiin kasvavan 320:en vuonna 2000, mutta verisuonikirurgian avulla määrää kyettiin puolittamaan (168). Amputaatiomäärän vähentäminen vaatii diagnostiikan ja hoitoonohjauksen tehostamista sekä jatkuvaa tutkimustyötä. Kriittisestä hapenpuutteesta on Helsingin yliopistossa tehty 6 väitöskirjaa ja viisi on meneillään. Tutkimusten tulokset ovat merkittävästi vaikuttaneet hoitokäytäntöihin.

Katkokävely on rasituksessa ilmaantuva ja pysähtyessä häviävä tukkeavan valtimotaudin oire, joka on kiusallinen mutta sinänsä vaaraton. Katkokävely on merkki lisääntyneestä sepel- ja aivovaltimotaudin riskistä. Riskitekijöiden hallinta, ennen muuta tupakoinnin lopettaminen, ja liikunta helpottavat oiretta. Verisuonileikkauksiin tai suonensisäiseen hoitoon on harvoin aihetta.

Kaulavaltimoahtaumasta peräisin oleva aivovaltimotukos on ehkäistävissä kaulavaltimokirurgialla, jossa poistetaan kaulavaltimon ahtauma. Toimenpide on ennaltaehkäisevä: leikkaamalla kymmenen potilasta, estetään yksi aivoinfarkti tai kuolema.

Aorttalaajentuman (aneurysman) repeämä tappaa. Hätäleikkauksella vain 50-65 % potilaista on pelastettavissa. Sen takia oleellista onkin pyrkiä tunnistamaan ne, joilla on puhkeamisaltis aneurysma. Tärkein ennusmerkki puhkeamisriskistä on aneurysman läpimitta: vain isot aneurysmat kannattaa leikata, sillä pienten aneurysmien kohdalla leikkauriski ylittää puhkeamisriskin. Hoitomenetelmät ovat kiihkeän kehittämis- ja tutkimustyön kohteena. 1996 asetettiin Suomessa ensimmäinen aortan suonensisäinen proteesi ilman suurta leikkausta – tällä hetkellä 20 - 30 % aneurysmista on hoidettavissa suonensisäisesti.

Keinomunuaishoito (hemodialyysi) edellyttää neulalla toistuvasti punktoitavissa olevaa yhteyttä verenkiertoon. Verisuonikirurgi rakentaa ihonalaisen veritien (vaimon ja laskimon välisen oikovirtauksen) tavallisimmin ranteeseen.

Laskimovajaatoiminta johtuu joko laskimotukoksen jälkitilasta tai laskimoläppien peittämisestä: seurauksena on laskimoiden huono tyhjeneminen ja verentungos jalassa. Se

voi ilmetä alkuun vihtamaisena ihonalaisena laskimokuvioituksena, sitten suonikohjuina ja turvotuksena ja pahimmillaan ihomuutoksina ja säärihaavana. Lääketieteellinen hoitosukka, joka puristaa pinalaskimot tyhjiksi, on hoidon kulmakivi. Nykyaikainen leikkaushoito edellyttää kaksoiskaikukuvauksella tehtävää laskimo-karttaa ennen leikkausta.

Verisuonikirurgiaa tekee Suomessa 40 kirurgia, joista vasta 4 on saanut uuden verisuonikirurgisen koulutuksen. Tarve on 60 vuonna 2010. Katkokävelyn ja laskimovajaatoiminnan hoito kärsivät eniten voimavarojen vähyydestä.

Erikoislääkäri 4/2002 12 vsk, ss. 232-233.

Sattuvia sanontoja lasten suusta:

Samuli (nykyisin 4 vuotta):

Janottaa, mutta oikea sana ei vain tule mieleen, kunnes Samuli sanoo:” Mulla on juotava hätä”.

Poika makaa sängyllä. Isä kysyy, että mitäs teet? Samuli:” Mä lepään ja mietiskelen”.

Mummu kysyy Samulilta, että tiedätkö mikä on X-kirjain. ”Joo, se on X niinku X-kromosomi”.

Samuli pelaa futista, mutta vastustaja ottaa pallon. Samuli:” Ottakaa varas kiinni”.

Äiti on matkoilla. Samuli katsoo isää silmiin ja sanoo:” Huomenna äiti tulee kotiin rakastamaan mua”.

Tarhan tädit kertoivat, että erään kerran Samuli oli muovannut innoissaan, mutta lopputulosta ei ollut helppo arvata. Tädit kysyivät, että mikäs tuosta tulee. Samuli:” Tästä tulee täydellinen ompelukone ”.

Samuli kanniskelee Suomi-Espanja sanakirjaa

ja sanoo:” Tää on romanttinen kirja ”.

Samuli oli lähdössä kotiin tarhasta. Samulin kaveri, Emma, sanoi Samulille: ” Sä et voi lähteä minnekään ennen kuin mä oon antanu sulle neljä pusua”. Samuli vaivaantuneena: ” Kyllä kaks riittää ”.

Samulin veljet (nykyisin 9 ja 10 vuotta):

Matias ja isä katsovat Miss USA kilpailua (”erikoinen harrastus”). Matias: ”Isä, miks Amerikassa ja Englannissa naiset on niin paljon kauniimpia?”

Isä kysyy Matiakselta: ” Matias, tykkäätkös sä vielä isästä?” Matias: ”Tietenki. Mikä kysymys toi on? Missä iässä sä et enää tykänny ukista?”

Matias kärsimättömänä: ” Koska me lähetään? Tää ei oo mikään julkilausuma, vaan kysymys”.

Oskarin logiikkaa: ” Jos sanoo pahan sanan, miks suu pitäis pestä saippualla. Se maistuu pahalta ja silloinhan vasta pahoja sanoja pääseeekin ”.

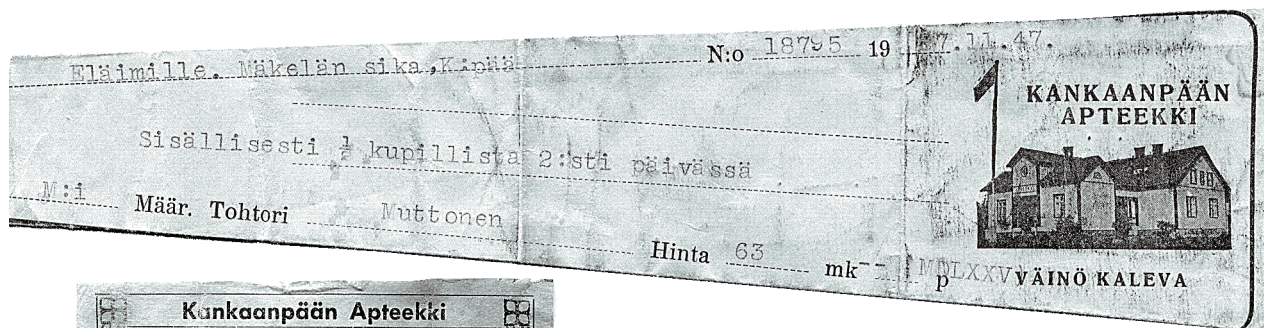
Sukuhaarojen yhteyshenkilöt 11.8.2001

OSKARI	Terttu Huhtamaa Jukka Jaakkola	Silmäkkeentie 9, 38720 Vihteljärvi Laviantie 1394, 38720 Vihteljärvi	02-578 7045 02-578 7001
IIVARI	Liisa Räikkönen Paula Rintamaa Tuula Virtanen	Kuusamatie 22 A 3, 01390 Vantaa Vesitornintie 3 as. 2, 29250 Nakkila Koivulantie 6 as. 15, 28360 Pori	09-825 1443 02-537 2880 0400-410816
JUHO	Liisa ja Esko Mäkipää Tyyne ja Maila Salmi	Aaponkatu 2, 38710 Kankaanpää Heinosentie 28, 39700 Parkano	02-572 1115 03-448 2229
VIHTORI	Jukka Leppänen Kalevi Koivula Laura Koivula	Koskelan kenkätehdas, 38720 Vihteljärvi Naapurinkatu 10, 38700 Kankaanpää Ilmarisenkatu 3, 38700 Kankaanpää	02-578 8463 02-572 1865 02-572 2052
HILDA	Arto Ojanen	Venalhontie 13, 21250 Masku	02-432 0221
VILJAMI	Aino Huhtala	Hallituskatu 8 A 4, 13100 Hämeenlinna	03-652 3769
ARTTURI	Matti Lepäntalo	Koivusaarentie 12 B, 00200 Helsinki	09-673 727
EINO	Anna Hämäläinen Inna Kuismanen	Käenkuja 3 b B 61, 00500 Helsinki Kanneltie 8 A, 00420 Helsinki	09-825 1227 09-504 1718

Tippoja moneen vaivaan

Sairauksia hoidettiin lääkkeillä menneinä vuosikymmeninäkin. Nestemäisiä troppeja löytyi moneen vaivaan. Yskää ja kuumetta hoidettiin esimerkiksi mikstuuralla, joka oli valmistettu seuraavanlaisista aineksista: salmiakista, alkoholista, anistipoista, oopiumtinktuurasta, yskänsiirapista, emsinsuolasta ja kaliumbromidista.

Ilmeisesti eläimillekin oli tarjolla ”tippoja,” koska ainakin Mäkelän sika oli saanut oman lääkemääräyksen eläintohtorilta. Lääke oli itseään spiritus fortusta ja annostus oli ½ kahvikupillista kaksi kertaa päivässä. Toivottavasti tällä annoksella ainakin yksi sika pääsi taudistaan.

Puheenjohtajan puheenvuoro

Leppäsläisten sukuseuran puheenjohtajuus siirtyi uraa uurtaneelta maestrolta Matti Lepäntalolta minulle elokuussa 2001 Kankaanpään Kuntoutuskeskuksessa pidetyssä sukuseuran kokouksessa. Olen nyt sitten runsaan vuoden ajan yrittänyt opetella askelta-maan hänen jättämässään jäljissä ja olen todennut että, Matilta jäi täytettäväksi todella suuret lapikkaat. Mutta jokainen taivaltaa tyylillään ja omilla edellytyksillään, joten niin teen minäkin – muita vaihtoehtoja kun ei taida olla olemassa.

Tämän päivän työelämä on vaativaa, se ottaa osansa ihmisestä ja niin tapahtuu minunkin kohdallani. Parhaan osan voimistani saan luovuttaa äideille ja lapsille ja toivon työni osaltaan edistävän lapsiperheiden hyvinvointia. Onhan minulla onneksi omakin perhe, jonka hyvinvointia myös koetan ylläpitää. Ja sitten tässä suloisessa sekamelskassa läheisten lisäksi on tämä ihana sukuseura, josta myös kannan huolta ja jolle toivon hyvää. Useimmin se on mielessäni kuin käytännön toteutusten kohteena, joten ei se ainakaan ole poissa sydäimestä kun ei ole poissa mielestäkään.

Sukupolvet ennen meitä ovat mahdollistaneet meidän elämämme. Arvokasta tietoa menneestä on kerättyä ja tallennettuna jo paljon, mutta varmasti monia merkittäviä suvun historiaan liittyviä tapahtumia ja ihmiskohtaloita on vielä hämärän peitossa. Suvussamme on ollut ja on monenlaisia ihmisiä – ainutlaatuisia yksilöitä, joiden elämään olisi mielenkiintoista päästä kurkistamaan. Siis ihan vielä tänäänkin papista kuppariin – ketä kaikkia Luojan luomia meitä löytyykään. Meidän kaikkien toivon yhteistuumin puhaltavan elämän liekkiä Leppäs-

läisten sukuseuraan, jotta sen hyvinvointi olisi turvattu.

Jatketaan siis yhdessä eteenpäin, kerätään tietoa suvustamme, saatetaan se kaikkien nähtäväksi ja tavataan toisiamme kiitollisina siitä, että olemme olemassa ja meillä on sukuseura, jonka myötä opimme tuntemaan sitä mistä olemme lähtöisin ja kenties hieman myös itseämme.

Terttu Huhtamaa

Lopuksi

Seuran puheenjohtajan sanojen jälkeen ei ole paljon lisättävää. Jokainen varmaan mielihyvin jakaa sydämessään hänen ajatuksensa ja toivomuksensa.

Sukuseuramme on pian pääsemässä lapsenkengistä nuoruusikään. Kokovartisten ruojuiden käyttöön ottoon on vielä aikaa. Mielellämme näkisimme seuramme kasvavan kerallamme täysi-ikäiseksi asti ja haluaisimme sen jatkavan olemassaoloon meidän jälkeemmekin. Se on mahdollista, jos huolehdimme siitä, että sukuseuramme elämänliekki saa polttoainetta, jota ilman se alkaa lepattaa ja sammuu. Meidän on pidettävä arvokas seuramme hengissä toimelaisuudella.

Rohkaiskaamme sukulaisiamme enenevässä määrin julkaisemaan perinnetietoutta, muistelmia ja ajankohtaista aineistoa sukulehdessämme. Niille sukuhaaroille, jotka tässä lehdessä sattuiivat jäämään ilman edustusta, tarjoutuu loistava tilaisuus käyttää hyväksi seu-raavien numeroiden palstatilaa. Jutun juurta var-masti löytyy, kunhan alkuun päästään!

Valmentakaamme lapsia ja nuoria jatkamaan työtämme tutustuttamalla heitä sukuseuran toimintaan ja tilaisuuksiin. Ottakaamme heitä myös entistä enemmän mukaan sukujuhlille.

Voikaamme oikein hyvin ja pysytelkäämme ajan hermolla, lujittakaamme aina tilaisuuden tullen me-henkeä ja riemuitkaamme toistemme tapaamisesta! Iloisiin näkemiin sukujuhlilla 2004!

Leppäsläisen toimituskunta

Kaukaampaa Elokun 26 p:n 1824

Antakaa minun kymmen paimen
ja paljon kymmeniä karkkille
yhteensä kintin kymmeniä
jotka vain ovat aitta
alennus alla karkin tanssa
ni jata kymmen karkin
arua karkin tanssa karkin!
karkin maantia karkin myt
karkille ja ataa karkin
karkin ja karkin tanssa
munka karkin ei ole karkin
karkin karkin karkin karkin
karkin karkin karkin
Eina ja tanssa karkin
Tampereen karkin karkin
karkin karkin karkin karkin
Tampere karkin karkin
karkin karkin karkin